

UCHWAŁA Nr XVII/85/2016
RADY MIEJSKIEJ W GÓRZNIE

z dnia 29 marca 2016 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno na lata 2016 - 2022

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz.1515, poz.1045 i poz.1890) uchwała się, co następuje:

- § 1. Przyjąć „Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Górzno na lata 2016 - 2022” stanowiącą załącznik do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Górzno.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej w Górznie

Jacek Ruciński

UZASADNIENIE

Strategia jest niezbędnym dokumentem w celu prowadzenia długookresowej polityki rozwoju Miasta i Gminy Górzno w sferze między innymi: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, przestrzennej, ekologicznej i dziedzictwa kulturowego. W związku z tym podjęcie przedmiotowej uchwały jest w pełni uzasadnione.

Załącznik nr 1
do uchwały nr XVII/85/2016
Rady Miejskiej w Górznie
z dnia 29 marca 2016

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY GÓRZNO NA LATA 2016-2022

Górzno, 2016 r.

Dokument strategiczny o znaczeniu lokalnym ; *opracowanie:* Katarzyna Kaniewska

Wstęp

Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. nowy paradygmat rozwoju regionalnego) oraz wyzwania, przed jakimi stoi Miasto i Gmina Górzno, niniejsza Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty samorządowej. Miasto i Gmina Górzno poprzez swoje peryferyjne położenie, stanowi naturalny obszar usług turystycznych i odpowiednie miejsce do lokowania kapitału i rozwoju zasobów ludzkich wykorzystując działania innowacyjne i kreatywne. Szansa związana z takim położeniem, powinna stać się w najbliższej przyszłości jednym z najważniejszych wyzwań, stojących przed całą wspólnotą samorządową. W tym kontekście u podstaw realizacji celów i kierunków interwencji Strategii leży nawiązywanie współpracy pomiędzy Miastem i Gminą, a sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami. Wyzwanie to sprawia, iż Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Górzno na lata 2016-2022 zawiera także zadania będące w kompetencjach innych szczebli samorządowych i partnerów gospodarczych oraz społecznych. W systemie zarządzania polityką rozwoju Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i subregionalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju całej Gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych. Realizacja wyzwań rozwojowych będzie się wiązać z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządem, a instytucjami państwowymi, partnerami społecznymi i innymi podmiotami. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej. Takie podejście jest zgodne z nowym paradygmatem polityki regionalnej państwa - wieloszczeblowym zarządzaniem Strategią. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Górzno na lata 2016-2022 jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla krajowego i regionalnego.

Spis treści

ROZDZIAŁ I - WPROWADZENIE	4
ROZDZIAŁ II – METODOLOGIA	5
ROZDZIAŁ III – DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA.....	7
3.1. Charakterystyka obszaru Miasta i Gminy Górzno	7
3.2. Ład przestrzenny	11
3.3. Dane demograficzne dotyczące Miasta i Gminy Górzno za lata 2010-2013	18
3.3.1. Liczba mieszkańców, podział na płeć i strukturę wiekową	18
3.3.2. Migracje ludności Górzna	19
3.3.3. Charakterystyka grup wiekowych	20
3.4. Ruch naturalny ludności	23
3.5. Prognoza liczby ludności.....	25
3.6. Bezrobocie, rynek pracy	27
3.6.1. Struktura liczby osób bezrobotnych.....	28
3.6.2. Analiza rynku pracy, osób pracujących	29
3.7. Gospodarka.....	32
3.8. Finanse samorządowe.....	37
3.9. System zdrowia	44
3.10. Pomoc społeczna	50
3.11. System edukacji i kultura	61
3.12. Edukacja sportowa.....	68
3.13. Turystyka i środowisko przyrodnicze.....	70
3.14. Infrastruktura mieszkaniowa	89
3.15. Infrastruktura	90
3.16. Organizacje pozarządowe.....	100
3.17. Zabytki.....	102
3.18. Wstępnie określone obszary problemowe wymagające rewitalizacji	107
ROZDZIAŁ IV – ANALIZA SWOT	110
ROZDZIAŁ V – WIZJA I MISJA	113
ROZDZIAŁ VI – CELE STRATEGICZNE	116
ROZDZIAŁ VII – PLANY OPERACYJNE	119
ROZDZIAŁ VIII – ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	138

ROZDZIAŁ IX – PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORING, EWALUACJA, AKTUALIZACJA I PROPAGOWANIE STRATEGII.....	140
ROZDZIAŁ X – POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA RÓŻNYCH POZIOMACH.....	141
ROZDZIAŁ XI- SYSTEM MONITOROWANIA WDRAŻANIA STRATEGII	173
1. Spis tabel	177
2. Spis rysunków	179
1. Spis wykresów	179

ROZDZIAŁ I - WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Górzno jest bazowym dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki rozwojowe w perspektywie do 2022 roku. Zasadniczym celem niniejszego dokumentu jest zobrazowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej Miasta i Gminy Górzno, w kontekście zarówno obecnych jak i przyszłych procesów rozwoju regionalnego, powodowanych przez różnego rodzaju czynniki o charakterze endogenicznym oraz egzogenicznym, a także przedstawienie opracowanych w toku tworzenia dokumentu, przedsięwzięć strategicznych dla rozwoju miasta i gminy. Dokument składa się z dwóch nadrzędnych części, w ramach których analizie poddano zagadnienia związane z przestrzenią geograficzną, gospodarczą, społeczną i kulturalną. W pierwszej części uwagę skupia się na ulokowaniu przestrzennym Miasta i Gminy Górzno, strukturze i stanie środowiska naturalnego, infrastrukturze technicznej. Dalsze części stanowią badania nad strukturą lokalnej gospodarki, rynku pracy oraz finansów samorządowych, poruszone zostały kwestie demograficzne, edukacyjne, kulturalne oraz dotyczące sportu i rekreacji, turystyki, ochrony zdrowia, opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego oraz aktywności społecznej mieszkańców i ochrony zabytków. W ramach wszystkich opisywanych obszarów starano się z należytą starannością wskazać zarówno atuty i słabości Miasta i Gminy Górzno jak i związane z nimi szanse i bariery rozwojowe. Druga część Strategii to wykazanie przyjętych planów rozwoju, rozumianych jako działania, projekty czy programy, które w toku konsultacji społecznych zostały wytypowane jako kluczowe aspekty rozwoju Miasta i Gminy Górzno. Dodatkowo w oparciu o przeprowadzoną analizę potrzeb miasta i gminy określono wizję, rozumianą jako obraz przyszłości Górzna, a także misję, której zadaniem jest podkreślenie wartości istotnych dla społeczności lokalnej.

Analizy przeprowadzane na potrzeby niniejszego opracowania w większości przypadków mają charakter porównawczy. Wielkości odnotowanych wskaźników dla miasta starano się każdorazowo odnieść do szerszej skali geograficznej, obrazując je na tle średnich wyników dla powiatu brodnickiego, województwa kujawsko-pomorskiego czy kraju. Przedstawione dane przybierają dwojaki charakter: statyczny lub dynamiczny. W pierwszym przypadku ograniczono się do zobrazowania charakteru opisywanych wielkości w oparciu o najnowsze informacje, pochodzące zazwyczaj z roku 2014 i 2012. Analizy dynamiczne ukazują zmienność określonych elementów układu społeczno-gospodarczego Miasta i Gminy Górzno w czasie. Celem zastosowania takich badań było ukazanie tendencji rozwojowych na przestrzeni ostatnich lat.

Informacje wykorzystane do tworzenia dokumentu zaczerpnięto z kilku źródeł. Głównie stanowił Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Równocześnie w trakcie prac analitycznych posiłkowano się informacjami pochodzącymi ze sprawozdań, danych z poszczególnych stanowisk pracy, dokumentów planistycznych, analiz oraz ankiet i wniosków z prac zespołów. Dodatkowym źródłem wiadomości były także sprawozdania z działalności instytucji publicznych i gminnych jednostek organizacyjnych.

ROZDZIAŁ II – METODOLOGIA

Metodyka pracy nad Strategią oparta została zasadniczo na metodzie opracowania własnymi siłami, charakteryzującej się tym, iż do opracowania dokumentu został powołany przedstawiciel Burmistrza - moderator, którego zadaniem było między innymi powołanie zespołów przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, biznesu oraz urzędników, które przygotowały plan strategiczny. Podczas pracy nad dokumentem zorganizowano 7 spotkań o charakterze warsztatowym oraz kilka o charakterze konsultacyjno-informacyjnym. Należy podkreślić, iż przedstawiona metoda zakładała istotny wkład koncepcyjny pracy koordynatora - moderatora ds. opracowania strategii rozwoju Miasta i Gminy Górzno oraz przedstawicieli jednostek organizacyjnych i osób prawnych, NGO oraz grup nieformalnych, przedstawicieli biznesu. Metoda jest najbardziej przyjazna i sprawia, że dokument jest dokumentem, który ma służyć jako rzeczywisty plan działań na przyszłość, bowiem jest odzwierciedleniem potrzeb mieszkańców wyrażonych przez ich godnych reprezentantów i przez samych zainteresowanych uczestniczących w ankietowym badaniu dotyczącym między innymi oczekiwań i obszarów/pól działań, które mają wpływ na jakość życia w Mieście i Gminie Górzno.

Opracowanie własne dokumentu daje nieograniczone możliwości czerpania z różnych metod dotyczących zasad opracowania dokumentu, dlatego skorzystano także z zasady partycypacyjnej, która w szczególności polega na tym, że:

- część prac wykonywana jest w wersji uczestniczącej (partycypacyjnej) – przy udziale interesariuszy obszaru: analiza problemów, opracowanie celów, wizji, analiza SWOT. Spotkania były prowadzone przez moderatora,
- na bazie przeprowadzonych konsultacji społecznych dalsze prace założeniowo-diagnostyczno- strategiczne wykonywane były przez moderatora i przez urzędników przy czynnym udziale różnych zespołów (diagnozy, scenariusze, opracowanie niektórych koncepcji działań, fiszki projektowe, propozycje zadań do strategii),

- do koordynatora - moderatora powołanego przez Burmistrza należało analizowanie i ewentualne korygowanie materiałów wypracowanych w trakcie spotkania warsztatowego, a następnie rozwijanie lub doskonalenie ich treści,
- wyniki swojej pracy moderator udostępniał, a następnie analizował z zespołem osób uczestniczących w pracach nad dokumentem strategicznym,
- niektóre działania (zebranie, przygotowanie i dostarczenie niezbędnych informacji, organizacyjna strona konsultacji społecznych, opracowanie ich wyników) wykonywane były przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy Górzno pod nadzorem moderatora – sekretarza miasta i gminy.

Finalna wersja dokumentacji została przedstawiona Burmistrzowi i Radnym Rady Miejskiej w Górznie do analizy, a następnie prezentowana szerokiemu gremium na spotkaniu zorganizowanym przez moderatora.

Przy tworzeniu Strategii uwzględniono założenia metodologiczne, wśród których szczególne miejsce zajęły:

- długoterminowy charakter procesu planowania strategicznego, przy zaakcentowaniu, iż realizacja określonej wizji miasta i gminy oraz wyznaczonych celów jest postępowaniem ciągłym, polegającym na ustawicznym zmierzaniu do stanu pożądanego, określonego w strategii,
- eksponowanie w strategii kluczowych dziedzin funkcjonowania Miasta i Gminy Górzno, będących nośnikami jego rozwoju,
- wprowadzenie zarówno w fazie opracowywania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno, jak i w fazie jej wdrażania mechanizmów uczestnictwa społecznego – stałej konsultacji i współdziałania w ramach pogłębiania wizji społeczeństwa obywatelskiego,
- lokalizacja, uwarunkowania i potencjał Miasta i Gminy Górzno.

ROZDZIAŁ III – DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA

3.1. Charakterystyka obszaru Miasta i Gminy Górzno

Górzno jest gminą miejsko-wiejską, położoną w powiecie brodnickim we wschodniej części województwa kujawsko – pomorskiego, zamieszkuje ją około 4000 mieszkańców, na obszarze 119,38 km², co stanowi 11,49% powierzchni powiatu. W skład Miasta i Gminy Górzno wchodzi : miasto i osiem sołectw (Czarny Bryńsk, Fiałki, Gołkowo, Górzno-Wybudowanie, Miesiączkowo, Szczutowo, Szynkówko, Zaborowo).

Miasto i Gmina Górzno to południowo – zachodnia część Zielonych Płuc Polski, ok 51% powierzchni gminy zajmują lasy i jeziora, które w połączeniu z Górznieńsko-Lidzbarskim Parkiem Krajobrazowym i obszarem „Natura 2000” tworzą niepowtarzalny naturalny kompleks przyrodniczy będący podstawą dla rozwoju turystyki, sportu i rekreacji.

Górzno to jedno z najmniejszych miast w Polsce, a jednocześnie najstarszych. Miasteczko powiatu brodnickiego, położone wśród lasów i jezior z dala od dużych aglomeracji miejskich. Początki miasta datuje się na 1327 rok, gdy biskup płocki Florian dokonał aktu lokacji na prawie chełmińskim. Przez kilka stuleci, miasto wraz z kluczem górznieńskim było w posiadaniu biskupów płockich. Najtrudniejszym okresem dla miasta były wojny polsko-szwedzkie, w czasie tych walk w 1628 roku, został spalony zamek biskupów, niestety rezydencji dostojników płockich nigdy nie odbudowano. W następnych stuleciach historia miasta łączyła się z dziejami Polski.

Wjeżdżając do miasteczka od strony Brodnicy , mijamy malowniczy pagórkowaty teren wsi Fiałki położonej nad jeziorem, który jest wymarzonym miejscem na plenery artystyczne. Rynek Górzna zachował szczególny charakter, jest to miejsce z ławeczkami, fontanną, starą pompą i drewnianą altaną. W mieście znajduje się najcenniejszy zabytek Górzna, Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. Barokowo – klasycystyczny kościół jest prawdopodobnie czwartym kościołem zbudowanym w tym miejscu, poprzednie były drewniane. Kościół posiada bogate zabytkowe wyposażenie, które jest pieczołowicie odnawiane.

Atutem miasta i okolic jest urozmaicony krajobraz, duże powierzchnie leśne, liczne jeziora, czystość tego terenu, unikalna fauna i flora sprawiła, że w 1990 utworzony został na tym obszarze Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy. Park położony jest na pograniczu trzech województw kujawsko-pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego.

Na szczególną uwagę zasługuje bogata i zróżnicowana szata roślinna Parku. Najbardziej unikatowymi roślinami jest arnika górską i czosnek niedźwiedzi. O wysokich walorach parku świadczy też bogactwo jego fauny. Można tu spotkać : jelenie, sarny, dziki, lisy, zające, borsuki, a nawet łosie czy wilki. Perłą Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego jest rzeka Brynica. Brynica jest najczystsza rzeką regionu, na niektórych odcinkach rzeka przypomina górski potok. Oprócz połąci lasów na terenie parku występuje 37 jezior o powierzchni ponad 1ha, wody jezior są bogate w różne gatunki ryb. Spośród innych elementów hydrograficznych, na szczególną uwagę zasługują naturalne źródła, obszary bagien i mokradel jezior śródleśnych. Na terenie parku znajduje się 6 rezerwatów przyrody. Z pomników przyrody najbardziej znany jest kilkusetletni „Dąb Rzeczypospolitej”. Na terenie parku jest kilkadziesiąt km tras rowerowych. Amatorzy „dwóch kółek” i pięknych widoków będą zachwyceni. Szlaki bowiem prowadzą przez najbardziej urokliwe zakątki Górznieńsko - Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego w pobliżu rzeki Brynicy, licznych jezior i stawów, zabytków architektury i pomników przyrody. Poza trasami rowerowymi są również bardzo ciekawe ścieżki przyrodniczo - dydaktyczne wokół jezior. Edukacją ekologiczną - terenową zajmuje się w szczególności Górznieńsko - Lidzbarski Park Krajobrazowy oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Wilga”. Warunki klimatyczno-krajobrazowe parku tworzą w miasteczku swoisty mikroklimat o korzystnych cechach termicznych i jonizujących, działających leczniczo na drogi oddechowe i układ nerwowy.

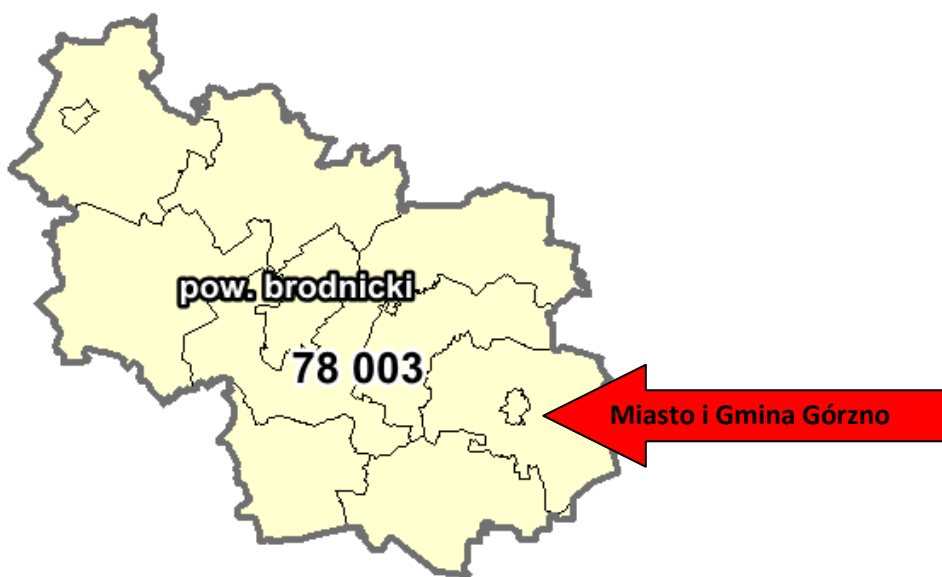
Miasto i gmina posiada dobrą bazę noclegową, są tu : hotel, pensjonaty, ośrodki wczasowe, gospodarstwa agroturystyczne oraz pole namiotowe. Każdy z ośrodków ma do zaoferowania wiele atrakcji, które zaspokoją oczekiwania najbardziej wybrednych turystów. W mieście są rozlokowane obiekty małej gastronomii, w których można smacznie i tanio zjeść. Osoby chcące aktywnie spędzić czas, mogą skorzystać z pełnowymiarowej hali sportowej wyposażonej w saunę i siłownię. Obok hali znajduje się boisko trawiaste do piłki nożnej i uniwersalne boisko syntetyczne oraz kompleks boisk piaszczystych. Niedaleko tych obiektów jest teren rekreacyjny „Wisiałki”, gdzie turysta ma do dyspozycji siłownię na świeżym powietrzu, plac zabaw dla dzieci, boisko piaszczyste oraz syntetyczne boisko do koszykówki. Na terenie miasteczka funkcjonuje także strzeżone miejsce do kąpieli z dużym pomostem, boiskiem do siatkówki plażowej oraz z możliwością wypożyczenia sprzętu wodnego.

Tabela 1 : Wybrane dane statystyczne dotyczące roku 2013

2013	Liczba	miejsowości	27	
		sołectw	8	
	Powierzchnia w km ²		120	
WYBRANE DANE ^a STATYSTYCZNE				
	2010	2012	2013	Powiat 2013
Ludność	3965	4003	3989	78102
Ludność na 1 km ²	33	33	33	75
Kobiety na 100 mężczyzn	101	99	101	102
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59,4	56,6	56,9	57,1
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2724	2967	2985	3085
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2861	3013	2912	3078
Turystyczne obiekty noclegowe ^b	3	3	3	24
Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	3	3	3	4
Lesistość w %	50,4	50,4	50,6	21,7
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	15	58	28	46
Pracujący ^c na 1000 ludności	115	132	141	201
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	8,2	8,2	8,3	9,7
Ludność – w % ogółu ludności – korzystająca z instalacji:				
wodociągowej	77,5	77,7	77,8	87,2
kanalizacyjnej	36,7	39,6	39,6	56,5
gazowej	–	–	–	0,9
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1311	1272	1286	1122

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rysunek 1 Lokalizacja Miasta i Gminy Górzno w powiecie brodnickim

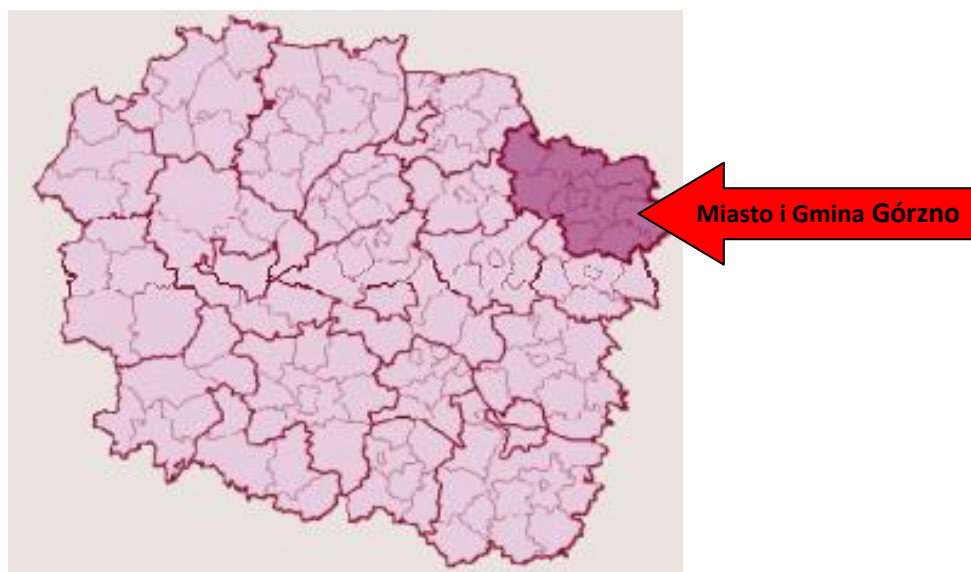

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony www.stat.gov.pl, podana liczba ludności dot. roku 2012

Górzno leży na peryferiach powiatu, lokalizacja nie sprzyja rozwojowi, ponieważ tereny Górzna leżą na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych, zarówno transportu kołowego jak i kolejowego. Gmina nie ma bezpośredniego dostępu do drogi wojewódzkiej czy krajowej. Zakłady produkcyjne stronią od miejsc z utrudnionym dojazdem, lokalizacja działalności na dużą skalę w miejscach trudno dostępnych jest nieopłacalna i nieatrakcyjna. Brak zaplecza logistycznego to kolejny negatywny czynnik, powodujący niechęć inwestorów do tworzenia dużych zakładów na terenie Górzna.

Brak przemysłu to bolączka, a jednocześnie atut terenów Górzna, czyste powietrze, nieskażone środowisko stwarzają dobre warunki do rozwoju turystyki i działalności w zakresie tworzenia ośrodków rehabilitacji czy rozwoju turystyki zdrowotnej oraz aktywnej.

Rysunek 2. Lokalizacja Górzna w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony www.stat.gov.pl

3.2. Ład przestrzenny

1. Plany zagospodarowania przestrzennego

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego z roku 1994 r. utracił moc z dniem 31 grudnia 2003 r. Miasto i Gmina Górzno nie posiada planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru. W chwili obecnej obowiązują jedynie częściowe plany dla wyodrębnionych działek, które są zatwierdzone:

- Uchwałą Rady Gminy Nr VI/33/2003 r. z dnia 24.04.2003 r.
- Uchwałą Rady Gminy Nr VI/61/2011 r. z dnia 25.11.2011 r. (Dz. Urz. woj. kujawsko-pomorskiego Nr 29 poz.3269 z dnia 19 grudnia 2011)
- Uchwałą Rady Gminy Nr VI/62/2011 r. z dnia 25.11.2011 r. . (Dz. Urz. woj. kujawsko-pomorskiego Nr 29 poz.3270 z dnia 19 grudnia 2011)

Górzno jest gminą miejsko-wiejską, na jej obszarze znajduje się centralnie usytuowane miasto Górzno oraz 24 miejscowości, które są przyporządkowane administracyjnie ośmiu sołectwom. Uwarunkowania realizacji kierunków polityki przestrzennej w zakresie infrastruktury technicznej określają działania i inwestycje umożliwiające rozwój miasta i gminy w zakresie komunikacji i infrastruktury inżynierskiej.

Na terenie Miasta Górzno występuje zabudowa zwarta, na terenie wiejskim w miejscowości Zaborowo, Miesiączkowo i Wierzchowia także występuje zabudowa zwarta, natomiast w pozostałych miejscowościach zabudowa jest rozproszona.

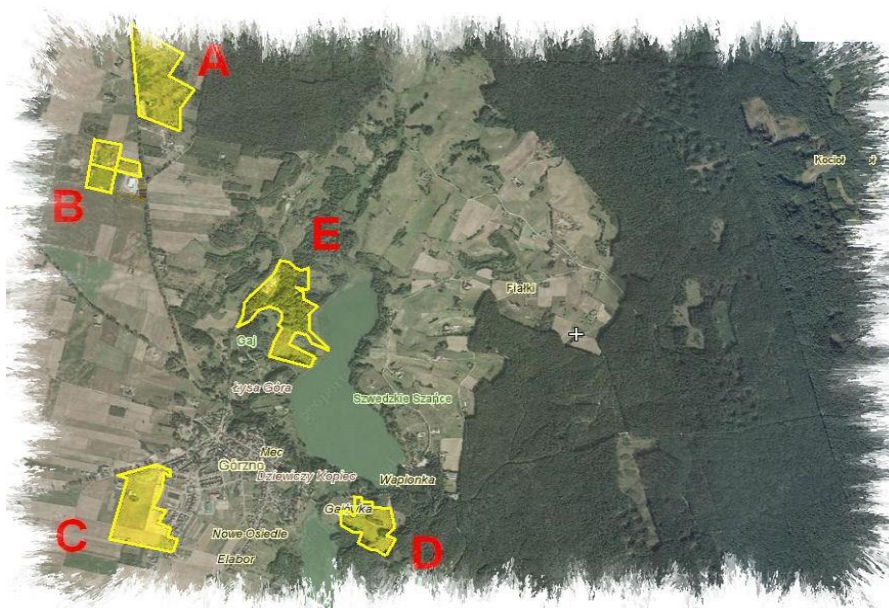
2. Dla terenów gdzie plan nie obowiązuje, każdorazowo wydawana jest stosowna decyzja określająca warunki zabudowy.
3. Tereny, dla których obowiązuje częściowy plan zagospodarowania przestrzennego przedstawiony został poniżej.

Na obszarze Miasta i Gminy Górzno znajdują się następujące tereny inwestycyjne,:

Teren A, Teren B, Teren C, Teren D i Teren E

Oferta terenów inwestycyjnych

Rysunek nr 3. Obszary inwestycyjne z oznaczonymi Terenami , dla których został opracowany plan zagospodarowania przestrzennego

Źródło: rysunek z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Teren A

Lokalizacja:

- obręb geodezyjny – Zaborowo (ok. 2,5 km od centrum Górzna),
- bezpośrednio przy drodze powiatowej nr 1837C relacji Zdroje – Górzno – Świdziebnia – Starorypin.
- w granicach Górzniensko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego

Areał:

- 13,7068 ha.

Przeznaczenie terenu:

- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z usługami turystyki (6,65 %),
- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (46,06 %),

- zabudowa rekreacji indywidualnej (19,37 %),
- zabudowa usługowa w zieleni urządzonej (6,01 %),
- zabudowa usługowa oraz usługi sportu (4,75 %),
- parkingi (2,47 %),
- drogi dojazdowe (12,07 %),
- ciągi piesze (0,56 %),
- publiczna droga zbiorcza – pas na poszerzenie drogi powiatowej (2,06 %)

Uzbrojenie: - sieć kanalizacji sanitarnej

Właściciel gruntów: - Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna NOWE POLE w Górznie

Teren B

Rysunek nr 4 ; Teren B

Źródło: rysunek z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Lokalizacja:

- obręb geodezyjny – Górzno Wybudowanie (ok. 2 km od centrum Górzna),
- bezpośrednio przy drodze powiatowej nr 1837C relacji Zdroje – Górzno – Świdziebnia – Starorypin.
- poza granicą Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego

Areał:

- działka nr 1 – 2,1126 ha
- działka nr 2 – 2,1745 ha
- działka nr 3 – 1,0500 ha
- suma: 5,3371 ha

Przeznaczenie terenu:

- zabudowa produkcyjno – magazynowo – usługowa.

Uzbrojenie:

- sieć energetyczna – na terenie działek napowietrzne linie energetyczne 15 kV
- sieć wodociągowa – wodociąg wiejski wzdłuż pasa drogowego
- sieć kanalizacji sanitarnej – wzdłuż pasa drogowego.

Właściciel gruntów:

- Miasto i Gmina Górzno.

Teren C

Rysunek nr 5 : Teren C

źródło: rysunek z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Rysunek nr 6 : Wrys z planu dla Terenu C

źródło: plan zagospodarowania Miasta i Gminy Górzno – zasoby Urzędu

Lokalizacja:

- obręb geodezyjny – Miasto Górzno 1,
- osiedle Południe, bezpośrednio przy terenach rekreacyjnych.
- w granicach Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego

Areal:

- 12,7999 ha.

Przeznaczenie terenu:

- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (75,08 %),
- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z usługami (1,91 %),
- zabudowa zagrodowa z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (3,02 %),
- drogi dojazdowe i lokalne (19,99 %)

Uzbrojenie:

- sieć energetyczna – na terenie działek
- sieć wodociągowa – na terenie bezpośrednio przylegającym do opisywanych działek,
- sieć kanalizacji sanitarnej – na terenie bezpośrednio przylegającym do opisywanych działek.

Właściciel gruntów:

- Miasto i Gmina Górzno,
- osoby fizyczne.

Teren D

Rysunek nr 7: Teren D

Źródło: rysunek z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Rysunek nr 8, Teren D – zbliżenie

Źródło: rysunek z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Lokalizacja:

- obręb geodezyjny – Miasto Górzno 3,
- między jeziorem Górzno i jeziorem Młyńskie, w pobliżu plaży miejskiej,
- w granicach Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego

Areal:

- 6,4960 ha.

Przeznaczenie terenu:

- zabudowa usługowa zamieszkania zbiorowego (33,06 %),
- zabudowa usługowa z obiektami i urządzeniami sportowymi, rekreacyjnymi i turystycznymi, a także z budynkami rekreacji indywidualnej (36,45 %),
- teren zieleni urządzonej (17,67 %),
- drogi dojazdowe (9,38 %),
- parkingi (3,44 %).

Uzbrojenie:

- sieć energetyczna – wzdłuż drogi gminnej, przy plaży miejskiej,
- sieć wodociągowa – wzdłuż drogi gminnej, przy plaży miejskiej,
- sieć kanalizacji sanitarnej – wzdłuż drogi gminnej, przy plaży miejskiej.

Właściciel gruntów:

- Skarb Państwa w zarządzie Lasów Państwowych.

Teren E

Rysunek nr 9, Teren E

Źródło: rysunek z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Strefa modernizacji i integracji obejmuje obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów o wybitnych walorach przyrodniczych bądź pełniących istotną rolę w systemie ekologicznym. Charakteryzują się one różnym stopniem zainwestowania. Działania w tej strefie

ukierunkowane być powinny na podniesienie standardów techniczno – użytkowych i estetycznych istniejącego zainwestowania w tym zwłaszcza rozwiązania problemów gospodarki ściekami, zwiększenia powierzchni aktywnej przyrodniczo w ramach tego zainwestowania z dopuszczeniem ekstensywnych uzupełnień zabudowy. Skala dopuszczonych uzupełnień wynikać będzie ze specjalistycznych opracowań ochrony zlewni bezpośredniej jezior: Górzno i Młyńskiego. Lokalizacja nowych obiektów i ich forma wymaga opracowania planistycznego o randze i stopniu szczegółowości miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Plan zagospodarowania ustala następujące główne kierunki zagospodarowania w strefie I-c:

- komercyjne formy wypoczynku i rekreacji,
- turystyka z urządzeniami i obiektami związanymi z wypoczynkiem nadwodnym i wędkarstwem oraz urządzonymi miejscami wypoczynku,
- tereny komunalnych urządzeń i obiektów gospodarki ściekowej z wymogiem ustalenia faktycznego zasięgu uciążliwego oddziaływania i zagospodarowania go zgodnie z stosownym projektem zagospodarowania. Celem eliminacji zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, należy dokonywać sukcesywnych modernizacji, technicznych i technologicznych, obiektów i urządzeń.

Obszar funkcjonalny:

- ekologiczny

Strefa operacyjna polityki przestrzennej:

- przekształceń i integracji

Główne kierunki zagospodarowania:

- obiektów i urządzeń komunalnych – oczyszczalnia ścieków z punktem zlewnym

Uwaga: Teren zaznaczony na niebiesko i na zielono nie podlega zabudowie - tereny ekologiczne.

Zgodnie z Uchwałą Nr XL/222/2014 Rady Gminy w Górznie z dnia 28 kwietnia 2014 roku (Dz. Urz. woj. kujawsko-pomorskiego poz.1625 z dnia 23 maja 2014r. z póź zm.) na terenie miasta i gminy wyodrębniono 8 jednostek pomocniczych - sołectw oraz miasto Górzno.

- Czarny Bryńsk
 - Fiałki
 - Gołkowo
 - Górzno-Wybudowanie
 - Miesiączkowo
 - Szcutowo
 - Szynkówko
 - Zaborowo
- Miasto Górzno

3.3. Dane demograficzne dotyczące Miasta i Gminy Górzno za lata 2010-2013

Tabela 2 : Dane demograficzne Miasta i Gminy Górzno

WYBRANE DANE DEMOGRAFICZNE W 2013 R.			
	Powiat	Gmina	Powiat=100
Ludność	78102	3989	5,1
w tym kobiety	39470	2005	5,1
Urodzenia żywe	856	45	5,3
Zgony	693	47	6,8
Przyrost naturalny	163	-2	x
Saldo migracji ogółem	-78	-14	x
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	16277	815	5,0
produkcyjnym	49708	2543	5,1
poprodukcyjnym	12117	631	5,2

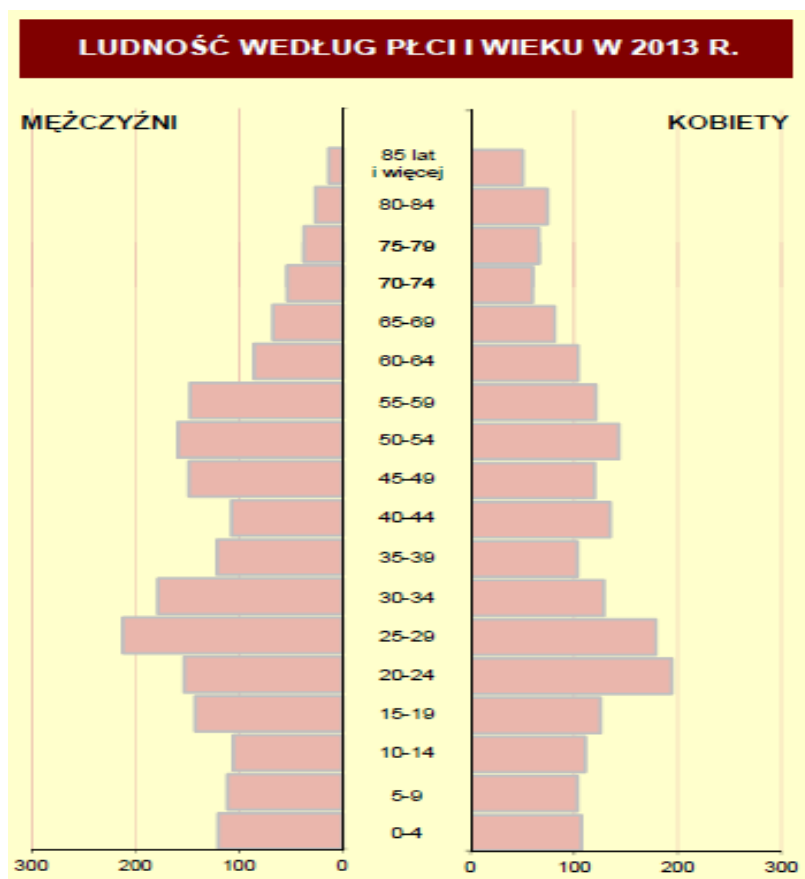
Źródło: strona www.stat.gov.pl

3.3.1. Liczba mieszkańców, podział na płeć i strukturę wiekową

Miasto i Gmina Górzno zamieszkiwało w 2013 roku 3989 osób, z czego mężczyźni stanowili 49,74% ogółu, tj. 1984, zaś kobiety 50,26% tj. 2005. Wg stanu na dzień 30.09.2015 r. miasto i gminę zamieszkiwało 3955 osób.

Jak wynika z analizy danych statystycznych na przełomie lat 2010-2014 liczba mieszkańców wzrosła o 48 osób, czyli o 1,21%, w tym dynamika wzrostu liczby obywateli płci męskiej wyniosła 1,77% (35 osób), zaś kobiet 0,65% (13 osób). Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypada 100 kobiet. Współczynnik feminizacji przybiera, więc wartość niższą niż wskaźnik krajowy dla miast, który wynosi 111 kobiet na każdych 100 mężczyzn.

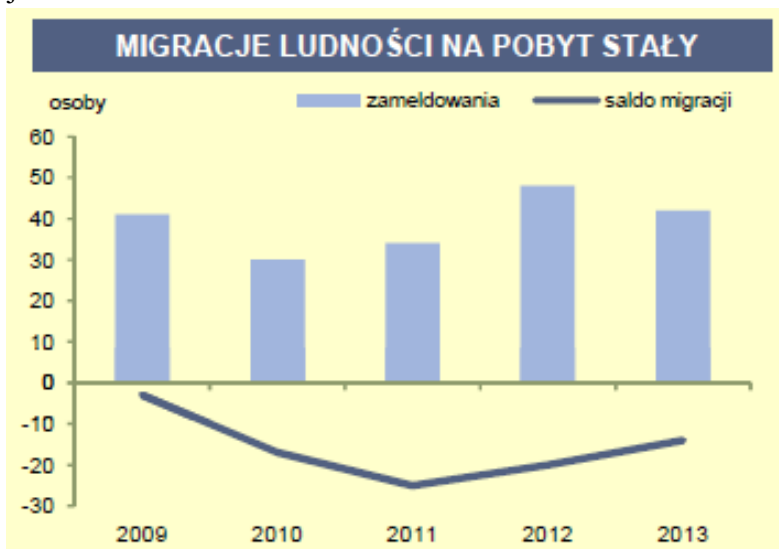
Wykres 1: Ludność według płci i wieku w 2013 roku wg danych GUS dla Miasta i Gminy Górzno

Źródło: strona www.stat.gov.pl

3.3.2. Migracje ludności Górzna

Wykres 2 : migracja ludności w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS

3.3.3. Charakterystyka grup wiekowych

Struktura wiekowa ludności Miasta i Gminy Górzno jest na chwilę obecną dobra, ponieważ przeważają osoby w wieku produkcyjnym, które stanowią łącznie 56,86% ogółu mieszkańców. W stosunku do roku 2010 odsetek ten zmniejszył się o 2,54 punktu procentowego. Pozostałe grupy tj. osoby w wieku przedprodukcyjnym 24,21% oraz poprodukcyjnym wynoszą po 18,79%. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące ludności we wszystkich grupach wiekowych: przedprodukcyjnych, produkcyjnych, poprodukcyjnych za lata 2010-2013 rok. Coraz bardziej istotne stają się relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności, co pokazują współczynniki obciążenia demograficznego. Jeszcze w 2010 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 59,4 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2012 roku stosunek ten kształtował się już na poziomie 56,6 (dynamika wyniosła około 3% w badanym okresie). Jest to związane głównie z wciąż postępującym przyrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym i malejącym przyrostem osób w wieku przedprodukcyjnym.

Tendencja starzejącego się społeczeństwa powinna wyznaczać określone kierunki działań dla samorządu, które pozwolą zapewnić dogodne warunki społeczno-ekonomiczne dla osób starszych w przyszłości.

Wyjątkowo niekorzystnie w ostatnich latach zmienia się stosunek liczebności odchodzących z rynku pracy (wiek poprodukcyjny) do potencjalnie wchodzących na ten rynek w przyszłości. W 2012 roku na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadały około 73 osoby w wieku poprodukcyjnym, a w roku 2014 relacja ta wyniosła 77,4. Maleje więc wielkość potencjalnego zasobu siły roboczej co niesie za sobą dwie ważne implikacje. Po pierwsze obniżyć mogą się przychody. Po drugie większa liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych, przy jednoczesnym spadku środków finansowych może powodować sytuację niedostosowania wielkości świadczeń do zapotrzebowania osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3 : Ludność Miasta i Gminy Górzno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2010-2013

Przedział czasowy	Wiek									Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 w wieku produkcyjnym
	Przedprodukcyjny			Produkcyjny			Poprodukcyjny			
	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	
2010	852	416	436	2487	1143	1344	626	432	194	59,4
2011	815	395	420	2517	1158	1359	623	431	192	57,1
2012	820	382	438	2556	1179	1377	627	432	195	56,6
2013	815	397	418	2543	1173	1370	631	435	196	56,9

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Analizując strukturę wiekową ludności należy zwrócić uwagę na najwyższy udział osób w wieku 25-29 lata (9,80%) i 30-34 lat (7,70%). Z drugiej strony najmniej licznymi grupami wieku są osoby w wieku powyżej 85 lat (1,58%) oraz 80-84 lata (2,51%). W stosunku do 2010 roku największy spadek liczebności odnotowano w grupach 50-54 lata (10,32%), a także 25-29 lat (7,64%).

Największe przyrosty w latach 2010-2013 nastąpiły wśród osób starszych, w wieku 55-59 lat – o 23,1 % (50 osób) czyli wchodzących za chwilę w grupę wiekową poprodukcyjną. Na podstawie danych można zaobserwować stały spadek osób młodych do 24 roku życia oraz wzrost osób w wieku senioralnym. W populacji ludzi starszych zauważalna jest zdecydowana przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami, czego przyczyną źródłową jest wysoka umieralność mężczyzn.

Tabela 4 : Liczba ludności Miasta i Gminy Górzno w podziale na wiek w latach 2010-2013

Grupa wieku	2010		2011		2012		2013	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
0-4	114	110	118	114	119	139	107	120
5-9	99	106	97	106	91	97	103	111
10-14	108	123	98	116	105	114	111	105
15-19	166	153	168	144	142	151	125	142
20-24	179	184	176	167	187	159	194	153
25-29	154	193	155	218	174	214	179	212
30-34	118	151	118	149	120	163	129	178

35-39	126	109	109	107	106	117	103	121
40-44	114	147	118	128	125	120	135	107
45-49	150	143	147	150	133	149	120	148
50-54	134	160	145	171	141	167	143	159
55-59	97	121	104	120	118	138	121	147
60-64	104	80	104	89	402	87	104	85
65-69	70	47	75	46	81	57	81	67
70-74	58	60	58	61	53	57	60	53
75-79	89	51	83	45	77	39	66	37
80-84	70	24	69	27	72	28	74	26
85 i więcej	41	12	42	13	47	14	50	13

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

– Rok 2010

osoby 65+ to ; 328 kobiet i 194 mężczyzn , razem 552 osoby ,

osoby 0-14 to; 321 kobiet i 339 mężczyzn , razem 660 osób

– Rok 2013

osoby 65+ to 331 kobiet i 196 mężczyzn razem 527 osób ,

osoby 0-14 to; 321 kobiety, 336 mężczyzn razem 657osób

Analiza wskazuje na względnie stałą liczbę urodzeń, nie będzie to powodowało wzrostu demograficznego. W roku 2013 relacja liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 125 do 100, to dobry wynik lecz ulega pogorszeniu, szacowana relacja w roku 2016 wynosić będzie 100 do 116, jest to wskazanie, że społeczeństwo się starzeje, co może powodować spadek zasobu siły roboczej.

PODSUMOWANIE

- Teren Miasta i Gminy Górzno wykazuje tendencję starzejącego się społeczeństwa, posiada jednak dość duży potencjał w grupach wiekowych 25-29 i 30-34, co może korzystnie wpłynąć na rozwijanie działalności przez tę grupę wiekową
- Występuje zmniejszenie potencjalnego zasobu siły roboczej w nadchodzących latach zwłaszcza w starszych grupach wiekowych
- Zmniejszenie liczby pracujących osób pociągnie za sobą obniżenie przychodów
- Może nastąpić wzrost zapotrzebowania na świadczenia społeczne i zdrowotne

3.4. Ruch naturalny ludności

Dane dotyczące ruchu naturalnego ludności wskazują, że w 2014 roku zawarto 29 małżeństw. W tym samym okresie odnotowano także 57 urodzeń żywych oraz 34 zgony, w tym brak zgonów niemowląt.

Przyrost naturalny wynosił zatem 23 (różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie) i był to dodatni wynik. W stosunku do 2013 roku liczba zgonów zmalała o 17, a liczba narodzin wzrosła o 14.

W Mieście i Gminie Górzno w roku 2014 urodziło się więcej mężczyzn tj. 34, niż kobiet 23, w całym badanym okresie także przeważała liczb urodzeń dzieci płci męskiej, łącznie w okresie trzyletnim urodziło się 86 mężczyzn oraz 65 kobiet.

W przypadku zgonów za okres 2012-2014 liczby są następujące i wyniosły odpowiednio 60 kobiet i 75 mężczyzn.

Tabela 5: Ruch naturalny ludności Miasta i Gminy Górzno w latach 2012 - 2014

Ruch naturalny	2012		2013		2014	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
urodzenia żywe	22	29	20	23	23	34
zgony ogółem	27	23	19	32	14	20
zgony niemowląt	1	1	0	0	0	0
przyrost naturalny	-5	6	1	-9	9	14

Źródło : opracowanie własne na podstawie danych USC w Górznie

Zasadniczo w Górznie rodzi się więcej chłopców niż dziewcząt i mężczyźni z reguły utrzymują przewagę liczebną w młodym wieku, jednak w kolejnych grupach wiekowych proporcje płci się wyrównują, a w wieku starszym wręcz się odwracają.

Zmieniająca się sytuacja demograficzna w zakresie spadku liczby dzieci i młodzieży oznacza zmniejszone zapotrzebowanie na infrastrukturę oświatową i umożliwi bardziej indywidualne podejście do potrzeb tej grupy wiekowej. Przyrost naturalny w latach 2012-2014 przedstawiał się następująco: rok 2012 wskaźnik 1, rok 2013 wskaźnik - 8, rok 2014 wskaźnik 23, średni wskaźnik wynosi 16 i jest wysoki dla badanego okresu, jednak faktyczny stan liczby ludności i struktury wiekowej zależy od wielu czynników, przede wszystkich od

ruchu ludności i coraz częściej występującym odpływem młodych mieszkańców z terenu Górzna. Taka sytuacja sprawia, że należy także spodziewać się dalszego wzrostu liczby osób w wieku emerytalnym.

Tabela 6 : Porównawcze dane demograficzne dla Górzna i Powiatu Brodnickiego

Wybrane dane demograficzne dotyczące roku 2013			
Ludność w wieku:	Powiat Brodnicki	Miasto i Gmina Górzno	Uwagi
➤ przedprodukcyjnym	16277	815	Ludność zamieszkująca Miasto i Gminę Górzno stanowi 5% ogólnej liczby osób w powiecie w wieku przedprodukcyjnym
➤ produkcyjnym	49708	2543	Ludność zamieszkująca Miasto i Gminę Górzno stanowi 5,1% ogólnej liczby osób w powiecie w wieku produkcyjnym
➤ poprodukcyjnym	12117	631	Ludność zamieszkująca Miasto i Gminę Górzno stanowi 5,2 % ogólnej liczby osób w powiecie w wieku poprodukcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.stat.gov.pl

Tabela 7 : Dane porównawcze dla powiatu brodnickiego oraz Miasta i Gminy Górzno

Dane porównawcze dla powiatu i Górzna za rok 2013			
	powiat	Miasto i Gmina Górzno	uwagi
Ludność ogółem	78102	3989	5,1 % ogółu mieszkańców powiatu stanowią mieszkańcy miasta i Gminy Górzno
Urodzenia żywe	856	45	5,3 % urodzonych dzieci w powiecie, stanowiły dzieci z terenu Górzna
zgony	693	47	6,7 % zgonów, które nastąpiły na terenie powiatu odnotowano w mieście i gminie Górzno
Przyrost naturalny	163	-2	Rok 2013 był rokiem , w którym odnotowano ujemny przyrost w mieście i gminie Górzno , jest to tendencja niekorzystna, w tym samym czasie dla całego powiatu przyrost był wysoki i wynosił 163
Saldo migracji	-78	-14	Saldo migracji także jest niekorzystne, bowiem procentowo duży odsetek mieszkańców z różnych przyczyn opuściło Górzno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.stat.gov.pl

3.5. Prognoza liczby ludności

Prognozowane zmiany liczby ludności wskazują, że w 2035 roku w porównaniu ze stanem z końca 2013 roku mieszkańców Powiatu będzie mniej o 6,7%. Spowoduje to pozostawanie danej jednostki w grupie powiatów liczących niewiele powyżej 70 tys. mieszkańców, taka tendencja jest niepokojącym zjawiskiem wskazującym na kroczący postęp „starzejącego” się społeczeństwa.

Tabela 8 : Prognoza liczby ludności dla powiatu brodnickiego i województwa kujawsko pomorskiego w podziale na płeć

Wyszczególnienie	Powiat Brodnicki		Województwo Kujawsko-Pomorskie	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
2015	38478	37312	1065867	989536
2020	38492	37380	1058559	982120
2025	38236	37173	1044609	968952
2030	37690	36650	1022987	948635
2035	36941	35954	995905	924621

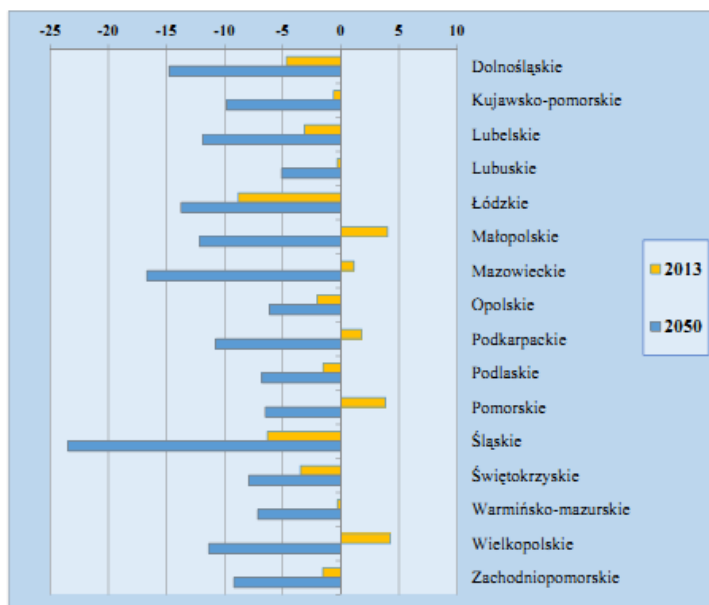
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Reasumując z roku na rok zmniejszać będzie się liczba ludności całego województwa kujawsko-pomorskiego. Czynniki warunkującymi taką tendencję będą zarówno ujemne saldo migracyjne, jak i niski przyrost naturalny. Powyższe powinno również stanowić ważną przesłankę do kierunków działań społecznych Miasta i Gminy Górzno.

Podsumowanie aktualnych danych:

- prognozowana liczba ludności powiatu w roku 2015 to 75790 osób
- prognozowana liczba ludności powiatu w roku 2035 to 72895 osób
- spadek liczby mieszkańców powiatu o około 7%.

Wykres 3: Przyrost naturalny ludności w latach 2013 i 2050 z podziałem na województwa (w tys.)

Źródło: strona internetowa www.stat.gov.pl

Wykres ukazuje niepokojącą tendencję związaną ze zmianą struktury społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny to starzejące się społeczeństwo, może to prowadzić do recesji, obniżenia sprawności funkcjonowania niektórych gałęzi gospodarki. Starsze społeczeństwo to większe obciążenie dla budżetu państwa, większe zapotrzebowanie na usługi socjalne oraz zwiększone potrzeby w zakresie ochrony zdrowia.

3.6. Bezrobocie, rynek pracy

Bezrobocie w Mieście i Gminie Górzno jest na dość wysokim poziomie, mimo iż udział procentowy wskazuje na lepszy wynik niż przeciętny dla powiatu, to jednak wskaźnik jest niekorzystny, ponieważ w Górznie jest ciągle duży udział ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do ogólnej liczby ludności. Taka konfiguracja demograficzna może znacząco zniekształcić obraz i wskaźniki bezrobocia liczone w stosunku do łącznej liczby mieszkańców. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych udział kobiet jest o 2,7% wyższy niż przeciętny wskaźnik dla powiatu brodnickiego. Taki stan wskazuje na to, że kobietom jest trudniej znaleźć zajęcie lub są mniej mobilne niż mężczyźni, którzy często podejmują pracę poza miejscem zamieszkania. Brak jest także miejsc, które mogłyby zaoferować kobietom zatrudnienie, niewiele podmiotów gospodarczych i różnych instytucji, to podstawowa bariera na terenie Miasta i Gminy Górzno. Alternatywą może być samozatrudnienie i rozwój turystyki, a wraz z nią zapotrzebowanie na wyroby rękodzielnicze, produkty regionalne itp.

Tabela 9 : Miasto i Gmina Górzno dane porównawcze za rok 2013 dot. rynku pracy

WYBRANE DANE O RYNKU PRACY W 2013 R.		
	Powiat	Gmina
Pracujący ^a	15694	563
Bezrobotni zarejestrowani	4822	212
w tym kobiety w %	60,3	62,7
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	9,7	8,3
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	12,5	11,3
<small>a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.</small>		

Źródło: strona internetowa www.stat.gov.pl

Jednym z głównych czynników decydujących o rozwoju i konkurencyjności jest jakość kapitału ludzkiego, dotyczy to zarówno obszaru regionu jak i kraju. Rozwój (ilościowy i jakościowy) kapitału ludzkiego to rozwój krajowego i lokalnych rynków pracy oraz wzrost produktywności pracowników, a w konsekwencji wzrost produkcji i usług, rozwój innowacji,

podnoszenie produktywności gospodarki - w rezultacie poziomu i jakości życia wszystkich mieszkańców. Dobrze przygotowanie osób rozpoczynających działalność nie wystarczy, należy zadbać o mechanizmy wspierające przedsiębiorczość i innowacyjność. Bezrobocie nie będzie się zmniejszać jeżeli nie będzie kreatywnych ludzi, bowiem podstawą, najsilniejszym, a zarazem najsłabszym ogniwem wszelkich działań jest człowiek. Kreatywne osoby winny mieć możliwości rozwoju działalności, jeżeli będą przyczyniały się do tworzenia nowych miejsc pracy.

3.6.1. Struktura liczby osób bezrobotnych

Poziom i struktura bezrobocia stanowi jeden z głównych czynników wpływających na ocenę potencjału społeczno-gospodarczego Miasta i Gminy Górzno. Jak wskazują dane liczba osób pozostających bez pracy stanowi ok. 3,78% ogółu bezrobotnych w Powiecie Brodnickim.

Według stanu na 31.12.2013 w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy, w samym Mieście Górzno pozostawało 57 zarejestrowanych bezrobotnych, na obszarze wiejskim 155, dane nie obejmują osób, które pozostają bez pracy i nie są zarejestrowane lub utraciły prawo do zasiłku dla bezrobotnych, nie obejmuje także osób z terenów wiejskich Górzna. Liczba bezrobotnych biorąc powyższe pod uwagę jest obiegająca od stanu rzeczywistego.

1. Analiza struktury bezrobocia pod kątem wieku wskazuje, że dominującą grupą osób pozostających bez pracy są ludzie młodzi. W 2013 roku najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25 – 34 lat – 54 osoby z 1,11% udziałem w ogólnej liczbie bezrobotnych oraz osoby w wieku do 24 lat – 1,18%. Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 35 – 44 lat wyniósł 0,87%, 45 – 54 lat podobnie 0,76%, a powyżej 54 lat – 0,41%. W odniesieniu do roku 2012 zanotowano dość znaczącą zmianę w udziale zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym, a mianowicie wzrost o **1,79%**.

Wyższe bezrobocie kobiet wiąże się w znacznej mierze z kryzysem w sekcjach i działach o sfeminizowanym zatrudnieniu, ale również w pewnym, trudnym do oszacowania stopniu, z działaniem czynników, które ogólnie można określić, jako bardziej lub mniej jawną dyskryminację kobiet na rynku pracy. Praca zawodowa kobiet jest czynnikiem o ogromnym znaczeniu w kształtowaniu struktury zamożności

rodzin. Badania i analizy prowadzone w Polsce i w innych krajach wykazują, że podwójny dochód w rodzinie w środowiskach pracowniczych, z powodu zmian w sposobie konsumpcji, podniesienia przeciętnego standardu zaspokajania potrzeb, stał się niezbędną normą dochodową dla większości rodzin z dziećmi. Dlatego bezrobocie kobiet, nawet przy zachowaniu pracy przez współżywicieli - mężczyzn, doprowadza do drastycznego pogorszenia się sytuacji materialnej rodzin. Bezrobocie kobiet szczególnie dramatycznie wpływa także na sytuację rodzin niepełnych, gdyż to kobiety w większości są żywicielkami tych rodzin.

Tabela 10: Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności oraz osób w wieku produkcyjnym

Zarejestrowani bezrobotni – Miasto i Gmina Górzno	Rok 2012	Rok 2013
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności;	5,24	5,31
w tym kobiety w %	3,29	3,33
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	8,0	8,3
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	8,0	9,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy i GUS

3.6.2. Analiza rynku pracy, osób pracujących

W Mieście Górzno w 2013 roku zatrudnionych było 835 osób, z czego 67% stanowili mężczyźni a 33% kobiety. W stosunku do 2010 roku liczba pracujących spadła o 11 osób, czyli o 1,32%. Liczba osób pracujących w Górznie wynosiła około 79% ogólnej liczby ludności w mieście, a wartość tego wskaźnika jest wyższa od relacji dla całego Powiatu brodnickiego o blisko kilka %.

Tabela 11 : Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

obszar	Rok	Ekonomiczna grupa wiekowa	Udział procentowy do ogólnej liczby ludności
Miasto i Gmina Górzno	2013	wiek produkcyjny	63,8
Miasto i Gmina Górzno	2013	przedprodukcyjny	20,4
Miasto i Gmina Górzno	2013	wiek poprodukcyjny	15,8
Miasto i Gmina Górzno	2014	wiek produkcyjny	63,9
Miasto i Gmina Górzno	2014	przedprodukcyjny	20,3
Miasto i Gmina Górzno	2014	wiek poprodukcyjny	15,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL strona www.stat.gov.pl

Tabela 12: Ludność według funkcjonalnych grup wieku, płci oraz lokalizacji terytorialnej

Obszar	Rok	wiek	płeć	liczba	uwagi
Miasto i Gmina Górzno	2014	65 i więcej	ogółem	530	
			kobiety	328	
			mężczyźni	202	
obszar	rok	wiek	płeć	liczba	
	2014	55-64	ogółem	474	
			kobiety	231	
			mężczyźni	243	

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY GÓRZNO NA LATA 2016-2022

obszar	rok	wiek	Płeć	liczba	uwagi
Miasto i Gmina Górzno	2014	45-54	ogółem	570	
			kobiety	272	
			mężczyźni	298	
obszar	rok	wiek	płeć	liczba	uwagi
Górzno (wieś)	2013	45-54	ogółem	347	
			kobiety	162	
			mężczyźni	185	
Miasto i Gmina Górzno	2014	35-44	ogółem	486	
			kobiety	241	
			mężczyźni	245	
obszar	rok	wiek	płeć	liczba	uwagi
Miasto i Gmina Górno	2014	25-34	ogółem	697	
			kobiety	308	
			mężczyźni	389	
	rok	wiek	płeć	Liczba	uwagi
Gmina Górzno (teren wsi)	2014	25-34	ogółem	457	
			kobiety	200	
			mężczyźni	257	
Miasto i Gmina Górzno	2014	20-24	ogółem	353	
			kobiety	194	
			mężczyźni	159	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL strona www.stat.gov.pl

3.7. Gospodarka

1. Rodzaj i wielkość podmiotów gospodarczych działających na terenie miasta i gminy oraz ich aktywność

W 2014 roku w Mieście i Gminie Górzno zarejestrowanych było 118 przedsiębiorstw wg głównego miejsca wykonywania działalności wynosi 118 (wg danych z BDL Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 – 2014 r. 262) , zarejestrowanych wg głównego miejsca wykonywania działalności do 30 września 2015 r. wynosi 135.

Na przełomie lat 2010-2014 ich liczba nie ulegała większym wahanom. Pod względem wielkości przedsiębiorstw w Mieście i Gminie Górzno przeważają firmy małe, o zatrudnieniu niższym niż 9 osób. W 2015 r. (do 30.09.2015 r.) wg głównego miejsca wykonywania działalności założyło działalność 17 podmiotów. W 2015 r. (do 30.09.2015 r.) wg głównego miejsca wykonywania działalności zakończyło działalność 12 podmiotów.

Tabela 13: Podmioty gospodarcze w roku 2013 - analiza porównawcza

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ W REJESTRZE REGON W 2013 R.		
	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej		
ogółem	5576	327
w tym w sektorze: rolniczym	287	34
przemysłowym	579	35
budowlanym	833	55
Podmioty gospodarki narodowej		
na 10 tys. ludności	714	820
Osoby fizyczne		
prowadzące działalność gospodarczą		
na 10 tys. ludności	558	649

Źródło: strona www.stat.gov.pl

Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej działających na terenie Miasta i Gminy Górzno funkcjonuje w sektorze rolniczym - 34, przemysłowym - 35 i budowlanym - 55.

W 2013 roku było ich łącznie w różnych branżach 327 i liczba ta praktycznie nie zmieniała się w ciągu ostatnich 3 lat.

Udział firm sklasyfikowanych w branży budowlanej wynosi 16,82% w łącznej liczbie 55 przedsiębiorstw działających na terenie Miasta i Gminy Górzno. Drugą co do liczebności reprezentowana jest branża przemysłowa z udziałem na poziomie 10,7%.

Tabela 14 : Liczba podmiotów gospodarki narodowej – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Ogólna liczba				Podmioty w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2010	2013	Zmiana ilościowa	Zmiana procentowa	2010	2013	Zmiana procentowa
Miasto i Gmina Górzno	326	327	1	0,3%	131,1	128,6	-1,9%
Powiat Brodnicki	5305	5576	271	5,1%	107,1	112,2	4,8%
Województwo Kujawsko-Pomorskie	186 007	191 252	5 245	2,8%	137,1	143,5	4,7%
Polska	3 909 802	4 070 259	260 457	4,1%	157,5	166,7	5,8%

Źródło; opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poziom aktywności gospodarczej na terenie miasta i gminy Górzno można określić jako zadowalający mimo braku (w badanym okresie) nowych podmiotów. Górzno na tle pozostałych jednostek samorządu terytorialnego wypada dobrze biorąc pod uwagę przeliczenie wskaźnikiem liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, tu wskaźnik Miasta i Gminy Górzno jest korzystny i wynosi 128,6. Jest to wskaźnik zbliżony do średniej województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Tabela 15 : Struktura podmiotów gospodarczych – analiza porównawcza za rok 2013

Jednostka samorządu terytorialnego	Podmioty gospodarcze – ilość zatrudnianych osób			
	0-9	10-49	50-249	250 i więcej
Miasto i Gmina Górzno	95,1%	4,0%	0,9%	0,0%
Powiat Brodnicki	94,3%	4,7%	0,9%	0,1%
Województwo Kujawsko-Pomorskie	95,4%	3,6%	0,8%	0,1%

Źródło; opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie miasta i gminy przeważają podmioty gospodarcze zatrudniające do 9 pracowników. Udział mikroprzedsiębiorstw jest zbliżony do średniej występującej w Województwie Kujawsko-Pomorskim. Górzno charakteryzuje się brakiem dużych przedsiębiorstw. Także Powiat Brodnicki ma niewysoki wskaźnik dużych firm, w roku 2013 w powiecie działało 4,7% podmiotów zatrudniających od 10 do 49

pracowników oraz 1% przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 50 pracowników, na terenie Górzna w tym samym czasie wskaźnik wynosił 0,9 %, był więc zbliżony do wskaźnika całego powiatu, można powiedzieć, że jest to zadowalający wynik.

2. Działalność przedsiębiorstw w obszarach inteligentnych specjalizacji

Regionalna strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 zakłada szczególne wsparcie dla branż zgodnych z tzw. inteligentnymi specjalizacjami regionu kujawsko-pomorskiego. Inteligentne specjalizacje są to obszary, które mają szczególne znaczenie oraz istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu oraz posiadają silne zaplecze naukowe prowadzące wysoko zaawansowane badania, które mogą stanowić podstawę radykalnego rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw¹.

W województwie Kujawsko-Pomorskim wyłoniono osiem następujących inteligentnych specjalizacji:

- Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania,
- Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna,
- Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa,
- Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych,
- Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT,
- Biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka,
- Transport, logistyka, handel, szlaki wodne i lądowe,
- Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne.

Analizując największych pracodawców na terenie miasta i gminy Górzno można stwierdzić, że w przyszłości możliwe jest prowadzenie przez nich działalności w branżach zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami. Są to m.in. Unifreeze, Hotel Młyn Wapionka, RSP Nowe Pole.

3. Możliwości rozwojowe

Miasto i Gmina Górzno posiada odpowiednie możliwości rozwojowe i jest otwarte na dialog z inwestorami. W Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego przygotowane zostały tereny, które mogą być wykorzystywane na lokalizację obiektów handlowych oraz usługowych. Obszary te wyposażone są w niezbędną infrastrukturę techniczną, zapewniającą

¹ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

dostęp do wszystkich mediów, bezpośrednio zlokalizowanych w terenie lub w bliskim sąsiedztwie. Stosowane są różnorodne formy aktywizacji gospodarczej.

Dużym problemem miasta i gminy jest niedobór terenów inwestycyjnych oraz lokalizacja bez bezpośredniego dostępu do drogi wojewódzkiej czy krajowej. Z uwagi na położenie istnieją ograniczone możliwości lokowania inwestycji i przedsiębiorstw o charakterze produkcyjnym. Istotnym potencjałem rozwojowym dla miasta i gminy Górzno jest przedsiębiorczość związana z turystyką oraz eksploatacją turystycznym dziedzictwa kulturowego i naturalnego środowiska oraz sektory przemysłów tzw. kreatywnych.

PODSUMOWANIE:

- Na terenie miasta i gminy dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych jest ujemna lub oscyluje w okolicach zera.
- Brak jest dużych przedsiębiorstw.
- Niski poziom przedsiębiorczości (analiza porównawcza do istniejących podmiotów) powoduje trudności ze znalezieniem pracy w miejscu zamieszkania zwłaszcza przez młodych ludzi, powoduje to dodatkowo zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym poniżej 34 roku życia, sytuacja ta w przyszłości może spowodować dalej idące negatywne skutki.
- W roku 2014 w całym Powiecie Brodnickim wysoki odsetek bezrobotnych stanowiły osoby młode do 25 roku życia (21,4%). Wskaźnik ten był o wiele wyższy niż wskaźnik województwa, który wynosił 17,4%.
- Na terenie miasta i gminy Górzno nie ma instytucji otoczenia biznesu, także na terenie powiatu jest ich niewiele, nie sprzyja to rozwojowi przedsiębiorczości. Instytucje wspierające znajdują się w Brodnicy. Należy dostosować IOB do potrzeb istniejących i potencjalnych firm. Rozwój przedsiębiorczości i to w różnych dziedzinach jest podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i Gminy Górzno i całego regionu.
- Teren miasta i gminy jest odpowiednim miejscem do rozwoju inteligentnych specjalizacji zwłaszcza w obszarze: turystyka zdrowotna, bezpieczna żywność, przetwórstwo, dziedzictwo kulturowe, sztuka oraz przemysły kreatywne.
- Gmina posiada tereny inwestycyjne, wymagają jednak zaopatrzenia w media.
- Istnieją potencjalne możliwości do rozwoju inteligentnych specjalizacji.

3.8. Finanse samorządowe

Wydatki inwestycyjne miasta i gminy Górzno stanowią grupę wydatków, która w budżecie gminy zajmuje specjalne miejsce. Dzieje się tak szczególnie w przypadku gmin, które swój rozwój wiążą z eskalacją rozbudowy infrastruktury, w przypadku Górzna chodziło o infrastrukturę wodno-kanalizacyjną. Dochody budżetowe muszą więc być tak rozdysponowane, aby po pokryciu wydatków bieżących, mogły skoncentrować się w pierwszej kolejności na działaniach inwestycyjnych.

W 2013 roku dochody Miasta i Gminy Górzno wyniosły 11 917 653,54 zł, zaś wydatki 11 625 230,28 zł.

Oznacza to odnotowanie nadwyżki budżetowej na poziomie 292 423,26 zł. Sytuacja jest więc bardziej korzystna, niż w 2012 roku, kiedy to wydatki przekroczyły dochody gminy o blisko 179 588 zł.

Tabela 16: Miasto i Gmina Górzno - dochody budżetowe usystematyzowane według działów

DOCHODY BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW			
	2010	2012	2013
Dochody ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	5,9	3,8	2,8
Transport i łączność	-	0,6	0,5
Gospodarka mieszkaniowa	5,5	2,4	0,8
Administracja publiczna	0,7	0,6	0,6
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	-	-
Różne rozliczenia	48,9	47,0	51,4
Oświata i wychowanie	0,3	0,3	0,8
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	14,00	12,2	12,3
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,6	0,7	0,9
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,5	8,9	2,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	--	--	--
Kultura fizyczna *	1,1	0,6	1,4
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	21,0	23,1	26,2
Pozostałe	0,5	0,1	0,0

*w 2010 r. nazwa brzmiała Kultura fizyczna i sport

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz sprawozdań finansowych

Dochody Miasta i Gminy Górzno
w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2013
wynosiły **2985 zł**

Dochody własne stanowiły w dochodach budżetu ogółem **32,5%**

Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych
w dochodach własnych wyniósł **31,5%**

W gminie, w 2013 roku 100% wydatków majątkowych
przeznaczono na wydatki inwestycyjne.

Wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły 8,8% wydatków miasta i gminy

Powyższe wyniki finansowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 roku, w przypadku dochodów miasta i gminy wyniosły 2985 zł, zaś wydatki kształtowały się na poziomie 2912 zł. W porównaniu do 2010 roku przeciętne wydatki wzrosły o 263,63 zł, czyli o 11,16%, zaś przeciętne dochody wzrosły o 253,15zł, tj. 10,71%.

W 2013 roku dochody własne stanowiły 32,5 % łącznych dochodów budżetu gminy. Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych wyniósł 31,5 %. Ważną pozycję wśród dochodów własnych stanowiły także korzyści wpływające z tytułu podatku od nieruchomości, zarówno od osób fizycznych, jak i osób prawnych.

Pozytywną informacją jest przeznaczenie wydatków majątkowych. W ostatnich latach 100% tych kosztów przeznaczone było na zakupy inwestycyjne. Generalnie wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły 8,8% wydatków ogółem budżetu.

Tabela 17: Miasto i Gmina Górzno - wydatki usystematyzowane według działów

Miasto i Gmina Górzno

WYDATKI BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW			
	2010	2012	2013
	w %		
Wydatki ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	9,7	15,4	6,1
Transport i łączność	3,0	3,6	4,3
Gospodarka mieszkaniowa	6,3	0,4	0,3
Administracja publiczna	10,0	10,1	11,7
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,1	0,7	0,8
Różne rozliczenia	–	–	–
Oświata i wychowanie	38,0	43,7	45,4
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	14,3	13,3	14,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,7	0,8	1,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10,5	6,0	11,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1,3	1,3	1,8
Kultura fizyczna ^a	2,1	2,1	1,2
Działalność usługowa	0,3	0,1	0,1
Ochrona zdrowia	0,6	0,5	0,5
Pozostałe	2,2	1,9	1,5
W 2013 r. wydatki gminy na 1 mieszkańca wyniosły:			2912 zł

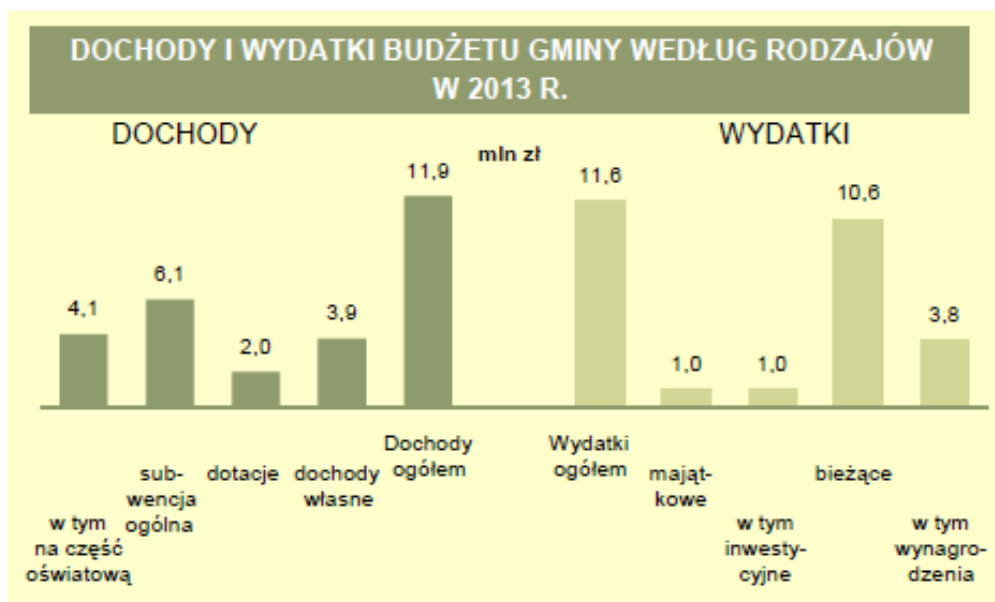
Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Programy i projekty unijne w roku 2013

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 4 : Dochody i wydatki według ich rodzaju

Źródło: opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 18 : Wskaźnik obsługi zadłużenia Miasta i Gminy Górzno w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Raty + odsetki (tys. zł)	1 728	714	1443	870
Dochody ogółem (tys. zł)	11 774	11 918	13 163	14 293
Wskaźnik obsługi zadłużenia (%)	14,68 <i>(po uwzględnieniu wyłączeń)</i> 7,02%	5,99	10,96 <i>(po uwzględnieniu wyłączeń)</i> 4,33%	6,08

Źródło : opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych

Tabela 19 :Wskaźnik pokrycia obsługi długu pierwszego stopnia Miasta i Gminy Górzno w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Wolne środki (tys. zł)	1 375	824	559	838
Raty + odsetki (tys. zł)	1 728	714	1 443	870
Współczynnik wolnych środków do obsługi zadłużenia	0,80	1,15	0,39	0,96

Źródło : Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych

Analizując poziom wskaźnika obsługi długu pierwszego stopnia w Mieście i Gminie Górzno należy stwierdzić, że w latach 2012 i 2014 przyjmował wartości większe od jedności lub zbliżone do jedności, a w roku 2014 wartość była niska – 0,39 %. Wartości wskaźnika powyżej 1,0 wskazują na fakt, że wystąpiło pełne pokrycie kwoty długu i kosztów jego obsługi wyłącznie wolnymi środkami. Wskaźniki poniżej jedności wystąpiły w roku 2012, 2014 i 2015 były to lata, w których gmina ponosiła największe obciążenia związane za spłatą wcześniej zaciągniętych kredytów na sfinansowanie inwestycji. W roku 2013 nastąpiła poprawa wskaźnika. Rok 2015 to okres, w którym wskaźnik zbliżony jest do jedności co świadczy o dobrym kierunku działania i racjonalnym dysponowaniu środkami publicznymi.

Tabela 20: Wskaźnik pokrycia obsługi długu drugiego stopnia Miasta i Gminy Górzno w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Wolne środki (tys. zł)	2 357	1 375	824	559
Koszt obsługi zadłużenia (tys. zł)	207	215	157	112
Współczynnik	8,78	15,64	19,05	20,04

Źródło : Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych

Tabela 21: Relacja wskaźnika długu w stosunku do wykonanych dochodów za lata 2012-2014 i planowanych w okresie 2015-2017

Poszczególne okresy	Zobowiązanie Gminy w relacji do osiągniętych dochodów za dany rok w %	Wykonane dochody za dany rok w %	Wykonane wydatki za dany rok w %	Uwagi
2012	34,6	95,4	90,9	
2013	29,0	98,6	94,0	
2014	27,2	94,1	86,0	
2015	23,9			
2016	25,2			
2017	18,3			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań rocznych i wieloletniej prognozy finansowej dla Miasta i Gminy Górzno

Budżet Gminy w roku 2014 był realizowany zgodnie z planem rzeczowym i finansowym, przy założeniu oszczędnego gospodarowania środkami pieniężnymi.

PODSUMOWANIE

- Ogólna kondycja finansowa Miasta i Gminy Górzno jest na poprawnym poziomie.
- Budżet od kilku lat jest deficytowy jednak realizowany w sposób gospodarny i celowy, co przynosi dobre wyniki w postaci poprawy wskaźników.
- Niewielkie wpływy do budżetu ze względu na brak dużych podmiotów gospodarczych, niewielkie zaludnienie gminy oraz duży udział procentowy lasów w powierzchni użytków to dodatkowy powód niskich dochodów własnych.
- Oszczędna i racjonalna gospodarka finansowa, pozyskiwanie środków pozabudżetowych, to elementy umożliwiające prawidłowy rozwój i działania organów

miasta i gminy w celu realizacji zadań własnych i zabezpieczenia potrzeb mieszkańców.

- Nowy okres programowania stanowi wyzwanie, jednocześnie jest szansą do poprawy warunków życia mieszkańców. Rewitalizacja obszarów tego wymagających to ważne zadanie na najbliższe lata.
- Dobór zadań do realizacji w latach 2016-2022 będzie determinantą poziomu życia mieszkańców i harmonijnego rozwoju miasta i Gminy Górzno.

3.9. System zdrowia

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia zdrowie to stan dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności. Generalnie zdrowy człowiek ma większe szanse na samorealizację, satysfakcjonujące pełnienie ról społecznych, czy też dobrą adaptację do zmian środowiska.

Rynek usług medycznych w Mieście i Gminie Górzno charakteryzuje się ogromnym ograniczeniem funkcjonuje jeden niepubliczny ZOZ i prywatne praktyki, zakres świadczonych usług medycznych jest bardzo ograniczony i trudno dostępny.

Sytuacja demograficzna i ekonomiczna (bezrobocie) z pewnością mają wpływ na kształtowanie się sytuacji zdrowotnej mieszkańców Miasta i Gminy Górzno. Podkreślić jednak należy, że mimo trudnej od lat sytuacji w tym aspekcie, a także ciągłych prób reformowania systemu opieki zdrowotnej w Polsce, liczba podmiotów realizujących usługi medyczne na terenie miasta nie wzrosła co nie wpływa pozytywnie na jakość świadczeń i swobodny i pełny dostęp do opieki medycznej. Na terenie miasta funkcjonuje obecnie 1 ogólnodostępna apteka, czyli na jedną aptekę przypada ok.3958 mieszkańców miasta i gminy Górzno, co jest zbliżonym wynikiem dla kraju – 3210 osób na jedną aptekę.

W powiecie brodnickim w 2012 roku najliczniejszą grupą wiekową podlegającą profilaktycznym badaniom lekarskim była młodzież w wieku 18/19 lat. Z poniższej tabeli wynika, że przeciętnie dużo więcej osób podlegających badaniu zostaje ostatecznie zbadanych w powiecie brodnickim (13,39 %) niż w województwie kujawsko-pomorskim (76,61%). Daje to podstawy do wniosków o sprawnie funkcjonującej opiece zdrowotnej dla dzieci i młodzieży.

Tabela 22: Profilaktyczne badania lekarskie dzieci i młodzieży dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu brodnickiego w 2012 roku

Wyszczególnienie		2 lata	4 lata	6 lat	10 lat	13 lat	16 lat	18/19 lat
liczba dzieci i młodzieży podlegających badaniu	województwo kujawsko-pomorskie	21991	22657	21360	19819	21529	23819	33216
	powiat brodnicki	800	928	906	806	852	959	1413
liczba dzieci i młodzieży zbadanych	województwo kujawsko-pomorskie	17704	16667	17822	16766	17642	17320	19774
	powiat	732	870	873	780	819	867	1238

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY GÓRZNO NA LATA 2016-2022

	brodnicki							
procentowy udział liczby osób zbadanych w liczbie osób podlegających badaniu	województwo kujawsko-pomorskie	80,51%	73,56%	83,44%	84,60%	81,95%	72,72%	59,53%
	powiat brodnicki	91,5%	93,75%	96,36%	96,77%	96,13%	90,41%	87,62%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia.

W zestawieniu dotyczącym leczenia dzieci i młodzieży w podstawowej opiece zdrowotnej zwraca uwagę liczba występujących alergii, schorzeń kręgosłupa, otyłości, chorób zaburzeń refrakcji i akomodacji oka oraz zaburzenia rozwoju. W każdej z wymienionych grup schorzeń następuje także permanentny przyrost odnotowanych zaburzeń z roku na rok. Ma to bezpośredni związek ze zmianą stylu życia dzieci i młodzieży (coraz mniej osób uprawia sport, znacząco wzrasta liczba zwolenników spędzania wolnego czasu przed komputerem). Największe wzrosty w roku 2012, w stosunku do 2010 roku odnotowano w grupach chorób nowotworowych (o 30 osób, tj. 167%), choroby tarczycy (o 9 osób, tj. 198%), otyłości (o 98 osób, tj. 40%), cukrzycy (o 6 osób, tj. 12,64%) oraz alergii (49 osób tj. 8,2%). Na drugim biegunie znajdują się takie problemy jak upośledzenie umysłowe czy zaburzenia rozwoju, gdzie liczba zanotowanych chorych spadła odpowiednio o 14, 4 i 39 osób w badanym okresie.

Tabela 23 : Dzieci i młodzież w wieku 0-18 lat, u których stwierdzono schorzenia, będących pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w powiecie brodnickim w latach 2010-2012

Wyszczególnienie		Powiat brodnicki		
		2010	2011	2012
Nowotwory		18	36	48
Niedokrwistości		128	118	125
choroby tarczycy		51	60	60
Cukrzyca		44	42	50
Niedożywienie		0	0	0
Otyłość		288	294	293
zaburzenia odżywiania		2	1	2
upośledzenie umysłowe		131	107	103
Padaczka		70	62	62
dziecięce porażenie mózgowie		42	53	51
zaburzenia refrakcji i akomodacji oka		589	558	512
choroba nadciśnieniowa		71	78	67
Alergie		598	663	647
zniekształcenia kręgosłupa		585	576	496
choroby układu moczowego		91	94	104
Wady rozwojowe	układu nerwowego	38	140	19
	układu krążenia	116	127	108

	narządów płciowych	22	36	28
	aberracje chromosomowe	19	24	24
	Inne	26	22	14
zaburzenia rozwoju		271	184	232
trwale uszkodzenia narządu ruchu		39	33	41
pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej		330	237	257

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia.

W przypadku osób dorosłych, wśród przyczyn wizyt w podstawowej opiece zdrowotnej dominują choroby układu krążenia, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej oraz przewlekłe choroby układu trawiennego. W 2012 roku w stosunku do roku 2010 prawie w każdej grupie schorzeń odnotowano wzrost pacjentów. Największe zmiany zaszły u osób z nowotworami, chorobami układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej oraz chorobami układu krążenia, gdzie wzrosty wyniosły odpowiednio 474 osoby (75%) oraz 2724 osoby (78,9%) i 4867 osób (60,1%). Rozpoznane zachorowania na gruźlicę w skali roku nie przekraczają 33 przypadków lecz w porównaniu np. z powiatem chełmińskim jest to wskaźnik wyższy o 196% co daje 22 osoby w skali roku.

Tabela 24 Osoby w wieku 19 lat i więcej, u których stwierdzono schorzenia, będące pod opieką lekarzy poz w powiecie brodnickim w latach 2010-2012

Wyszczególnienie	Powiat brodnicki		
	2010	2011	2012
Gruźlica	38	38	33
Nowotwory	632	829	1106
choroby tarczycy	852	946	1144
Cukrzyca	2480	2527	3058
choroby układu krążenia	8097	11930	12964
Niedokrwistość	352	491	704
choroby obwodowego układu nerwowego	1808	2846	3682
przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	3420	3163	3586
przewlekłe choroby układu trawiennego	3035	3856	4740
choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	3503	4231	6227
pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	1364	1416	1658

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia.

Od 2008 roku najczęstszą przyczyną śmierci w powiecie brodnickim są choroby układu krążenia oraz nowotwory. Na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz całego kraju szczególnie korzystnie wygląda statystyka zgonów na skutek chorób układu krążenia. W 2011 roku było ich o blisko 5 punktów procentowych mniej niż w całym kraju. Z kolei

najmniej optymistycznie prezentuje się sfera nowotworów. Przyczyną zgonu co trzeciego umierającego człowieka w powiecie brodnickim są właśnie nowotwory, podczas gdy dla mieszkańców całej Polski stanowiły one 24,9% wszystkich zgonów. Analiza stwierdzonych schorzeń u osób w wieku 19 lat i więcej pokazuje niepokojącą tendencję błyskawicznego wzrostu zachorowań na choroby nowotworowe z 632 przypadków zdiagnozowanych w roku 2010 do aż 1106 przypadków zdiagnozowanych w roku 2012. Wpływ na zaistniałą sytuację ma przede wszystkim preferowany styl życia związany z nalogiem palenia tytoniu oraz starzenie się populacji.

Tabela 25 : Zgony według przyczyn w powiecie brodnickim, województwie Kujawko-Pomorskim i Polsce w latach 2008-2011

Region	Choroby układu krążenia				Nowotwory				Choroby układu oddechowego			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
powiat brodnicki	43,7	46,8	42,3	40,7	25,9	27,5	28,4	27,6	5,9	5,9	5,8	5,5
województwo kujawsko-pomorskie	45,9	44,9	44,9	42,8	27,1	28,2	28,6	27,9	5,4	6,5	6,3	6,3
Polska	45,6	46,2	46,0	45,2	25,2	25,0	25,4	25,6	5,1	5,4	5,1	5,3

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

1. Szpitale, zakłady opieki długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej na terenie Miasta i Gminy Górzno
 - Na terenie Miasta i Gminy Górzno brak jest specjalistycznych placówek ochrony zdrowia, najbliższą placówką jest Szpital Powiatowy w Brodnicy, tam także znajdują się inne podmioty świadczące usługi związane z ochroną zdrowia.

Tabela 26 : Placówki ochrony zdrowia

Ochrona zdrowia			
Nazwa j.s.t.	Liczba szpitali	Liczba zakładów opieki długoterminowej	Liczba zakładów opieki paliatywnej i hospicyjnej
Miasto i Gmina Górzno	0	0	0

Źródło : opracowane własne na podstawie danych zastanych

2. Potrzeby inwestycyjne, niezbędne z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych; dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych;

Niepubliczny ZOZ nie jest w stanie zabezpieczyć wszystkich świadczeń zdrowotnych dla mieszkańców Miasta i Gminy Górzno, należy ułatwić kontakt ze specjalistami i dostępność usług szpitalnych, zwłaszcza osobom starszym i potrzebującym. Niekorzystne położenie Miasta i Gminy Górzno stwarza trudności osobom w podeszłym wieku w dotarciu do specjalisty, wizyty w Brodnicy, Grudziądzu lub innym oddalonym mieście są dla tych osób dużym wyzwaniem. Zła lub utrudniona komunikacja publiczna to mankament Górzna. Brak bezpośrednich połączeń z Toruniem, Bydgoszczą lub Grudziądem negatywnie wpływa na możliwości rozwojowe miasta i gminy. Należy brać pod uwagę, że społeczeństwo się starzeje, potrzebuje łatwiejszego i pełnego dostępu do różnego rodzaju usług, nie tylko medycznych ale i ogólnorozwojowych rehabilitacyjnych i profilaktycznych. Okolice Górzna to wymarzone miejsce na lokalizację ośrodków rehabilitacji czy spa, doskonały mikroklimat, walory przyrodnicze i duży potencjał ludzki, to mocne strony, które powinny przekonać do inwestowania w przedsięwzięcia dot. szeroko pojętych usług zdrowotnych. Kolejny element to likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej, nieprzystosowane obiekty od lat stanowią barierę szczególnie dla osób starszych i niepełnosprawnych.

3. Zapotrzebowanie na programy profilaktyczne i działania edukacyjne dotyczące zdrowia (w tym dla osób starszych, niepełnosprawnych);
 - 1) Program Zwalczania Otyłości i jej powikłań ze strony narządu ruchu u osób dorosłych.
 - 2) Program Edukacyjno-Leczniczy na Rzecz Zmniejszania Częstości Występowania Nadwagi i Otyłości u Dzieci i Młodzieży.
 - 3) Promocja zdrowego odżywiania się poprzez prelekcje prowadzone przez dietetyków.

PODSUMOWANIE

- Obecna struktura społeczeństwa niewątpliwie wpływa na zmiany zakresu i charakteru problemów zdrowotnych. Zgodnie z prognozami demograficznymi zwiększać się będzie udział osób starszych, powyżej 65 roku życia w ogóle ludności powiatu brodnickiego.
- Problemem staje się więc zabezpieczenie opieki dla pacjentów w wieku podeszłym, ponieważ osoby starsze są głównymi odbiorcami usług medycznych w związku z tym, że najczęściej cierpią na choroby przewlekłe i nie dysponują pełnią sprawności.
- System opieki zdrowotnej na terenie zarówno Górzna, jak i całego powiatu brodnickiego charakteryzują braki i potrzeby w zakresie infrastruktury oraz wyposażenia w nowoczesny sprzęt i wyposażenie. Dodatkowym problemem jest także ograniczony dostęp do badań specjalistycznych oraz długi termin oczekiwania na odbycie takich badań. Problemy te są charakterystyczne dla ośrodków powiatowych na terenie całego kraju.
- Dodatkowym utrudnieniem jest także reorganizacja szpitala powiatowego, który w chwili obecnej jest rozbudowywany. Pełna funkcjonalność szpitala może zostać osiągnięta dopiero na przestrzeni kilku nadchodzących lat, problem związany z dostępnością do specjalistycznych usług medycznych nadal pozostaje.
- Należy ułatwić kontakt ze specjalistami, zwłaszcza osobom starszym i potrzebującym
- Występuje zapotrzebowanie na programy profilaktyczne i działania edukacyjne dotyczące zdrowia i stylu życia w tym odżywiania.
- Okolice Górzna stanowią odpowiednie miejsce na lokalizację ośrodków rehabilitacji czy też SPA.
- Konieczność likwidacji barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej oraz na placach, drogach, ulicach, chodnikach – ogólnie przestrzeni publicznej.
- Duży wzrost zachorowań na choroby nowotworowe, występowanie schorzeń kręgosłupa u dzieci i młodzieży oraz duży problem otyłości dają sygnał do wzmożenia działań dotyczących profilaktyki zdrowotnej oraz edukacji sportowej.

3.10. Pomoc społeczna

1. Pomoc społeczna jako element polityki społecznej państwa

Pomoc społeczna jako element polityki społecznej państwa ma za zadanie wspierać osoby i rodziny w zwalczaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując posiadane zasoby i możliwości. Głównym zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom marginalnym poprzez podejmowanie aktywności zmierzających do życiowego usamodzielniania się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pozostałe cele to:

- zapewnienie dochodu dla rodzin nie posiadających stałego dochodu lub o niskich zarobkach,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej,
- rozwijanie innych form pomocy socjalnej,
- podejmowanie innych działań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Obszary problemowe wymagające interwencji i użycia narzędzi polityki społecznej to: długotrwałe bezrobocie, będące często wynikiem niskiej aktywności społecznej lub brakiem zaradności, wysoki poziom ubóstwa, przemoc w rodzinie, uzależnienia od środków psychoaktywnych, niepełnosprawność oraz starzenie się społeczeństwa. Odpowiedzią na te kwestie są podejmowane przez odpowiednie podmioty działające na terenie Miasta i Gminy Górzno w tym tworzone programy ukierunkowane na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, aktywizację osób starszych, wczesną diagnozę i rehabilitację niepełnosprawnych. Podejmowane są także aktywności ograniczające negatywne skutki społeczne nadmiernego używania substancji psychoaktywnych, brak jest jednak badań ich rezultatu, realizacja zadań ogranicza się właściwie do programu przeciwdziałania alkoholizmowi. Nie zdiagnozowano obszaru uzależnień krzyżowych występujących najczęściej u osób poniżej 40 roku życia. Istotne znaczenie mają także działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania wszelkim uzależnieniom oraz promocja higienicznego i aktywnego stylu życia. Działania integracyjne oraz aktywizujące i mobilizujące mogą stanowić dobry kierunek do rewitalizacji tej grupy społecznej.

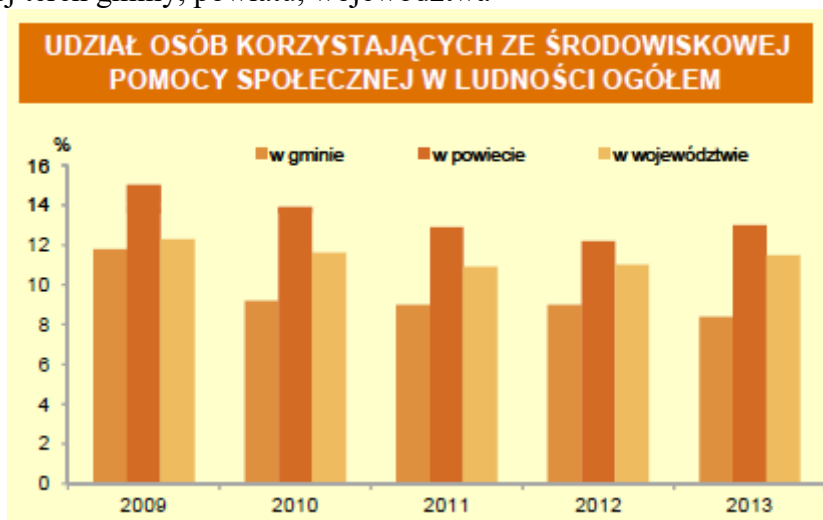
2. Opracowanie programów i projektów rewitalizacyjnych to zadanie na najbliższe lata, które winno stanowić kluczowe prace umożliwiający ożywienie społeczne.

Do zadań własnych Gminy o charakterze obowiązkowym w zakresie pomocy społecznej należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;

Górzno charakteryzuje statystycznie względnie niski poziom zapotrzebowania pomocy społecznej, być może należy poszerzyć wywiady i dogłębniej analizować środowisko potencjalnych potrzebujących, zwłaszcza, że obszar miasta i gminy nie należy do najbogatszych w regionie. W 2014 roku z pomocy społecznej skorzystały 122 rodziny, a liczba osób w tych rodzinach wyniosła 311, co stanowiło 8% ogółu mieszkańców miasta i gminy Górzno. W stosunku do 2010 roku liczba rodzin objętych wsparciem utrzymuje się na tym samym poziomie. Analizując dane dotyczące zasiłków rodzinnych wypłacanych w Górznie zauważyć należy rosnącą liczbę dzieci, na które rodzice otrzymują wyżej wymienioną pomoc. W 2014 roku było ich 255, podczas gdy w 2010 roku liczba ta wynosiła 223. Blisko 86,27 % dzieci do 17 roku życia objętych jest zasiłkiem rodzinnym.

Wykres 5 : analiza porównawcza i udział procentowy osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej teren gminy, powiatu, województwa

Źródło: strona GUS

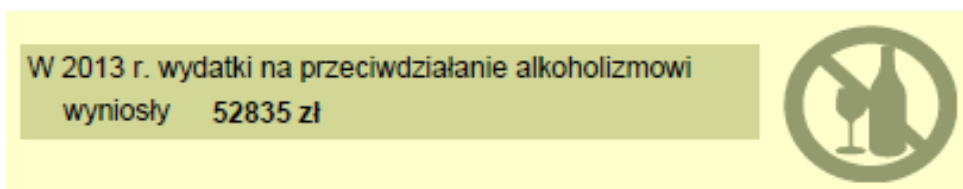
Usługi sfery pomocy społecznej świadczone są przez dwie wiodące instytucje:

- w zakresie pomocy podstawowej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górznie,

- w zakresie pomocy specjalistycznej za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy.

3. Działania profilaktyczne na obszarze Miasta i Gminy Górzno

Działania profilaktyczne realizowane są przez Gminną Komisję Rozwiązywania problemów alkoholowych oraz GOPS zgodnie z gminnym programem przeciwdziałania alkoholizmowi.

Źródło : opracowanie własne na podstawie danych GUS

4. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010 i 2013

Tabela 27: Rodziny korzystające z pomocy społecznej

Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010 i 2013				
Jednostka samorządowa	2010		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Miasto i Gmina Górzno	122	372	125	346
Różnica w stosunku do roku 2010	-----	-----	- 3	- 26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

W badanym okresie nieznacznie spadła liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, wskazuje to na względnie stały poziom rodzin potrzebujących. Tendencja związana z narastaniem problemu ubożenia społeczeństwa winna stanowić pogłębioną analizę, ponieważ z obserwacji wynika, że faktyczne potrzeby mogą być wyższe niż te, które są zdiagnozowane i realizowane. Dotarcie do wszystkich potencjalnych klientów GOPS, filtracja środowisk zagrożonych i potencjalnie zagrożonych lub okołozagrożonych, winno zostać wskazane jako pilne zadanie na najbliższy okres czasu.

5. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej (liczba osób) w roku 2013 i 2014

Tabela 28 : Osoby korzystające z pomocy społecznej - ujęcie ilościowo-tematyczne

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej (liczba osób)															
rok	Ubóstwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Przemoc w rodzinie	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	Alkoholizm	Narkomania	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	Zdarzenie losowe	Kłęska żywiołowa lub ekologiczna
Miasto i Gmina Górzno															
2013	79	0	7	77	19	33	86	0	0	3	0	0	0	0	0
2014	11	0	5	61	27	39	76	0	0	5	0	0	0	3	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

6. Instytucjonalne formy pomocy społecznej w roku 2013 i 2014

Tabela 29: Instytucjonalne formy pomocy społecznej w Mieście i Gminie Górzno

Instytucjonalne formy pomocy społecznej w roku 2013 i 2014											
Liczba spółdzielni społecznych działających	Liczba środowiskowych domów samopomocy	Liczba dziennych domów pomocy społecznej	Liczba noclegowni, schronisk i ogrzewalni	Liczba mieszkańców chronionych	Liczba centrów integracji społecznej	Liczba klubów integracji społecznej	Liczba warsztatów Terapii zajęciowej	Liczba Zakładów Aktywności zawodowej	Liczba placówek poradnictwa	Liczba Klubów Seniora	Liczba Uniwersytetów III wieku
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

Niepokojący jest fakt bierności na terenie miasta i gminy Górzno instytucji i organizacji związanych z aktywizacją osób w tym wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz potrzebujących pomocy i to w różnym zakresie.

7. Formy aktywizacji osób i grup wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Aktywizacja osób bezrobotnych, wykonywanie prac społecznie użytecznych, uczestnictwo w kursach i szkoleniach w Powiatowym Urzędzie Pracy w Brodnicy. GOPS w Górznie nie prowadzi innych działań aktywizujących.

8. Dostęp do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami i zależnymi – liczba placówek wsparcia i opieki oraz potrzeby w tym zakresie .

Obecnie na terenie miasta i gminy nie funkcjonują specjalistyczne placówki opiekuńcze, brak punktów rehabilitacji oraz leczenia uzależnień. Taka sytuacja nie sprzyja reintegracji osób z grup potencjalnego ryzyka.

Opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi realizowana jest jako pomoc usługowa świadczona przez opiekunkę domową, kierowanie osób do Zakładów Pielęgnacyjno - Opiekuńczych, Zakładów Usług Leczniczych, Domów Pomocy Społecznej.

9. Placówki wsparcia i opieki w mieście i gminie Górzno - działania służące wspieraniu rodzin i osób w wypełnianiu ról społecznych i opiekuńczych

Na terenie Miasta i Gminy Górzno brak placówek wsparcia i opieki. Placówki opieki będą niezbędne w najbliższym okresie czasu, jest to związane z tendencją dotyczącą „starzenia się” społeczeństwa. Wszelkie formy wsparcia będące także inicjatywą oddolną, społeczną oraz współpracą GOPS i organizacji pozarządowych są pożądanym działaniem, skutecznie wspierającym rodziny w wypełnianiu właściwie swoich ról. Rewitalizacja osób zagrożonych wykluczeniem z różnego powodu jest jednym z ważnych zadań do realizacji przez gminę na nadchodzące lata.

10. Liczba osób niepełnosprawnych w roku 2013 i 2014

Tabela 30: Niepełnosprawni na terenie miasta i Gminy Górzno

Liczba osób niepełnosprawnych w roku 2013 i 2014		
Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Liczba osób niepełnosprawnych	W tym liczba dzieci i młodzieży do 18
Miasto i Gmina Górzno	82	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

11. Liczba osób w wieku do lat 18 znajdująca się w szczególnej sytuacji życiowej w roku 2013 i 2014

Tabela 31 : Osoby w trudnej sytuacji życiowej

Liczba osób w wieku do lat 18 znajdująca się w szczególnej sytuacji życiowej w roku 2013 i 2014			
Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych	Osoby opuszczające pieczę rodzinną	Osoby wobec, której zastosowano sądowy środek wychowawczy lub poprawczy
Miasto i Gmina Górzno	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

12. Funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej i ośrodków opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży w roku 2013 i 2014

Tabela 32: Rodzinna piecza zastępcza

Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży w roku 2013 i 2014					
Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Liczba rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	Liczba dzieci w rodzinach	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży (z podaniem typu placówki)	Liczba dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (z podaniem typu placówki)	Potrzeby
Miasto i Gmina Górzno	2	2	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

13. Podmioty świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3 w roku 2013 i 2014

Tabela 33: Podmioty opieki nad dziećmi do lat 3

Liczba podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3 w roku 2013 i 2014			
Nazwa	Żłobki	Oddziały żłobkowe	Kluby dziecięce
Miasto i Gmina Górzno	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

14. Zapotrzebowanie na opiekę nad dziećmi do lat 3 (np. żłobki, kluby dziecięce, w tym przyzakładowe – tworzenie i rozwój, opiekunowie, nianie).

- Teren miasta i gminy Górzno charakteryzuje się obecnie dodatnim wskaźnikiem przyrostu naturalnego, wiąże się to z potrzebą tworzenia w najbliższym czasie miejsc, które będą świadczyły opiekę nad małymi dziećmi, a tym samym umożliwią matkom aktywne poszukiwanie pracy i udział w życiu społecznym.

15. Prowadzone działania aktywizacyjno-szkoleniowe dla osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/rodzicielskich/wychowawczych oraz zapotrzebowanie na takie działania.

- Takie działania nie są prowadzone, ale należy podjąć starania w celu ich wdrożenia.

16. Osoby bezdomne oraz realizacja wsparcia osób dotkniętych bezdomnością w roku 2013 i 2014.

- Osoby bezdomne oraz realizacja wsparcia osób dotkniętych bezdomnością w roku 2013 i 2014 na terenie miasta i gminy Górzno, pokazuje poniższa tabela. Wynika z niej, że takiego problemu na badanym obszarze nie zdiagnozowano.

Tabela 34: wykaz liczby bezdomnych oraz działań z zakresie ich wsparcia

Osoby bezdomne w roku 2013 i 2014		
Nazwa jednostki samorządowej	Liczba osób bezdomnych	Prowadzone działania w zakresie wsparcia osób bezdomnych
Miasto i Gmina Górzno	0	0
	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

17. Mieszkania chronione w roku 2013 i 2014 .

- Na terenie miasta i gminy Górzno, nie ma mieszkań chronionych, także w tym zakresie nie zdiagnozowano dużych potrzeb, co zostało pokazane w poniższej tabeli.

Tabela 35: mieszkania chronione na terenie Miasta i Gminy Górzno

Mieszkania chronione w roku 2013 i 2014		
Nazwa	Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych	Zapotrzebowanie na mieszkania chronione
Miasto i Gmina Górzno	0	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Górznie

Należy jednak zaplanować w najbliższym czasie utworzenie takiego zasobu w celu realizacji zadań gminy związanych z pomocą potrzebującym.

18. Potrzeby w zakresie dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, z niepełno sprawnościami i zależnymi.

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górznie organizuje oraz świadczy usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Główne cele SUO:

POTRZEBY EDUKACYJNE:

- kształtowanie umiejętności społecznych dziecka,
- kształtowanie umiejętności prostej samoobsługi poprzez naśladowanie (rozwijanie umiejętności i sprawności niezbędnych w codziennych sytuacjach związanych z ubieraniem się, jedzeniem, higieną osobistą, czynnościami fizjologicznymi),
- wzbudzanie mowy, kształtowanie umiejętności porozumiewania się z otoczeniem drogą werbalną i pozawerbalną,
- zwiększenie sprawności manualnej poprzez prace z różnymi materiałami i fakturami,
- kształtowanie właściwych nawyków ruchowych i sprawności fizycznej,
- przygotowanie do nauki pisania i czytania w zakresie możliwym do osiągnięcia,
- przygotowanie do aktywnego spędzania czasu wolnego, motywowanie do aktywności i kształtowanie sprawności fizycznej,
- utrzymywanie kontaktów z domownikami i rówieśnikami,
- wdrażanie dziecka do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych,
- kształtowanie umiejętności dokonywania w toku działania - prostych operacji umysłowych,
- rozwijanie twórczej aktywności dziecka.

POTRZEBY TERAPEUTYCZNE:

- rozwijanie umiejętności naśladowania,
- usprawnianie percepcji wzrokowej,
- stymulacja rozwoju poznawczego,
- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- komunikacja,
- doskonalenie umiejętności samoobsługowych,
- kształtowanie zachowań społecznych

19. Potrzeby w zakresie wsparcia rodzin i osób w wypełnianiu ról społecznych i opiekuńczych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu ról społecznych oraz funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu ról społecznych i funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi. Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości.

Stosując ustawę, należy mieć na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do:

- wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną
- do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka,
- powrotu do rodziny,
- utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami biologicznymi, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów,
- stabilnego środowiska wychowawczego,
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku,
- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia,
- ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka,
- informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości,
- ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu ról społecznych i funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapewnienie wsparcia, ustalenie diagnozy, monitorowanie sytuacji w celu ustalenia jej zasobów i potencjału niezbędnego do samodzielnego rozwiązywania problemu polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

W przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza w tej rodzinie wywiad środowiskowy, na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Po dokonaniu analizy sytuacji rodziny, pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy wnioskuje do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny, który podejmuje wszechstronną pracę z rodziną.

20. Uwagi do funkcjonowania pomocy społecznej. Zasadnym wydaje się opracowanie programów dotyczących najważniejszych działań w obszarze rodziny i jej zagrożeń, a dokładniej zagrożeń w prawidłowym jej funkcjonowaniu. Należy przygotować w szczególności projekty:

- badawczy dot. analizy sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- integracji międzypokoleniowej mającej ogromny udział we wzmacnieniu roli i funkcji rodziny,
- szkoleniowe dla rodzin zagrożonych i okołozagrożonych służące rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- edukacyjne - podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny,
- integracyjno-szkoleniowo-edukacyjny służący przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz sprzyjający dążeniu do reintegracji rodziny.

PODSUMOWANIE :

Głównymi obszarami problemowymi w szeroko definiowanej pomocy społecznej w Mieście i Gminie Górzno w chwili obecnej jawią się:

- niska aktywność społeczna mieszkańców,
 - brak odpowiedniej infrastruktury zabezpieczającej potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych oraz ubogich,
 - brak miejsc integracji i odpowiednich działań motywacyjno-aktywizacyjnych,
 - niewielka ilość programów realizowanych w celu aktywizacji grup zagrożonych i okołozagrożonych,
 - działania profilaktyczne winny zostać zweryfikowane i dostosowane do potrzeb konkretnych grup, rezultaty działań winny stanowić podstawę do kolejnych planów i zamierzeń w tej sferze,
 - niechęć do zmiany i nieporadność życiowa,
 - brak mieszkań chronionych,
 - wysoki poziom ubóstwa i rosnąca pauperyzacja szczególnie na obszarach wiejskich.
 - brak specjalistycznych miejsc opieki społecznej, np. dom dziennego pobytu, opieki społecznej itp.
 - brak pogłębionej diagnozy potrzeb oraz faktycznego stanu ilości , wielkości i rodzaju grup dysfunkcyjnych,
 - brak korelacji programów profilaktycznych (tych założonych oraz realizowanych)
 - brak diagnozy występowania przemocy w rodzinie, diagnoza nie powinna dotyczyć jedynie rodzin zagrożonych, winna obejmować całe społeczeństwo,
- Ponadto*
- brak wsparcia usług na rzecz podmiotów ekonomii społecznej,
 - brak wsparcia usług nad osobami zależnymi,
 - brak działań dotyczących włączenia społecznego.

3.11. System edukacji i kultura

Poprawa jakości kapitału ludzkiego oznacza sytuację w której obywatele od najmłodszych do najstarszych lat życia i różnymi drogami – w szkole i innych instytucjach edukacji formalnej, na kursach, ale również w pracy i środowisku zaangażowania społecznego, ucząc się samodzielnie i od siebie nawzajem - uzyskują kompetencje i kwalifikacje zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz indywidualną potrzebą rozwoju osobistego.

1. Wybrane dane statystyczne:

Szczegółowe dane dotyczące placówek edukacyjnych od wczesnego dzieciństwa po szkolnictwo gimnazjalne przedstawia poniższa tabela:

Tabela 36: Liczba placówek edukacyjnych na terenie Miasta i Gminy Górzno wraz z liczbą uczniów, w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2010/2011	2012/2013	2013/14
Żłobki i kluby dziecięce	-	-	-
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych w ciągu roku	-	-	-
Placówki wychowania przedszkolnego	3	3	3
W tym przedszkola	1	1	1
Miejsca w przedszkolach	70	82	84
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	98	124	138
W tym przedszkolach	69	82	78
Szkoły podstawowe	3	3	3
Uczniowie szkół podstawowych	263	276	270
Szkoły gimnazjalne	2	2	2
Uczniowie szkół gimnazjalnych	186	166	159
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach			
Podstawowych	13	13	12
Gimnazjalnych	21	18	18

(w roku 2010 bez Klubów dziecięcych)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

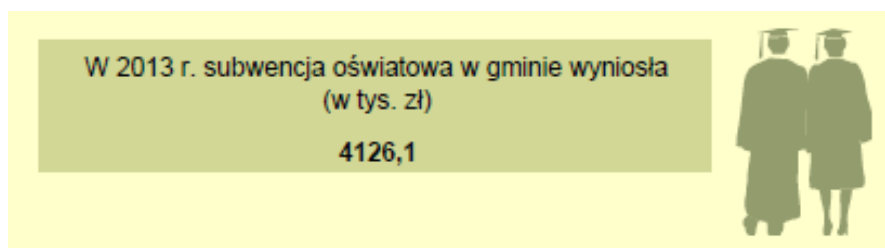
Środki otrzymywane na oświatę**Charakterystyka populacji miasta i gminy Górzno dotycząca roku 2013 i obejmująca przedział wiekowy od 0 do 15 roku życia, bez podział na płeć.**

Tabela 37: Ludność w grupie wiekowej 0-15 lat, w roku 2013

Ludność Miasta i Gminy Górzno według grup wieku w 2013 r.	
Grupa wiekowa	Liczba osób
0-2 lata	144
3-6 lat	186
7-12 lat	234
13-15 lat.	133

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Istotą kultury jest realizowanie i przejawianie się człowieczeństwa tak w sensie uniwersalnym (gdy mówimy o kulturze człowieka), jak w sensie związanym z określoną grupą (gdy mowa jest o przynależności człowieka do poszczególnych kultur na poziomie lokalnym, regionalnym, narodowym, ponadnarodowym itd.). W takim ujęciu istotą edukacji kulturalnej jest przygotowanie do kompetentnego, aktywnego, podmiotowego udziału w kulturze. Działalność kulturalna na terenie miasta i gminy opiera się na bibliotece oraz domie kultury. Prężnie działające instytucje determinują postawy społeczne mieszkańców.

W Górznie działa jedna biblioteka. Gminna Biblioteka Publiczna jest instytucją, w ramach której funkcjonują: wypożyczalnia dla dorosłych, oddział dla dzieci, a także

czytelnia ogólna. Biblioteka świadczy także usługi towarzyszące tj: usługi kserograficzne czy udostępnienie doświadczenia do internetu w celach edukacyjnych.

Tabela 38 : Czytelnicy w bibliotece Miasta i Gminy Górzno, w roku 2013

	2013
Biblioteki i filie	1
Czytelnicy w bibliotekach publicznych	496
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	22

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych GUS

Edukacja

1. Potrzeby istniejącej placówki wychowania przedszkolnego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych.
 - a) Budowa większej nowoczesnej placówki wychowania przedszkolnego umożliwiająca tworzenie nowych miejsc przedszkolnych lub modernizacja obecnej.
 - b) Zakup nowego wyposażenia, pomocy dydaktycznych oraz sprzętu komputerowego.
2. Potrzeby w zakresie wsparcia nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych placówek wychowania przedszkolnego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji.
 - a) pedagogika zabawy,
 - b) rozwój mowy i myślenia,
 - c) emisja głosu,
 - d) animacje teatralne.
3. Oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych (technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej) realizowana w szkołach lub planowana do realizacji.
 - 1) Technologie informatyczno-komunikacyjne.
 - 2) Nauki matematyczno-przyrodnicze.
 - 3) Języki obce.

- 4) Zajęcia z zakresu innowacyjności.
 - 5) Praca z uczniem z trudnościami np. dyslektycznymi.
 - 6) Praca z uczniami uzdolnionymi (projekty w ramach np. kapitału ludzkiego).
 - 7) Utworzenie kół zainteresowań i stała praca z uczniami w godzinach pozalekcyjnych; utworzenie w GOK np. ogniska muzycznego oraz sekcji artystycznych.
 - 8) Wakacje w szkole - wyjazdy do Aquaparków, teatr letni, nauka „scrapbooking-u”, „*decoupage*”, rozwój osobowości i nauka pracy w zespole, uczenie otwartości i kreatywności.
 - 9) Twórcze ferie – współpraca z GOK w Górznie - warsztaty tematyczne np. fotografii tradycyjnej, haftu, teatralne itp.
 - 10) Opracowanie przez młodzież i seniorów folderu dla rodzin chcących spędzić wakacje w Górznie i okolicy; rysunki, zdjęcia i opisy miejsc przygotowane przez uczestników zajęć
4. Potrzeby w zakresie podniesienia kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych szkół, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia.

Miasto i Gmina Górzno:

- 1) Radzenie sobie z dyscypliną wśród uczniów,
 - 2) Surdopedagogika,
 - 3) Programowanie,
 - 4) Doradztwo zawodowe,
 - 5) Technologie informatyczne.
5. Oferta i potrzeby w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz staży zawodowych/praktyk zawodowych w gminie związane z wyborem dalszych kierunków kształcenia i uwzględniające potrzeby rynku pracy jest zadaniem powiatu, jednakże dobrze byłoby utworzyć na terenie gminy punkt doradztwa edukacyjno-zawodowego.
6. Oferta i potrzeby w zakresie kursów zawodowych dla osób dorosłych
- Badając zapotrzebowanie na najbliższym rynku to optymalne kursy zawodowe dotyczą: przygotowania zawodowego dla operatorów „ciężkiego sprzętu”, koparki, równiarki, ładowarki, dźwigi itp., przygotowujące do zawodu kierowcy samochodu ciężarowego, specjalistycznego, wózki widłowe, podnośniki, zawód spawacza, pilarza, opiekunki i opiekuna osób starszych, kursy rachunkowości i księgowości umożliwiające podjęcie pracy w działach finansowo-księgowych różnych firm i instytucji.

Kultura

1. Stan techniczny infrastruktury kultury (w tym dom i ośrodki kultury biblioteka) i potrzeby w zakresie odnowy instytucji kultury oraz konserwacji zabytków ruchomych i materiałów archiwalnych stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne

- Stan budynku GOK w Górznie ogólnie dobry, konieczna jest jego rozbudowa, brak zaplecza technicznego, pomieszczeń, w których można prowadzić zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Rozbudowany budynek poszerzony o nowe funkcje, pomieszczenia i sale to także dogodne miejsce, w którym mieściłaby się też biblioteka publiczna. Połączone instytucje kultury mogą więcej zdziałać, posiadają także lepszy potencjał, obsada kadrowa jest efektywniej wykorzystana.

2. Główne zasoby i potencjały kulturowe w mieście i gminie, w szczególności obiekty zabytkowe ważne z punktu widzenia rozwoju Górzna i regionu, wymagające zachowania, wsparcia, potrzeby w zakresie renowacji.

Zasoby wymagające szczególnej pieczy:

- 1) Kościół parafialny w Górznie,
- 2) Zespół Młyński w Traczyskach,
- 3) Kapliczki i krzyże przydrożne,
- 4) Park miejski.

Potencjał kulturowy:

- 1) Kultywowanie tradycji kolędowania.
- 2) Powrót do organizowania spotkań w parku miejskim, odtworzenie sceny i miejsc do koncertowania.
- 3) Wskreszenie tradycji Zakonu Bożogrobców.
- 4) Promowanie tradycyjnych potraw i obrzędów.

3. Walory kulturowe regionu pod kątem komercyjnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu (np. produkt regionalny), imprezy i wydarzenia kulturalne.

1) Promocja markowego produktu jakim staje się geocaching

Na terenie miasta i gminy lokalna społeczność - miłośnicy geocachingu ukryli i zaopatrzyli (oraz uzupełniają) około 600 różnych wielkości, rodzajów i stopni trudności skrytek. Ideą przewodnią jest znalezienie ukrytego wcześniej w terenie pojemnika, który znajduje się w miejscach atrakcyjnych turystycznie (zabytki, przyroda, historia). Jest to szansa na wypromowanie naszej gminy jako spokojnej, atrakcyjnej turystycznie z innowacyjnymi metodami spędzania wolnego czasu.

2) Promocja markowego produktu żywnościowego jakim jest w szczególności:

- a) **BUGAJ - placek ziemniaczany na „placie”,**
- b) **ZAGRAJ,**
- c) **LIN W CZERWONEJ KAPUŚCIE ,**
- d) **Siekane mięso w podplomykach „czyli średniowieczny hamburger”,**
- e) **jesiotr zapiekany z kapustą,**
- f) **zacierki na mleku, kozi ser,**
- g) **pierogi z grzybami i kapustą,**
- h) **karp smażony.**

3) Produkty markowe kojarzące się z Miastem i Gminą Górzno są wyróżnikiem i mogą być doskonałym materiałem promocyjnym i motorem rozwojowym turystyki i drobnego przetwórstwa oraz agroturystyki.

- a) Promocja slow food (ekożywności) to sposób na innowacyjność terenu miasta i gminy Górzno poza tym udział w sieci miast Citta-slow daje gwarancję sukcesu w kolejnych latach i rozpoznawalność marki regionu w kraju i na świecie.
- b) Zawody Triathlonowe.
- c) Odtworzenie jarmarków i odpustów.
- d) Odtworzenie Bractwa Bożogrobców i propagowanie tradycji rycerskich.
- e) Reaktywacja teatrów amatorskich.
- f) Odtwórstwo historyczne połączone z edukacją i ekologią.
- g) Odtworzenie dawnych zawodów.
- h) Powrót do organizacji „DNI GÓRZNA”.
- i) Organizacja „Święta róż”.

4) Górzno jest szczególnym miejscem kultu religijnego i odnowy duchowej. Kult św. Teresy jest bardzo żywy i rozpowszechniony wśród mieszkańców miasta oraz okolic, w 2015 roku św. Teresa od Dzieciątka Jezus, została Dekretem Papieskim, ustanowiona Patronką miasta Górzno. Kościół Parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego to zabytek klasy zerowej, pielgrzymi przybywają do niego by „dotknąć” relikwii, które są obecne w świątyni od wieków. Miasto jest coraz liczniej i częściej odwiedzane przez osoby pragnące dostąpić odnowy duchowej oraz wypocząć i zregenerować siły. Pobyt na terenie Górzna umożliwi połączenie wyjazdu typu pielgrzymkowego z turystyką aktywną oraz edukacyjno-ekologiczną-histeryczną. Turyści i pielgrzymi znajdują w Górznie wszystko co jest potrzebne do relaksu, regeneracji sił, odzyskania równowagi psychicznej i fizycznej.

PODSUMOWANIE:

- na terenie Miasta i Gminy Górzno nie funkcjonuje żłobek dla dzieci poniżej 3 roku życia, co stanowi istotne ograniczenie dla par, małżeństw, które decydując się na potomstwo, a nie mają do dyspozycji instytucji wspierających szybszy powrót do pracy rodziców, w szczególności matek,
- liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych spada, co może wynikać z czynników demograficznych,
- korzystnym zjawiskiem jest poprawa tendencji w zakresie liczby uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do internetu, jednak wciąż poprawy wymaga wyposażenie placówek oświatowych w urządzenia typu laptop, rzutnik, tablice interaktywne,
- zdiagnozowano potrzeby w zakresie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli,
- zdiagnozowane potrzeby kursów zawodowych dotyczą: przygotowania zawodowego dla operatorów „ciężkiego sprzętu”, koparki, równiarki, ładowarki, dźwigi itp., przygotowujące do zawodu kierowcy samochodu ciężarowego, specjalistycznego,
- gmina posiada duży potencjał kulturowy (kultura materialna i niematerialna),
- pomimo stosunkowo poprawnej oferty kulturalnej nadal odnotowuje się niski poziom partycypacji społecznej w wydarzeniach artystycznych i patriotycznych, które są organizowane,
- potrzeba innowacyjnych ofert dla odbiorców w różnym wieku np. twórcze ferie; warsztaty tematyczne, nauka „scrapbooking-u”, „decupage”,
- zdiagnozowano produkty markowe (różnych obszarów) kojarzące się z Miastem i Gminą Górzno.

3.12. Edukacja sportowa

Zgodnie z wizją społeczeństw rozwiniętych sport powinien być dobrem ogólnodostępnym, osiągalnym w różnorodnych formach, dostosowanych do możliwości i zainteresowań obywateli. Sport jest także bardzo istotnym czynnikiem składowym systemu edukacji, kształtującym osobowość dziecka, wyrabiającym przyzwyczajenia prozdrowotne. Jego upowszechnianie jest więc elementem profilaktyki i dbałości o stan zdrowia społeczeństwa. Ogólny dostęp do aktywności fizycznej w zdecydowany sposób przeciwdziała negatywnym zjawiskom i patologiom społecznym.

W zakresie edukacji sportowej oraz rekreacji rozwój miasta i gminy Górzno także jest zauważalny. Wraz ze zwiększeniem dostępności do miejsc realizacji zadań sportowych wzrosła także liczba amatorów tej formy spędzania czasu.

Większe zainteresowanie społeczeństwa aktywnym spędzaniem wolnych chwil wiąże się także z koniecznością zatrudnienia specjalnie w tym celu przygotowanych osób prowadzących. Jest to zadanie na przyszłość.

Na terenie miasta i gminy działają 3 kluby sportowe realizujące zadania w zakresie sportu i rekreacji, są to:

1. Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Sportowy Unifreeze Górzno,
2. Relax Dortmund Górzno,
3. CWZS "Zawisza" Stowarzyszenie Kajakowe.

Dodatkowo zadania mogą realizować stowarzyszenia, które mają w swoich statutach działania sportowe ale nie są one wiodące. Należą do nich:

1. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Górzno,
2. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi "KUŹNIA".

Bazę sportową w Mieście stanowią:

Pełnowymiarowa hala sportowa (umiejscowione przy szkole), kompleks rekreacyjny „Wisiałki”, boisko do siatkówki plażowej.

Na terenie miasta i gminy Górzno brak jest Ośrodków sportowo-rekreacyjnych, rozwój sportu oraz edukacja w tym zakresie jest bardzo ograniczona, Przywrócenie do życia Ośrodka Sportu i Rekreacji to jeden z elementów, który może w znaczący korzystny sposób wpłynąć na

edukację sportową oraz włączenie społeczne. Nauka przez sport przynosi dobre efekty zwłaszcza w pracy z tzw. trudną młodzieżą, grupami dysfunkcyjnymi, daje także możliwości rozwojowe, sprzyja lepszej kondycji psychofizycznej mieszkańców, staje się motorem napędowym dla osób starszych i wykluczonych. Sport jest elementem korzystnie wpływającym na integrację społeczną, uczy dobrej rywalizacji i pracy zespołowej.

Utworzenie takiego ośrodka wpłynie także na możliwości rozwoju i uprawiania różnych sportów w tym wodnych.

Przeprowadzona analiza potrzeb edukacji sportowej wskazuje w szczególności na następujące elementy, które mają ścisły związek z rozwojem sportu na terenie miasta i gminy:

- Boisko do piłki nożnej o nawierzchni syntetycznej,
- Tartanowe zaplecze lekkoatletyczne (bieżnie, skocznie, rzutnie),
- Ogrodzone, treningowe syntetyczne boisko do piłki nożnej (34m x 64m),
- Bieżnia tartanowa 130m,
- Skocznia tartanowa (skok w dal i wzwyż),
- Rzutnia do pchnięcia kulą.

Zasadnym jest także utworzenie Hoteliku sportowego, być może łącznie z przywróconym do życia Ośrodkiem Sportu i Rekreacji

- Skate Park
- Mini golf
- Lodowisko
- Ogrodzenie hali sportowej i przyległych terenów sportowych

Prawidłowo i dobrze funkcjonujące społeczeństwo, to przede wszystkim populacja sprawna fizycznie, dbając o kondycję propaguje się nawyki higienicznego życia oraz działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej. Koniecznym wydaje się zadbanie o przybory i przyrządy do wszystkich dyscyplin i konkurencji sportowych, umożliwiające uprawianie sportu przez osoby z różnymi predyspozycjami i preferencjami.

3.13. Turystyka i środowisko przyrodnicze

1. Turystyka - podstawa zrównoważonego rozwoju Miasta i Gminy Górzno

Ważną gałęzią gospodarki Miasta i Gminy Górzno jest turystyka. Szczególne walory determinujące atrakcyjność turystyczną tego regionu to przede wszystkim walory przyrodnicze. Górzno jest wspaniałym miejscem do uprawiania wszelkiego rodzaju turystyki. Przepiękne położenie, czyste powietrze, Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy na terenie Miasta i Gminy Górzno. Miasto i okolice oferują przepiękne krajobrazy z infrastrukturą do uprawiania aktywnej turystyki i rekreacji.

Gwarantują to: kąpielisko wyposażone w sprzęt wodny, liczne szlaki turystyczne, ścieżki piesze, konne i rowerowe. Nie brakuje tu również punktów widokowych i miejsc wypoczynku na trasie do licznych rezerwatów flory i fauny. Okazją do wyjścia na świeże powietrze i odkrywania ciekawych miejsc stał się geocaching. Jest to gra polegająca na szukaniu „skarbów” przy pomocy urządzeń GPS, która bardzo dynamicznie rozwija się w Górznie. Teren miasta i gminy charakteryzuje duża lesistość:

Tabela 39: Teren miasta i gminy Górzno- lesistość

LEŚNICTWO W 2013 r.	
Powierzchnia lasów ogółem w ha	6053,16
w tym lasy publiczne	5725,26
w tym własność gminy	6,00
Lesistość w %	50,60

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Ponadto połowę powierzchni terenu gminy zajmują lasy z licznymi jeziorami, które w połączeniu z Górznieńsko-Lidzbarskim Parkiem Krajobrazowym i obszarem „Natura 2000” tworzą niepowtarzalny naturalny kompleks przyrodniczy, będący podstawą dla rozwoju turystyki, sportu i rekreacji. Zachęca do tego bogata baza gastronomiczna, różnorodna pod względem standaryzacji baza noclegowa. Oferujemy również dobrze wyposażone zaplecze sportowe, które stanowią: pełnowymiarowa hala sportowa, profesjonalna siłownia, sauna, uniwersalny kompleks boisk o nawierzchni syntetycznej i piaszczystej (piłka plażowa, ręczna, siatkowa) boisko trawiaste do gry w piłkę nożną i niewielki stadion piłkarski.

Górzno to wspaniałe miejsce, raj dla miłośników przyrody i dla ludzi pragnących autentycznie zrelaksować się i odpocząć.

Dodatkowym atutem zachęcającym turystów do odwiedzenia Miasta są szczególne warunki mikroklimatyczne, zróżnicowanie terenu, duża lesistość oraz występowanie terenów chronionych typu obszar Natura 2000, Park Krajobrazowy, Rezerваты, siedliska rzadkich gatunków ptaków i zwierząt. Ciekawa flora wraz z roślinami objętymi ścisłą ochroną, na terenie Parku Krajobrazowego występują także pomniki przyrody. To tylko najważniejsze z atutów związanych z walorami przyrodniczymi miasta Górzna i okolic. Turyści mogą korzystać z różnych form propozycji spędzania wolnego czasu, są to organizowane imprezy kulturalne o charakterze cyklicznym. Należą do nich między innymi:

- Noc Wianków „wJANKI w Górznie”,
- Festiwal Piosenki Dziecięcej,
- Festiwal Piosenki Przedszkolnej,
- Festiwal plastyczny i fotograficzny,
- obchody „Dni Górzna”.

Zwiedzanie terenów miejskich oraz okolic możliwe jest dzięki istniejącym szlakom turystycznym, w tym:

- Szlak Czerwony,
- Szlak Niebieski,
- Szlak Żółty,
- Szlak Zielony,
- Szlak Czarny,
- Ścieżki Nordic walking,
- Ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne.

2. Prognozuje się znaczący wzrost liczby osób dorosłych i starszych, a także mniejszej średniej liczby osób w rodzinie. W efekcie zaistnienia tej tendencji w ciągu najbliższej dekady wyraźnie wzrośnie dochód do dyspozycji jednej osoby wydatkowany na turystykę i wypoczynek. Większe znaczenie dla klientów będzie więc miała jakość, wygoda i różnorodność. Znaczna część bardziej wymagających klientów jako miejsce odpoczynku wybierze lokalizację cechującą się mniejszym zatłoczeniem i względny spokojem.

Wszystko to sprawi, że branża turystyczna może stać się głównym czynnikiem warunkującym wzrost gospodarczy oraz społeczny Miasta i Gminy Górzno.

- 1) Kreowanie i propagowanie ekotrendów przez społeczności dużych miast wpływa bardzo korzystnie na potencjalny rynek turystów miasta i gminy Górzno – odbiorców oferty przyrodniczych obszarów chronionych, w tym parku krajobrazowego i obszarów Natura 2000.
- 2) Moda na turystkę, której głównym celem i ideą jest bliski kontakt z naturą, jej poszanowaniem oraz harmonijną symbiozą, stanowi jednocześnie istotne wyzwanie, gdyż można spodziewać się wyraźnego wzrostu obecności turystów indywidualnych, w tym z obszaru dużych miast - zarówno z Polski jak i z wysoko rozwiniętych krajów Europy i świata.
- 3) Oprócz wypoczynku połączonego z aktywnym przemieszczaniem się, obserwacją przyrody coraz częściej takiemu pobytowi powinny towarzyszyć takie zjawiska jak:
 - Fotołowy (fotografia przyrodnicza),
 - Geoceching („szukanie skarbów” – skrzynki z informacjami i materiałami promującymi daną okolicę itp.),
 - Ekoquesty (forma gier terenowych),
 - Turystyka poznawcza (odkrywanie lokalności),
 - Slow food (turystyka kulinarna, poznawanie tradycyjnej kuchni i produktów charakterystycznych dla rejonu i okolic),
 - Wyciszenie (wellness na łonie natury),
 - Pobyty profilaktyczno-zdrowotne (triathlon, bieganie, nordic walking, wyprawy rowerowe, w tym rodzinne, terapie grupowe, rehabilitacje ruchowe, psychofizyczne itp.),
 - Pobyty kreatywne – angażujące tzw. turystykę alternatywną, w tym gry terenowe, plenery sztuki, pobyty scenariuszowe typu incentive ,
 - Wycieczki tematyczne np. edukacyjno-ekologiczne, historyczno-edukacyjne, profilaktyczno- edukacyjne lub inne mieszanego typu,
- 4) Grupa docelowa, dla której należy przygotować zupełnie odmienne propozycje turystyczne to osoby z kręgu kultury i nauki. Teren okolic Górzna to przepiękne krajobrazy, wręcz stworzone do organizacji plenerów malarskich, fotograficznych itp. Nie mniej istotne jest wyeksponowanie Górzna jako terenu doskonałego do prowadzenia badań przyrodniczych, archeologicznych, geomorfologicznych, dendrologicznych, ichtiologicznych i innych. Ważne by zainteresować taką

możliwością odpowiednie palcówki naukowo-badawcze, środowiska akademickie oraz indywidualnych pasjonatów.

- 5) Baza noclegowa została ujęta tabelarycznie, z analizy wynika, że brakuje miejsc o wysokim standardzie dla wymagające turysty oraz dla zorganizowanych grup związanych z tzw. turystyką zdrowotną lub religijną, a także skautingiem.

a) Baza noclegowa:

Tabela 40: Baza noclegowa na terenie Miasta i Gminy Górzno dane na dzień 30.09.2015 r.

Lp.	Nazwa	Adres	Miejsca noclegowe	Oferta dodatkowa
1.	Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Wilga”	ul. Leśna 12 87-320 Górzno Tel./fax (056) 49 89 265 Tel. kom. (+ 48) 668 445 699 e-mail: osrodek@wilga.turystyka.pl	50	Pokoje 1,2 i 3– osobowe, w każdym pokoju znajduje się łazienka, TV, telefon i darmowy bezprzewodowy internet; do dyspozycji gości pozostaje grill, kawiarnia, restauracja, wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego (rowery, kajaki) oraz 2-osobowa sauna.
2.	Hotel Dworek WAPIONKA	ul. Wczasowa 1, 87-320 Górzno Tel. (056) 49 88 233, Tel. kom. 668 558 235 e-mail: recepca@dworekwapionka.pl	35	Pokoje o różnym standardzie o powierzchni od 22 m ² do 70 m ² - 1 i 2-osobowe, z aneksem jadalnym wyposażonym w lodówkę, czajnik elektryczny. We wszystkich pokojach znajduje się telefon, bezprzewodowy internet, TV. Do kompleksu hotelowego należą również Restauracja Karczma Młyn, Kuźnia Grill, prywatna plaża z pomostem, własne 2 hektarowe jezioro z wyspą oraz półwyspem.
3.	Gospodarstwo Agroturystyczne „HAJDUCZEK” Aleksandra Pudelko	ul. Świerczewskiego 1, 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 238, (0-56) 49 89 250 tel. kom. 0 600 153 540 e-mail: gorzno@agroturystyka.pl	16	Pokoje z osobnymi łazienkami. Zakład gastronomiczny „Hajduczek”, sala bankietowa na 80 osób. Możliwość organizowania spotkań okolicznościowych. Miejsce na ognisko, parking. Zniżki dla dzieci i grup zorganizowanych.
4.	Pod Lipami	ul. Nowe osiedle 6a 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 131, +48 606 953 728, tel. kom. 606 953 728 e-mail: podlipami1906@interia.eu	40	Pokoje 1,2 i 3 os. z łazienkami i TV. W całym obiekcie dostępny jest stały bezprzewodowy dostęp do internetu. Śniadania i obiadowe przygotujemy na życzenie gości. Parking gratis. Na terenie posesji znajduje się: miejsce zabaw dla dzieci, altana, grill. Dla gości udostępnia się również działkę rekreacyjną, gdzie jest możliwość połowu ryb oraz zorganizowania ogniska.
5.	Agroturystyka Daniela i Józef Wiśniewscy	Fiałki 8 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 132	4	Samodzielne mieszkanie wczasowe, 2 sypialnie, pokój wypoczynkowy, kuchnia, łazienka. Przejazdki bryczką, ogniska, wycieczki piesze do lasu.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY GÓRZNO NA LATA 2016-2022

6.	Agroturystyka Ewa i Stanisław Komoszyńcy	ul. Mirabelkowa 5, 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 310 +48 698 751 319	12	Jeden pokój 2- osobowy, dwa pokoje 3-os., jeden pokój 4- os. Wszystkie pokoje z TV i łazienką, kuchnia do wyłącznej dyspozycji gości.
7.	Agroturystyka Jaskólecza	Fiałki 37, 87-320 Górzno Tel. (0-56) 49 89 347, +48 501 088 731 e-mail: jaskolecza@onet.pl	12	Dwie opcje wypoczynku – pobyt w jednym z trzech pokoi z pełnym wyżywieniem oraz pobyt w wolnostojącym komfortowym domku wypoczynkowym bez wyżywienia. W pokojach łazienka, TV, chłodziarka hotelowa.
8.	Gospodarstwo Agroturystyczne JAŚ Jolanta i Andrzej Ślesińscy	ul. Gdynia 9 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 433, tel. kom.608 255 921 e-mail: slesinska@interia.pl	9	Pokój 2 – os., pokój 3 – os. i pokój 4 – os. oraz w pełni wyposażona kuchnia z aneksem jadalnym.
9.	Gospodarstwo agroturystyczne „Jelonek” Dorota Rakoczy	Szynkówko, 87-320 Górzno tel. +48 602 674 837 e-mail: dorota.rakoczy@op.pl	10	5 pokoi dwuosobowych (sypialń), 4 łazienki, kuchnia, 30-metrowy duży salon (jadalnia, TV SAT, internet bezprzewodowy). Ponadto na terenie posesji: zadaszona wiata do grillowania, miejsce na ognisko, miejsce do parkowania, wypożyczalnia rowerów, możliwość organizacji przejazdu bryczką, możliwość skorzystania z ambony myśliwskiej do podpatrywania zwierząt.
10.	„Pod Lasem” Gospodarstwo Agroturystyczne Ewa Cukrowska	ul. Mirabelkowa 3, 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 166 e-mail: poczta@cukrowscy.pl	16	Pokoje 2,3,4 oraz 5 os. wyposażone w: łazienki z pełnym węzłem sanitarnym, wyjścia na taras (w części pokoi), radio, TV, internet. Sala jadalna. Oferta dla grup zorganizowanych - sala do 40 osób. Na terenie gospodarstwa: rowery, łódka, huštawki, stoliki, grill, miejsce na ognisko, boisko do siatkówki.
11.	Gospodarstwo agroturystyczne "Nad Jeziorem" Anna Radzikowska	Fiałki 2, 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 346 e-mail: nad.jeziorem@poczta.fm	17	Pokoje 2, 3 i 4 – os. z łazienkami oraz 5-os. apartament, jadalnia oraz sala telewizyjna. Przyjmujemy gości tylko z naszym wyżywieniem, nie ma dostępu do kuchni, oferujemy dostęp do aneksu kuchennego z czajnikiem i lodówką. Do dyspozycji gości pozostają stół do tenisa, boisko, grill, ognisko, plac zabaw dla dzieci, własny pomost oraz łódzie umożliwiające wędkowanie.
12.	Pole namiotowe im. Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus	Adam Pobłocki ul. Wędkarska, 87-320 Górzno tel. +48 508 726 111 email. kontakt@podnamiot.cba.pl	50	Pole znajduje się na terenie Górznięsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora Górzno o powierzchni 47, 5 ha. Teren pola jest ogrodzony, możliwość postawienia auta bezpośrednio przy namiocie. Na polu znajdują się: stawy - jest możliwość nieodpłatnego wędkowania; boisko do siatkówki; stół do tenisa; 2 kuchnie, w których jest możliwość skorzystania z lodówki jak i przygotowania ciepłego posiłku; grille które można nieodpłatnie wypożyczyć; miejsce na ognisko z rusztem; rower wodny na stawie; zadaszenie gdzie można schować się przed deszczem; toalety; prysznice z ciepłą wodą (możliwość nieodpłatnego skorzystania).

13.	Pokoje Wczasowe ŻABKA (Grażyna i Ryszard Betlejewscy)	ul. Nowe Osiedle 35 87-320 Górzno tel. (0-56) 49 89 147, 48 530 511 197	+	10	4 pokoje: dwa pokoje 3-os., dwa pokoje 2 os., 2 łazienki, kuchnia z wyposażeniem, radio, TV. Możliwość rozpalenia ogniska i grilla, ogródek zabaw (piaskownica, huśtawka), dostęp do jeziora, własny pomost umożliwiający wędkowanie.
14.	Bursa uczniowska „Jagódka”	(Fundacja Zielony Liść) ul. Leśna 31, 87-320 Górzno		60	Grupy zorganizowane dzieci i młodzież, sezonowo (od końca czerwca do końca sierpnia). Pokoje 2,3,4 osobowe, 2 apartamenty. Boisko, grill, miejsce na ognisko. Obiekt otoczony lasem, 400 m od strzeżonego miejsca do kąpeli miejskiej. Oferta: zajęcia przyrodnicze, warsztaty wyrobu mydła, warsztaty w Starej Pralni, warsztaty graficzne, park linowy.

Źródło: dane będące w zasobie Urzędu Miasta i Gminy Górzno, dane na dzień 30.09.2015 r.

3. Potencjał zasobów

Zasoby należy podzielić na ludzkie i pozostałe, jak zawsze najistotniejsze są ludzkie, bo od działania człowieka zależy jak skorzysta z pozostałych zasobów.

1) Zasoby gospodarcze

Potencjał do rozwoju turystyki; tereny inwestycyjne

- 13,7 ha terenów objętych MPZP o przeznaczeniu na zabudowę mieszkaniową z usługami turystycznymi zabudowę mieszkaniową jednorodziną, zabudowę rekreacji indywidualnej, zabudowę usługową i sportową,
- 13,55 ha to teren ochrony najcenniejszy przyrodniczo wokół jeziora Górzna i Młyńskie. Teren ten przeznaczony jest na zagospodarowanie ekologicznie – leśne z możliwością komercyjnych form wypoczynku i rekreacji, usługi turystyczne i sportowe, szlaki turystyczne, ścieżki spacerowe, rowerowe, konne, punkty widokowe i miejsca wypoczynku.

Myśląc o perspektywie miasta i gminy wyraźnie widać że główny kierunek rozwoju to szeroko pojęte usługi związane z turystyką i rekreacją (obejmujące różnego rodzaju usługi specjalistyczne np. dla turystyki zdrowotnej, poznawczej, religijnej, naukowo-badawczej, rodzinnej itp) oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego w okolicach Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

Dodatkowym atutem tego terenu jest bogata sieć usług turystyczno-wypoczynkowo-sportowych: strzeżone miejsca kąpielowe z wypożyczalnią sprzętu pływającego, liczne szlaki turystyczne, przyrodniczo-dydaktyczne (piesze, rowerowe, konne oraz narciarstwa biegowego), punkty widokowe oraz miejsca publicznego wypoczynku i rekreacji oraz ośrodki edukacji ekologicznej („Wilga” i OEE w Rudzie).

2) Zasoby ludzkie

Duży potencjał, który należy uruchomić, wyzwolić działania liderów lokalnych, wspomóc osoby, przedsiębiorstwa, NGO i grupy nieformalne w działaniach innowacyjnych i kreatywnych. Nowe rodzaje działalności to nowe perspektywy dochodów dla mieszkańców, czyli dalsze ożywienie innych dziedzin życia.

3) Zasoby historyczne, kulturalne, regionalne i działania innowacyjne

Miasto łatwo może stać się niezwykle ważnym punktem / miejscem turystycznym nie tylko na mapie województwa kujawsko-pomorskiego ale również i całego kraju.

- Zasoby historyczne zostały przedstawione w punkcie „zabytki”.
- Część zagadnień obejmujących obszar kultura przedstawiono we wcześniejszych działach tematycznych, poza tym:

rozpropagowanie święta róż, może być także nazwa „Różane święto” to jedna z możliwości wypromowania miasta i okolic. Umiejętne działania reklamowe powinny dać wymierne korzyści. Podczas Świąta róż, w Górznie można organizować wiele imprez i realizować różne pomysły np.: piekarze i cukiernicy przygotowują „ciasteczka z nadzieniem różanym” oraz inne wyroby cukiernicze w kształcie róży, gospodarstwa - przetwory z udziałem różanych esencji, a odbywający się tego dnia Jarmark wprowadza dodatkowo szczególną atmosferę, wykorzystującą różę jako symbol miłości. Można kupić bukiety róż, stroje różane, stroiki na okna, stoły i drzwi, biżuterie z motywem róż i wiele innych wyrobów rękodzielniczych.

- Promowane hasło „**Górzno stolica Geoechingu®** ” zostało zaakceptowane przez ruch geoechingowy działający w mieście i jest propozycja by przedmiotowe hasło zostało zastrzeżone w Urzędzie Patentowym.

Miasto nie posiada Certyfikatu członkostwa w Kujawsko - Pomorskiej Organizacji Turystycznej, nic nie stoi jednak na przeszkodzie by do niej wstąpić, będzie to kolejny krok w stronę lepszego upowszechniania informacji o atrakcyjnym miejscu jakim jest Górzno i jego okolice.

Przedstawione powyżej istniejące i potencjalne produkty turystyczne, certyfikaty formy uczestnictwa stanowią podstawę do budowania marki i rozpoznawalności miasta i gminy Górzno, a w szczególności rozwijają jej potencjał i są siłą napędową do rozwoju społeczno-gospodarczego opartego w głównej mierze na działaniach związanych z turystyką i usługami okołoturystycznymi w tym także zdrowotnymi i edukacyjnymi.

Ruch turystyczny:

Dane za 2013 r. dla Górzna i okolic to ok. 2500 osób* korzystających z noclegów.

(* Należy wyjaśnić, iż dane powyższe są niepełne, ze względu na brak pełnej informacji ze strony prywatnej bazy noclegowej działającej w Górznie. Nie wszyscy właściciele obiektów noclegowych udostępnili dane dot. ilości osób nocujących w obiektach. Powyższe dane nie obejmują również osób nocujących w gospodarstwach agroturystycznych, działających w okolicy Górzna, a osoby te również odwiedziły miasto i gminę w celach turystycznych.)

Odwiedziny turystów w ośrodkach ekologicznych:

- Ośrodek Edukacji Ekologicznej G-LPK w Rudzie od 1 czerwca 2015 r. do 15 października 2015r. odwiedziło ośrodek ogółem 1865 osób w tym:
 - ✓ młodzież,
 - ✓ dzieci i młodzież do 15 roku życia,
 - ✓ dorośli,
 - ✓ grupy zorganizowane.
- Ośrodek Eko Czar Czarny Bryńsk - odwiedzających
 - ✓ dzieci i młodzieży od 1 stycznia do 13 września 2015 - 1310 osób.
- Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Wilga”
 - ✓ Około 3000 osób skorzystało z oferty ośrodka w roku 2014.

Turyści incydentalni, jednodniowi – biorąc pod uwagę Park linowy działający na terenie miasta to: Sezon 2014 (maj-wrzesień) 5000 osób; Sezon 2015 około 8000 osób.

Reasumując, ogólna liczba turystów, które odwiedziły miasto i gminę Górzno w 2014 roku to około 4800 osób* .

(*Brak szczegółowych danych z uwagi na fakt, że nie wszyscy właściciele obiektów noclegowych udostępnili dane dotyczące liczby osób nocujących w obiektach. Powyższe dane nie obejmują również osób nocujących w gospodarstwach agroturystycznych, działających w okolicy.)

Powyższe dane nie uwzględniają osób, które uczestniczyły w imprezach sportowych,

- Liczba gospodarstw agroturystycznych stan na 31.12.2014 roku

Na terenie Miasta i Gminy Górzno działa 11 gospodarstw agroturystycznych.

- Podsumowanie statystyk dotyczących ruchu turystycznego za lata 2013-2014 w Mieście i Gminie.

Zainteresowanie dziedzictwem kulturowym oraz ofertą turystyczną miasta i Gminy Górzno jest stosunkowo dobra i co roku wzrasta.

- Jedną z przyczyn jest fakt, iż na terenie miasta i Gminy Górzno bardzo intensywnie rozwija się geocaching - zabawa polegająca na poszukiwaniu skarbów przy wykorzystaniu odbiornika GPS.
- Na terenie gminy lokalna społeczność miłośników geocachingu ukryła około 600 różnych wielkości, rodzajów i stopni trudności skarbów. Liczba ta stale wzrasta, a mając na uwadze liczbę „keszy” w porównaniu do ogólnej liczby mieszkańców nie bez powodu jedno z najmniejszych miast w Polsce zyskało miano stolicy polskiego geocachingu. Geocaching to zabawa polegająca na poszukiwaniu skarbów przy wykorzystaniu odbiornika GPS. Ideą przewodnią jest znalezienie ukrytego wcześniej w terenie pojemnika zwanego „geocach” i odnotowanie tego faktu na specjalnej stronie internetowej. Geocaching jest zabawą o zasięgu ogólnosiwiatowym, kierowaną do poszukiwaczy przygód bez względu na wiek. Słowo „cache” oznacza skrytkę, kryjówkę lub schowek i nawiązuje do ukrywanych niegdyś przez piratów, złodziei, uciekinierów skarbów. Przedrostek „geo” (ziemia) oznacza po pierwsze globalny charakter tej zabawy jak również analogie do geografii, czyli nauki o rozmieszczeniu zjawisk na kuli ziemskiej. Zlokalizowanie pojemnika geocache jest możliwe dzięki posiadaniu współrzędnych geograficznych. Oprócz słowa „geocache” w Polsce stosuje się nazwy „skrzynka”, „skrytka”, „kesz” lub „skarb”. Umieszczanie skrytek dla jej samego znalezienia według współrzędnych na dłuższą metę staje się nudne, stąd ich autorzy starają się zabawę urozmaicać. Najczęściej zakłada się skrytki w miejscach atrakcyjnych turystycznie (zabytki, przyroda, historia). Liczy się też pomysł na zamaskowanie skrytki. „Kesz” mogą być prawdziwymi wyzwaniem a odnalezienie ich może zabrać nawet kilka miesięcy. Zawsze jednak odnalezienie finałowego pojemnika zależne jest od współrzędnych geograficznych, co zasadniczo odróżnia geocaching od innych zabaw terenowych.
- Boisko do siatkówki plażowej wybudowane „na wodzie”, znajduje się na kąpielisku w Górznie przy ulicy Leśnej, to kolejny element atrakcyjny dla odwiedzających.

Boisko do piłki siatkowej plażowej na części nawodnej, wynosi około 178 m² natomiast na części naziemnej (brzeg jeziora Górznieńskiego) o powierzchni około 93 m².

- Teren sportowo - rekreacyjny „Wisiałki”, na którym znajdują się: plac zabaw, oświetlony kompleks boisk piaszczystych, siłownia na świeżym powietrzu, szachy i warcaby ogrodowe, staw, lodowisko zimą, te elementy wskazywano na wstępie niniejszego działu.
- Na terenie Zespołu Szkół w Górznie znajduje się pełnowymiarowa hala sportowa, siłownia, sauna, uniwersalne boisko o nawierzchni syntetycznej, uniwersalny kompleks boisk piaszczystych im. Freda Flinston`a (plażowa piłka nożna, ręczna, siatkowa), boisko naturalne do gry w piłkę nożną.
- Jak wcześniej został o wskazane, na terenie Miasta i Gminy Górzno mamy szlaki rowerowe:
 - szlak niebieski „Centralny” - Górzno, Fiałki, Czarny Bryńsk, Bryńsk Szlachecki, Górzno - 26,2 km
 - szlak pomarańczowy „Północny” - Górzno, Traczyska, Gutowo, Fiałki, Górzno - 26 km
 - szlak czerwony „Południowy” - Górzno, Bryńsk Szlachecki, Nowy Świat, Wierzchnia, Górzno - 28,2 km
- Na terenie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego wyznaczono cztery nowe ścieżki piesze, skierowane głównie do miłośników nordic walkingu, pn. "Górznieńsko-Lidzbarski Nordic Walking Park". Trasy mają swój początek we wsi Ruda przy byłej siedzibie Nadleśnictwa Ruda, a siedzibie ośrodka edukacji ekologicznej GLPK i tworzą cztery pętle o łącznej długości ok. 29 km.
- Park linowy to pierwsza tego typu budowla w powiecie brodnickim. Obiekt powstał w połowie 2014 roku dzięki środkom pozyskanym przez Lokalną Grupę Rybacką. Inwestycja zlokalizowana została na wysokim zboczu polodowcowego obniżenia Jeziora Górzeńskiego przy ul. Bożogrobców, na gruncie o powierzchni ok. 1 ha.

Cechą charakterystyczną tego „Parku” jest położenie na silnie nachylonym stoku, co odróżnia go od większości parków linowych w północnej Polsce. Różnica wysokości

między poziomem wody w jeziorze, a płytą Rynku wynosi ponad 40 m. Spacerując ścieżkami na terenie parku możemy podziwiać rozległą panoramę jeziora i wsi Fiałki.

Infrastruktura parku linowego to przede wszystkim sieć lin i przeszkód tworzących cztery trasy o różnym stopniu trudności. Wejścia na poszczególne poziomy tworzą drabiny i ścianki wspinaczkowe wyposażone w liny ułatwiające podejścia. Na całej długości tras zabezpieczenie stanowi stalowa lina. Główną osią komunikacyjną jest ciąg schodów biegnących w dół zbocza i przecinających się z biegnącymi równoległe do zbocza ścieżkami. Obsługą parku zajmują się przeszkoleni instruktorzy. Wszystkie trasy poza trasą dziecięcą są pozbawione siatek, co pozwala cały czas cieszyć się wspaniałym widokiem.

4. Środowisko przyrodnicze

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski² obszar miasta i gminy Górzno należy do wschodniej części Makroregionu Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego, położony jest w granicach Mezoregionu Pojezierza Dobrzyńskiego z Garbem Lubawskim od północy oraz Równiną Urszulewską od południa.

Górzno znajduje się na pograniczu prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej i paleozoicznej platformy Europy Środkowej³. Położenie terenu w strefie przejściowej dwóch rozległych jednostek strukturalnych miało wpływ na rozwój geologiczny obszaru w młodszych okresach geologicznych i uwidacznia się w deniwelacjach oraz miąższości osadów czwartorzędowych⁴. W kierunku północno-wschodnim z Syberii przez Księżę do Górzna ciągnie się kopalna dolina sięgająca 60m ppm. Z zachodniej strony tej doliny dno sięga głębokości 80-100m ppm., a w okolicach Fiałek i Górzna 20m ppm. Pleistocen reprezentowany jest przez dwa poziomy glin zwałowych, które rozdzielone są utworami piaszczysto-żwirowymi. Głębokie obniżenia wypełniają pisaki i żwiry. W dolnej części profilu czwartorzędowego stwierdzono obecność osadów rzeczno-jeziornych zlodowacenia południowo-polskiego. Na obszarze gminy wykonano najgłębszy odwiert hydrogeologiczny do głębokości 83,00 m - ujęcie miejskie. Nie przewiercono się do warstwy osadów czwartorzędowych. W budowie geologicznej czwartorzędu biorą udział utwory plejstoceny i holoceny. Holocen

² J.Kornacki, Geografia Regionalna Polski- PWN, Warszawa, 1980 r.

³ Pożaryski, Witkowski, 1989 r.

⁴ S. Burak(red), A. Pawski, Dokumentacja ostateczna wariantu przestrzennego Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, Toruń, 1987 r. (maszynopis)

reprezentuje seria bagiennie-limnicznych osadów organicznych. Wypełniają one rynny polodowcowe osiagając miąższość około 11m. W profilach pionowych można wyróżnić warstwę torfów, występujących bezpośrednio od powierzchni terenu do głębokości około 5m. oraz zalegającą poniżej kredy jeziornej i gytii – rynna jezior Górznieńskich (*dane dokumentacja techniczna badań podłoża gruntowego .. oczyszczalni ścieków w Górznie*).

Rzeźba terenu gminy Górzno ma charakter młodoglacjalny i została ukształtowana w czasie zlodowacenia vistuliańskiego⁵. Teren jest zróżnicowany morfologicznie, pagórkowaty, rzędne sięgają tu wartości w granicach 78 do ponad 140 m n.p.m. Obszar gminy pod względem ukształtowania terenu wyraźnie podzielony jest na dwie części. Część zachodnią stanowi wysoczyzna morenowa z pagórkami i wzgórzami moren czołowych oraz oczkami wodnymi powstałymi z wytopienia się martwego lodu, a wschodnią – równina sandrowa porośnięta lasem. Od północy obszar ograniczony jest doiną rzeki Brynicy, a od zachodu rynną rzeki Pisy. Pozostała część rynny Brynicy i rynna jezior górznieńskich mają przebieg południkowy. Wynika to z pierwotnego odpływu wód w kierunku północnym (*studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Górzno, 2000 r.*). Wysoczyzna morenowa ma charakter równiny falistej, na której występują wzgórza moreny czołowej i kemy. Na powierzchni występuje brunatna glina, miejscami zalegają utwory piaszczysto-gliniaste ze żwirami. W tym rejonie występują rzadkie specyficzne rzeźby terenu tzw. drumliny. Są to podłużne wzniesienia o bochenkowatym kształcie zbudowane z piasków i żwirów pokryte gliną. Skupienia tych form w postaci pól drumlinowych występują w dnach rynny polodowcowej w rejonie Fiałek oraz na wysoczyźnie morenowej w rejonie Miesiączkowa⁶. Równina sandrowa została utworzona przez wody roztopowe lądolodu, które usypały młodszy poziom sandru dobrzyńskiego. Budują go piaski i żwiry o miąższości od kilku do kilkunastu metrów. Niektóre fragmenty sandru zostały obniżone i urozmaicone licznymi zagłębieniami, które utworzyły u schyłku ostatniego zlodowacenia, około 14,5 -10 tys. lat temu, w wyniku wytopienia się brył martwego lodu. Postąpiła wówczas rynna jezior bryńskich oraz wiele zagłębień wytopiskowych. Utworzyła się głęboka dolina rzeczna – Jar Brynicy i cały system doliny, łączący rynnę jezior bryńskich z szerokim obniżeniem

⁵ T. Załuski, Przyrodnicze ścieżki dydaktyczne przy Ośrodku Edukacji Ekologicznej „Ekoczar”, Wydawnictwo Comer, Toruń, 1997 r.

⁶ ibidem

rzeki Brynicy. Urozmaicona rzeźba obszaru gminy ma ogromny wpływ na stosunki wodne terenu. Kształtuje odpływ wód powierzchniowych i związki pomiędzy wodami powierzchniowymi i podziemnymi.

Cechą charakterystyczną środowiska gminy Górzno jest dobrze rozwinięta sieć rzeczna, mokradła i źródła⁷, geomorfologia terenu ukształtowała się w czasie postoju lądolodu ostatniego zlodowacenia, wyznaczyła układ sieci wód powierzchniowych, która rozwija się od późnego plejstocenu do czasów obecnych. Przeważająca część gminy Górzno leży w dorzeczu Drwęcy (*prawego dopływu Wisły*), jedynie południowy fragment przynależy do dorzecza Skawy. Główną rzeką płynącą przez teren Górzna jest Brynica, granicę zlewni Brynicy wyznacza dział wodny III rzędu. Pod względem hydrograficznym teren Miasta i Gminy Górzno stanowi niepowtarzalny i zróżnicowany obszar, a jego ważny element stanowi Brynica, która jest osią hydrograficzną, a zarazem główną rzeką gminy oraz Parku Krajobrazowego. Brynica to nie tylko element sieci hydrograficznej Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Zróżnicowany charakter rzeki, jej doliny i zlewni, malownicze i naturalne krajobrazy, przez które przepływa, bogactwo flory i fauny, nie do końca wyjaśniona geneza poszczególnych odcinków doliny oraz czyste wody decydują o tym, że Brynica jest swoistym symbolem Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Brynica to szczególnie i ważny dla gminy ciek, od Węgorni po Nosek bieg rzeki jest południkowy, a dno jest wąskie (na tym odcinku bieg rzeki pokrywa się z granicą administracyjną Miasta i Gminy Górzno i Lidzbark Welski). W tym miejscu spadek rzeki jest niewielki i wynosi 1,31%. Od przysiółka Nosek, gdzie zlokalizowane są założenia młyna wodnego rzeka zmienia kierunek na zachodni i płynie w kierunku Traczysk głęboką i wąską doliną. W okolicach Buczkowa wcina się w otaczającą wysoczyznę morenową na głębokość około 40 m, żłobiąc głęboki i o stromych zboczach jar. Stąd pochodzi nazwa zlokalizowanego tutaj rezerwatu przyrody „Jar Brynicy”. Na tym odcinku rzeka posiada charakter zbliżony do potoku górskiego. Szerokość rzeki wynosi tutaj 1,5 m, a średni spadek aż około 8%. W Traczyskach na Brynicy istnieje młyn wodny, poniżej którego koryto rzeki jest uregulowane. Brzegi rzeki są zatorfione, teren przyległy do koryta pocięty jest gęstą

⁷ T. Załuski, Przyrodnicze ścieżki dydaktyczne przy Ośrodku Edukacji Ekologicznej „Ekoczar”, Wydawnictwo Comer, Toruń, 1997 r.

siecią rowów melioracyjnych, których zadaniem jest obniżenie wysokiego poziomu wód gruntowych. Łączna długość rzeki wynosi 23,2 km.

Kolejnym ważnym ciekim wodnym jest Górzanka. Rzeka o długości 3,6 km jest lewobrzeżnym dopływem Brynicy. Wypływa ona ze źródłiska za jeziorem Młyńskim, przez które przepływa kierując się w stronę jeziora Górzno. Rzeka regulowana jest przez obiekty hydrotechniczne, ma umocnione brzegi. Za jeziorem Górzno znajduje się próg spiętrzający wody jeziora. W dolnym odcinku rzeka ma uregulowane koryto, które miejscami zarasta roślinność.

Rzeka Pisa wypływa z mokradeł torfowych za miejscowością Wierzchownia, przepływa przez jezioro Wierzchownia i Księżę. Do rzeczki wpływają dwa jej dopływy Księżówka i Brodniczka oraz mniejsze strumienie bez nazwy. Rzeka płynie w niezbyt głębokiej dolinie wyżłobionej przez wody lodowcowe. Jest sztucznie spiętrzona w Bachorze. Rzeka od źródeł do miejscowości Pólko jest północną i zachodnią granicą naturalną obszaru gminy Górzno. Wpływa do Brynicy poniżej miejscowości Bartniczka.

Struga leśna jest potokiem o długości 4,7 km i pierwszym lewobrzeżnym dopływem Brynicy. Płynie przez zalesione tereny gminy.

Zbiorniki wód powierzchniowych występujące na terenie gminy Górzno mają genezę polodowcową. Są to jeziora rynnowe oraz zagłębienia wytopiskowe. Na terenie Parku Krajobrazowego w obrębie gminy Górzno znajdują się 9 jezior wytopiskowych tzw. „oczek”. Jeziora rynnowe charakteryzują się wąskim i wydłużonym kształtem, średnimi na ogół głębokościami, niewyrównanym dnem - z licznymi przegłębieniami i płycznami i mało rozwiniętą linią brzegową. Często układają się w ciągi połączone ciekami: Brynicą (Bryńsk Szlachecki - Bryńskie Południowe - Bryńskie Północne), Księżówką (Wierzchownia - Księżę), Górzanką (Młyńskie - Górzno).

W granicach administracyjnych gminy leży jezioro Górzno, pojemność jego misy jeziornej wynosi 2505,3 tys. m³, długość linii brzegowej 3425 m., powierzchnia 47 ha. jest to największe jezioro w gminie i jednocześnie jedno z większych w całym Górznieńsko-Lidzbarskim Parku, poza nim znajduje się jeszcze 9 jezior o łącznej powierzchni 99,66 ha.

Najbardziej wartościowym obiektem przyrodniczym położonym na terenie gminy jest Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy. Znajdują się tu też powstałe w latach 1958-2004 rezerwaty przyrody, na obszarze Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego w granicach administracyjnych Górzna, położony jest Czarny

Bryńsk, Jar Brynicy II, Ostrowy nad Brynicą i Szumny Zdrój. Ponadto na terenie gminy znajduje się obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy. Szczególnie cenne ze względów naukowych, zabytkowych oraz kulturowych są pomniki przyrody, na terenie gminy jest ich dwanaście. Jedenaście, to pomniki przyrody ożywionej i jeden przyrody nieożywionej. Są to:

- Dąb szypułkowy „**Dąb Rzeczypospolitej**” o obwodzie 649 cm i wysokości 33 m na terenie leśnictwa Buczkowo w oddziale 22a,
- Dąb bezszypułkowy o obwodzie 304 cm oraz wysokości 29 m na terenie leśnictwa Górzno w oddziale 111c,
- Dąb szypułkowy o obwodzie 201 cm oraz wysokości 30 m na terenie leśnictwa Borek w oddziale 46s,
- Sosna zwyczajna o obwodzie 224 cm oraz wysokości 23 m na terenie leśnictwa Borek w oddziale 32c,
- Dąb bezszypułkowy o obwodzie 400 cm oraz wysokości 28 m na terenie leśnictwa Górzno w oddziale 73j,
- Dąglezja zielona o obwodzie 278 cm oraz wysokości 29 m na terenie leśnictwa Bryńsk w oddziale 194a,
- Dąb szypułkowy „**Bogdan**” o obwodzie 327 cm oraz wysokości 25 m na terenie leśnictwa Buczkowo w oddziale 65 h,
- Dąb szypułkowy „**Bolek**” o obwodzie 414 cm oraz wysokości 25 m na terenie leśnictwa Buczkowo w oddziale 65n,
- Dąb szypułkowy „**Lolek**” o obwodzie 402 cm oraz wysokości 27 m na terenie leśnictwa Buczkowo w oddziale 65n,
- Dąb szypułkowy o obwodzie 444 cm oraz wysokości 23 m na terenie leśnictwa Buczkowo w oddziale 38a,
- Świerk pospolity „**Kazio**” o obwodzie 265 cm oraz wysokości 28 m na terenie leśnictwa Buczkowo, miejscowość Bryńsk działka ewidencyjna nr 62,
- Głaz narzutowy o obwodzie około 10 m oraz wysokości 1,5 m w parku miejskim w Górznie, działka ewidencyjna nr 118/3.

Poza tym na szczególną uwagę zasługuje teren wyjątkowo malowniczy i bardzo silnie zróżnicowany geomorfologicznie, obejmujący północną część rynny jezior górznieńskich oraz miejscowości Fiałki i Ruda. Na dnie rynny znajduje się eutroficzne

jezioro Górznieńskie, z dość bogatą roślinnością wodną i przybrzeżną w północnej części. Ponadto istnieje sztuczny zbiornik wodny w Wapionce. Współdominują suche i świeże łąki oraz pola uprawne z roślinnością segetalną z klasy Stellarietea. Przy zabudowaniach rozwija się roślinność ruderalna, ponadto psammofilne murawy oraz murawy kserotermiczne. Spotyka się fragmenty młodników i borów sosnowych. W obniżeniach terenu występują mozaiki łągu olszowo-jesionowego, zarośli łożowych i wilgotnych łąk. W pobliżu Górzna występują niewielkie młaki źródłiskowe z rzadkimi gatunkami. W Fiałkach rozwinęło się torfowisko przejściowe, obecnie zarastające i zniekształcone. Przy wypływie Górzanki jest niewielka ale głęboka nisza źródłiskowa, z cennym grądem zboczowym. Przy Wapionce znajduje się z kolei wielka nisza źródłiskowa z grądem zboczowym i podgórskim łągiem jesionowym, gdzie masowo rośnie czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*. Inne cenne gatunki roślin leśnych to m.in. wiechlina odległokłosa *Poa remota*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, lilia złotogłów *Lilium martagon* i oman wierzbolistny *Inula salicina*. W murawach spotykamy poziomkę twardawą *Fragaria viridis* i pszenca gajowego *Melampyrum nemorosum*. Dla młak typowe jest błyszczce włoskowate *Tomentypnum nitens*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, wełnianka szerokolistna *Eriophorum latifolium*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris* i kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*. Występująca na tym terenie szata roślinna przedstawia dużą wartość.

Górzna to także różnorodność krajobrazów występują tu między innymi:

- krajobraz pagórkowato-kemowy zajmuje niewielkie obszary, które charakteryzuje się występowaniem na tle równiny morenowej okrągłych pagórków lub wałów do wysokości 10 m zbudowanych bezładnie. Obok kemów występują przeważnie podmokłe zagłębienia bezodpływowe. Na utworach kemowych rozwinęły się mało urodzajne gleby (płowe i bielicowe). Ten typ krajobrazu występuje w rejonie Górzna, Fiałek i Szynkówka.
- krajobraz pagórkowato-morenowy występuje w otoczeniu równin morenowych lub sandrowych i tworzy często strefy znaczące postoje krawędzi lodowej ostatniego lądolodu. Rzeźba terenu w tym krajobrazie jest bardzo urozmaicona. Między formami wypukłymi występują liczne zagłębienia bezodpływowe, rynny, a także jeziora. Podobnie jak rzeźba zróżnicowane są też: budowa geologiczna,

stosunki wodne, gleby i użytkowanie ziemi. Są to najpiękniejsze fragmenty krajobrazu gminy.

- krajobraz płaskich i falistych równin morenowych cechujący się stosunkowo słabym zróżnicowaniem rzeźby terenu. W obrębie tego typu krajobrazu spotykamy zarówno płaskie bezjeziorne równiny, jak też płaskie i faliste równiny pocięte rynnami i dolinami drobnych cieków, z jeziorami i zagłębieniami bezodpływowymi. Rozwinęły się tu najlepsze gleby brunatne i płowoziemy. Z tego też względu równiny morenowe są bezleśne (lasy zajmują tylko nieliczne drobne obszary, przy czym są to z reguły lasy liściaste - grądy - względnie lasy mieszane) i zajęte pod uprawy rolne.
- Krajobraz równin sandrowych charakteryzuje się występowaniem rozległych, płaskich, miejscami też falistych równin piaszczysto-żwirowych, urozmaiconych rynnami i jeziorami oraz mniej lub bardziej rozległymi zagłębieniami bezodpływowymi o różnej głębokości. Na utworach sandrowych rozwinęły się mało urodzajne gleby bielicowe, skrytobelicowe i glejobelicowe. Stosunki wodne są tu zróżnicowane. Gdy miąższość utworów sandrowych jest mała, a głębiej występują gliny morenowe, woda podziemna zalega płytko. Tam obszary sandrowe zajęte są pod uprawy rolne.

Z elementów morfologicznych krajobrazu Górzna wyróżniają się wysokie stoki i zbocza. Cechują się one występowaniem bardzo zróżnicowaną rzeźbą, występowaniem licznych rozcięć erozyjnych i denudacyjnych, dużymi różnicami wysokości względnych, występowaniem unikalnej flory, pięknych lasów oraz istnieniem licznych malowniczych punktów widokowych. Na uwagę zasługują też rynny i doliny małych cieków. Formy te występują w większości wyróżnionych odmian krajobrazu młodoglacjalnego, przyczyniając się wybitnie do jego urozmaicenia. Przykładem ingerencji człowieka w poszczególne typy krajobrazu jest zabudowa miasta Górzna i wsi zlokalizowanych przeważnie wzdłuż dróg, tzw. ulicówek, na przykład wieś Bryńsk.

Należy podkreślić, że występujące na terenie Górzna typy krajobrazu cechują się wysokimi i wyjątkowymi walorami morfologicznymi. Różnorodna i bardzo urozmaicona rzeźba tego terenu posiada w wielu miejscach charakter wręcz unikalny. Występuje tu pełna gama typów genetycznych rzeźby charakterystycznych dla obszarów młodoglacjalnych. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę na to, że obszar

gminy jako pogranicze wielkich jednostek fizyczno-geograficznych jest bardzo słabo rozpoznany pod względem geomorfologicznym. Dlatego powinien stanowić doskonały „poligon” dla prac badawczo-naukowych architektów krajobrazu, geomorfologów i geologów.

Szczególne walory przyrodnicze Górzna potwierdza fakt objęcia tego terenu ochroną prawną. Część gminy to specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 PLH 200002 „Ostoja Lidzbarska”. Obszar ten jest chroniony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Cały teren gminy zlokalizowany jest w obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski. Środowisko przyrodnicze zawsze winno być odpowiednio traktowane i wykorzystywane, dlatego na obszarze miasta i gminy Górzno dzieje się to w oparciu o główne zasady zrównoważonego rozwoju którymi są: racjonalne zagospodarowanie najcenniejszych obszarów, rozwój rolnictwa ekologicznego i lokalnego przetwórstwa, rozwój turystyki specjalistycznej, lecznictwa sanatoryjnego i przyrodolecznictwa, racjonalne gospodarowanie wodą, energooszczędne inwestowanie z wykorzystaniem lokalnych źródeł energii, kultywowanie i ochrona różnorodności kulturowej.

PODSUMOWANIE :

- Turystyka jest osią rozwoju miasta i Gminy Górzno, odpowiednie jej wykorzystanie będzie głównym elementem powodującym ożywienie gospodarcze.
- Górzno winno propagować turystkę, której głównym celem i ideą jest bliski kontakt z naturą.
- Promocja i organizacja tzw. pobytów kreatywnych.
- Koniczność określenia docelowych grup odbiorców dla danego obszaru turystyki.
- Szczególne warunki mikroklimatyczne, zróżnicowanie terenu, duża lesistość oraz występowanie terenów chronionych to dodatkowe atuty okolic miasta i gminy, ciągle zbyt mało wykorzystywane.
- Współdziałanie jednostki samorządowej z Parkiem Krajobrazowym i lokalnym biznesem podstawą zwiększenia promocji miasta i gminy oraz wykorzystania potencjału posiadanych zasobów.
- Teren Górzna jest doskonałym miejscem do realizacji projektów innowacyjnych dot. obszaru zdrowia i żywienia.
- Propagowanie miasta Górzna jako miejsca kultu religijnego związanego z Patronką miasta i tradycji zakonu Bożogrobców.
- Brak współpracy międzynarodowej stanowi duże spowolnienie działań promocyjno-handlowych.
- Konieczność określenia i dobrej promocji markowych produktów Górzna i okolic.
- Środowisko przyrodnicze bogate i mało rozpropagowane szczególnie wśród grup mogących na stałe przyczynić się do działań kreatywnych i rozwojowych Górzna i okolic (np. placówki naukowo-badawcze, podmioty związane z odnową biologiczną, lecznictwem itp.)
- Walory przyrodnicze w połączeniu z odpowiednią ofertą turystyczną, rekreacyjną, kulturalną, edukacyjną i religijną stanowią główny atut miasta i gminy.
- Środowisko przyrodnicze jest determinantą zrównoważonego rozwoju, a co za tym idzie jakości poziomu życia mieszkańców, stanowi także element kierunków działań zwłaszcza w obszarach : edukacja ekologiczna, inwestycje związane z ochroną środowiska i zachowaniem go w nie pogorszonej kondycji, badania naukowe i działania innowacyjne.

3.14. Infrastruktura mieszkaniowa

Na terenie Miasta i Gminy Górzno według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2010 roku znajduje się 1161 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 92289 m².

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Górznie jest stała na przestrzeni ostatnich lat i wynosi około 58 m². Wskaźnik ten jest niższy od średniej wielkości osiągniętej w województwie o blisko 10 m². Przekłada się to także na relację przeciętnej powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę, która w 2012 roku wyniosła 24,1m² w Górznie oraz 23,5 m² w województwie kujawsko-pomorskim. Wynik jest więc zadowalający i wskazuje na warunki mieszkaniowe powyżej przeciętnej wojewódzkiej.

Tabela 41: liczba mieszkań oddanych do użytkowania w roku 2012 i 2013

MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA		
	2012	2013
Ogółem	23	11
w tym:		
indywidualne	12	11
przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	11	–

Źródło: strona internetowa www.stat.gov.pl

Zasoby mieszkaniowe Miasta i Gminy Górzno: w 2014 roku stanowiło 15 mieszkań komunalnych, (2 lokale socjalne) przewidywany, dalszy wzrost zapotrzebowania na lokale socjalne ma ustawowe poszerzenie kręgu osób uprawnionych do tego typu lokali oraz obowiązek dostarczenia lokalu socjalnego osobom eksmitowanym, który spoczywa na gminie.

Ponadto w 2014 roku wypłacono 8127,96 zł dodatków mieszkaniowych, osobom, które zwróciły się o pomoc w tym zakresie oraz spełniały warunki ustawowe.

3.15. Infrastruktura

1. Sieć drogową na terenie Miasta i Gminy Górzno tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję jaką pełnią, dzieli się na poniższe kategorie: drogi powiatowe oraz gminne. Zarządcami dróg w zakresie planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące organy administracji:

- dróg powiatowych – Starosta brodnicki realizujący zadania przy pomocy Zarządu Dróg Powiatowych w Brodnicy,
- dróg gminnych – Burmistrz Miasta i Gminy Górzno – realizujący zadania przy pomocy Zakładu Usług Komunalnych w Górznie.

1) Długość dróg

Tabela 42: sieć dróg na terenie Miasta i Gminy Górzno

Długość dróg na terenie Miasta i Gminy Górzno				
Nazwa j.s.t.	Długość dróg gminnych	Długość dróg powiatowych	Długość dróg wojewódzkich	Długość dróg krajowych
Miasto i Gmina Górzno	130,51 km W tym: Na terenie miasta 12,0 km gminy 118,51 km	30,8 km W tym: Na terenie miasta 3,8 km, gminy 27,0	brak	brak

Źródło : opracowanie własne na podstawie danych zastanych

Drogi zaliczone do kategorii gminnych na terenie Miasta i Gminy Górzno wynoszą 130,51 km. Długość dróg na terenie Miasta Górzna wynosi 12 km, a 118,51 km to drogi na obszarze sołectw. Na terenie Miasta Górzna jedynie 4,5 km dróg stanowią drogi utwardzone, pozostałe wymagają modernizacji i utwardzenia. Na terenie gminy drogi są głównie gruntowe, w sołectwie Fiałki i Czarny Bryńsk drogi są w minimalnej ilości brukowe. Część dróg jest utwardzona kruszywem wapiennym lub kamiennym – głównie związane jest to z dofinansowaniem modernizacji dróg dojazdowych do gruntów rolnych z budżetu województwa oraz z funduszy sołectw. Około 50% dróg w sołectwach wymaga

natychmiastowych remontów. Na terenie Miasta i Gminy Górzno znajduje się również 3,8 km dróg powiatowych nadzorowanych przez Zarząd Dróg Powiatowych w Brodnicy.

Na terenie miasta sieć dróg w podziale na rodzaj nawierzchni przedstawia się następująco:

- nawierzchnia bitumiczna 4,5 km,
- kostka 0,4 km,
- nawierzchnia tłuczniowa 2,4 km,
- nawierzchnia gruntowa 4,7 km.

Na terenie gminy sieć dróg przedstawia się następująco:

- nawierzchnia tłuczniowa 15,85 km,
- nawierzchnia brukowa 3,0 km,
- nawierzchnia gruntowa 99,66 km .

Łączne – nawierzchnia gruntowa dróg gminnych stanowi 104,36 km , co daje wskaźnik 79,96%. To bardzo zły współczynnik, świadczący o sporym zapóźnieniu i pilnym tworzeniu podstawowej sieci drogowej z nawierzchnią bitumiczną, umożliwiającą sprawny rozwój miasta i gminy oraz warunki pracy i życia mieszkańców.

2) Potrzeby w zakresie inwestycji w drogi lokalne (gminne i powiatowe) zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi).

- Potrzeby komunikacyjne bardzo duże, stan dróg zły lub wymagający natychmiastowej poprawy. Brak szybkiego skomunikowania z dużymi ośrodkami regionalnymi. Brak dostępu do dworców Komunikacji samochodowej i Kolejowej. Dostęp do drogi wojewódzkiej czy krajowej już jest utrudnienie, ponieważ kondycja dróg powiatowych jest zła lub niezadowalająca, to dotarcie do sieci typu TEN-T jest dużym wyzwaniem.

2. Potrzeby w zakresie rozwoju transportu zbiorowego w Mieście i Gminie Górzno. Na terenie miasta i gminy Górzno na dzień 30.09.2015 r., działa dwóch prywatnych przewoźników, zabezpieczają oni potrzeby mieszkańców w minimalny sposób. Dowozy są prowadzone w godzinach dojazdu dzieci i młodzieży do szkoły, oraz kursy do zakładów pracy. Nie jest to wystarczająca oferta dla wszystkich mieszkańców oraz osób

odwiedzających miasto i gminę. Dotarcie komunikacją publiczną trwa wiele godzin. Dotarcie autobusem do miasta wojewódzkiego to kilka godzin w jedną stronę. Jest to ogromne utrudnienie i praktycznie odcięcie mieszkańców od możliwości korzystania z ofert kulturalnych świadczonych przez ośrodki wojewódzkie typu: Toruń, Bydgoszcz. Dzieci i młodzież bardzo rzadko mogą skorzystać z teatru lub multikina co w obecnych czasach nie powinno mieć miejsca, jest to zachwianie zasady równych szans. Dostępność usług kulturalnych, rekreacyjnych itp. dla mieszkańców nie stawia miasta i gminy Górzno na czołowym miejscu w powiecie, bez dotowanej komunikacji publicznej jest to nie realne. Dotarcie do Urzędu Marszałkowskiego na godz.9:00 autobusem, wymaga rozpoczęcia podróży o godz. 5:00 rano, powrót jest także bardzo utrudniony. Podróż do miasta wojewódzkiego w obie strony zajmuje ponad 8 godzin, jest to sytuacja, która ma bardzo negatywny wpływ na mobilność mieszkańców i ich możliwości w zakresie aktywności zawodowej, kulturalnej i innych. Jest to wyraźny hamulec rozwojowy, szczególnie dla osób o niskim statusie materialnym i starszych

3. Infrastruktura kanalizacyjna i wodna oraz gospodarka odpadami.

- 1) Oczyszczalnia ścieków i przydomowe oczyszczalnie ścieków – lokalizacja, obsługiwane obszary, stan techniczny, problemy i potrzeby w zakresie gospodarki ściekowej
 - Teren miasta i gminy Górzno obsługiwany jest przez oczyszczalnię ścieków w Miesiączkowie, oczyszczalnia stanowi własność podmiotu gospodarczego UNIFREEZE Sp. z o.o. z siedzibą w Miesiączkowie, Miesiączkowo 110. Lokalizacja oczyszczalni: Miesiączkowo, dz. nr 258/4.
 - Obsługiwane obszary to : miasto Górzno, część wsi Górzno-Wybudowanie, część wsi Zaborowo, część wsi Fiałki, wieś Miesiączkowo.
 - Stan techniczny: po modernizacji w 2015 r.
 - Problemy: nieświadomość mieszkańców dotycząca eksploatacji kanalizacji sanitarnej (odpady stałe wrzucane do sieci kan.).
 - Potrzeby: podniesienie świadomości mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej.
 - Oczyszczalnie przydomowe ogółem 161 szt., lokalizacja:
 - ✓ Brzeziny 1 szt.,
 - ✓ Buczkowo 1 szt,
 - ✓ Czarny Bryńsk 7 szt.,

- ✓ Fiałki 8 szt.,
 - ✓ Gołkowo 42 szt.
 - ✓ Górzno miasto 9 szt.
 - ✓ Górzno-Wyb. 33 szt.
 - ✓ Karw 2 szt.
 - ✓ Miesiączkowo 9 szt.
 - ✓ Szczutowo 37 szt.
 - ✓ Szynkówko 4 szt.
 - ✓ Traczyska 2 szt.
 - ✓ Zaborowo 6 szt.
- Potrzeby w zakresie gospodarki ściekowej
- Modernizacja starej sieci kanalizacyjnej w mieście. Konieczność budowy kraty przed przepompownią Górzno 1. Rozbudowa Należy rozbudować sieć kanalizacji sanitarnej do nowopowstających działek budowlanych oraz dalsze kanalizowanie miejscowości z terenów wiejskich.
- 2) Identyfikacja obszarów na których budowa kanalizacji jest technicznie lub ekonomicznie niezasadna
- Ponad 50% powierzchni miasta i gminy Górzno zajmują lasy w związku z tym zabudowa w wielu miejscach jest rozproszona i budowa kanalizacji jest niezasadna przede wszystkim ze względów ekonomicznych, a także w wielu wypadkach technicznych.
- 3) Potrzeby w zakresie budowy sieci wodno-kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków (na terenach, gdzie budowa kanalizacji jest technicznie lub ekonomicznie niezasadna)
- Potrzeby są do zidentyfikowania ze względu na zmianę struktury własności nieruchomości, wielu nowych właścicieli, zwłaszcza przybywających na sezon jest lub może być zainteresowana budową oczyszczalni przydomowych.
- 4) Ujęcia wody, stacje uzdatniania wody – lokalizacja, obsługiwane obszary, stan techniczny; potrzeby modernizacyjne
- Gmina posiada jedną stację uzdatniania wody, która jest zlokalizowana w obrębie miejskim.
- Stacja wymaga gruntownej modernizacji. Jej stan techniczny jest na poziomie pozwalającym na bezpieczne dostawy wody, jednak bez ciągłego monitoringu i bieżących napraw może to być utrudnione. Konieczna jest gruntowna modernizacja i rozbudowa. Dobrym rozwiązaniem kwestii dostarczania wody

byłaby budowa dodatkowej stacji, która przejęła by ciężar dostaw w razie awarii lub czasowego zwiększonego zapotrzebowania na wodę (susza, pożary itp.)

- 5) Sortownie i składowiska odpadów, infrastruktura do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów, w tym niebezpiecznych
 - Na terenie miasta i Gminy Górzno nie występują sortownie i czynne składowiska odpadów.
- 6) Problemy i potrzeby związane z systemem gospodarki odpadami
 - System działa sprawnie i podlega ciągłemu doskonaleniu. Niezbędne jest jednak usprawnienie działań dotyczących PSZOK-u. Rozważana jest możliwość pilnej modernizacji budynków i terenu po byłej oczyszczalni ścieków i zlokalizowanie tam bazy ZUK oraz PSZOk-u. Stałe odpady komunalne odbierane są bezpośrednio od mieszkańców przez Przedsiębiorstwo usług Komunalnych w Lipnie. Odpady komunalne z terenu Miasta i Gminy unieszkodliwiane są poza terenem gminy na składowisku w Lipnie. . Za gospodarkę odpadami wytwarzanymi przez sektor gospodarczy odpowiadają wytwórcy odpadów. Odpady przemysłowe zebrane selektywnie przekazywane są specjalistycznym firmom do odzysku lub unieszkodliwiania.

Górzno jest na wymaganym poziomie wyposażone w urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej. W zakresie dostaw wody i odprowadzania ścieków miasto i gmina Górzno posiada niezbędne zaplecze techniczne.

Zaopatrzenie miasta w wodę i odprowadzania ścieków leży w gestii Zakładu Usług Komunalnych w Górznie. Podstawowym źródłem zaopatrzenia miasta w wodę są wody podziemne występujące w utworach czwartorzędowych, w warstwach wodonośnych dobrze izolowanych od powierzchni. Istniejące ujęcie ze stacją wodociągową zaspokaja bieżące potrzeby mieszkańców i potrzeby rozwojowe miasta na najbliższe lata. Aktualnie korzysta z niego blisko 100% ludności miasta. Stan higieniczno-sanitarny ujęcia wody w Górznie jest oceniany jako dobry. Jakość wody pod względem bakteriologicznym odpowiada obowiązującym normom sanitarnym. Podłączanie kanalizacji sanitarnej odbywa się etapami w miarę posiadanych i pozyskiwanych środków. Aktualnie już bardzo duży procent gospodarstw i podmiotów gospodarczych podłączonych do sieci.

W zakresie infrastruktury technicznej podstawowe dane w odniesieniu do sieci kanalizacyjnej, wodociągowej przedstawiają się następująco:

Tabela 43: Infrastruktura techniczna Miasta i Gminy Górzno w latach 2010-2014

Kanalizacja – teren miasta i gminy Górzno						
	Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	Km	9,1	13,3	25,5	25,5	25,5
długość sieci magistralnej	Km	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
ścieki odprowadzone	dam3	3,4	3,5	4,0	4,2	4,5
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	Osoba	1232	1347	1439	1436	1464
Wodociągi						
	Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014
długość czynnej sieci rozdzielczej	Km	98,9	100,5	100,5	100,5	109,8
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	108,2	108,1	112,2	137,5	104,7
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	Osoba	3115	3149	3167	3204	3660

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 44 : Dane dot. korzystania z oczyszczalni ścieków i innych instalacji

Liczba oczyszczalni ścieków w gminie w 2013 r. wyniosła:	1
Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wyniosła:	
w gminie	1706
w powiecie	48392
Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych w 2013 r.	
- instalacje i urządzenia:	
zbiorniki bezodpływowe	297
oczyszczalnie przydomowe	138

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na przestrzeni lat 2010-2014 zwiększyła się wielkość odprowadzonych ścieków o 7,2 %. Jest to wynikiem np. oddania do użytku nowych sieci kanalizacyjnych. Podobne tendencje widoczne są także przy rozdysponowywaniu wody i zużyciu wody.

Wskaźnik ten wzrósł na przełomie ostatnich 3 lat o 28 %. Świadczy to o względnie wysokim poziomie rozwoju miasta w tym aspekcie.

System zaopatrzenia w wodę bazuje na ujęciu wody z wód podziemnych w miejscowości Górzno-Wybudowanie z których woda rozprowadzana jest siecią wodociągową do odbiorców indywidualnych. Sołectwo Czarny Bryńsk zaopatrywane jest w wodę z sąsiedniej gminy Lidzbark Welski. Wszystkie miejscowości w gminie są zwodociągowane. Pomimo umożliwiających warunków technicznych nie wszystkie budynki są podłączone do sieci, jednocześnie występuje konieczność rozbudowy sieci wodociągowej w zabudowie rozproszonej. Dodatkowo należy rozbudować sieć wodociągową do nowopowstających działek budowlanych. Dostarczana woda zaspakaja potrzeby bytowo-gospodarcze mieszkańców. Długość sieci wodociągowej wynosi 109,8 km, w tym w mieście 7,8 km ilość przyłączy 902, w tym w mieście 323, liczba mieszkańców korzystających z wody 3660. Zasadna jest rozbudowa wodociągu w miejscowości Szczutowo, Brzeziny.

4. Zaopatrzenie w energię ciepłą

Miasto nie posiada obecnie centralnego zaopatrzenia budownictwa mieszkaniowego i budynków użyteczności publicznej w energię ciepłą. Na terenie miasta nie działają zakłady produkujące ciepło ani jednostki zajmujące się jego dystrybucją. Głównym źródłem ogrzewania gospodarstw oraz podmiotów gospodarczych pozostają instalacje centralnego ogrzewania, a także paleniska w postaci pieców ceramicznych. Z uwagi na niewielki zakres jaki obsługują indywidualne instalacje grzewcze należy ocenić te źródła ciepła jako rozwiązania o niewielkich mocach (jednostkowo rzędu kilku kilowatów).

Oparcie gospodarki o te materiały powoduje wytwarzanie znacznej ilości substancji szkodliwych dla środowiska. W celu ograniczenia zużycia energii w mieście, coraz częściej modernizuje się kotłownie indywidualne opalane węglem. Bardziej popularna staje się termomodernizacja budynków.

Biorąc pod uwagę, że gmina nie posiada zorganizowanego systemu ciepłego, a budynki ogrzewane są przez indywidualne systemy ogrzewania, obniżenie poziomu emisji CO₂ będzie dość dużym wyzwaniem. Obecnie na terenie miasta istnieje 1 kotłownia obsługiwana przez Zakład Usług Komunalnych w Górznie, doprowadzająca ciepło do Zespołu Szkół w Górznie, 2 bloków mieszkalnych oraz Rodzinnego Domu Dziecka.

Do istniejącej kotłowni planowane jest podłączenie dwóch budynków stanowiących własność Miasta i Gminy Górzno. Kotłownia ta wymaga jednak modernizacji.

- 1) Sieć gazowa, stopień gazyfikacji miasta i Gminy Górzno i potrzeby w zakresie gazyfikacji
 - Sieć gazowa nie istnieje, stopień gazyfikacji terenu miasta i Gminy Górzno wynosi „0”, potrzeby w zakresie gazyfikacji nie zostały zidentyfikowane.

5. Oświetlenie na terenie miasta i gminy

Oświetlenie uliczne na terenie Miasta i Gminy w Górznie zasilane jest z 21 stacji. Długość linii kablowej 1,69 km, linii napowietrznej 14,55 km, zastosowane są lampy oświetleniowe sodowe w ilości 279 szt.. Badanie potrzeb oraz wyniki ankiet wskazują jednoznacznie, że oświetlenie uliczne jest niewystarczające i wymaga rozszerzenia i unowocześnienia. Należy wziąć pod uwagę montowanie oświetlenia z wykorzystaniem OZE, takie działania są stawiane jako priorytetowe i zgodne z kierunkiem związanym z ochroną środowiska i zmniejszaniem zanieczyszczeń.

6. Infrastruktura służąca komunikacji pieszej i rowerowej oraz rekreacji

Miasto i Gmina Górzno posiada obecnie niewystarczające wyposażenie w **ścieżki rowerowe**. W stosunku do średniej krajowej czy wojewódzkiej wskaźnik ścieżek rowerowych przypadających na 10 tysięcy km² kształtował się na najniższym poziomie. **W 2014 roku wyniósł on w Mieście i Gminie Górzno 0 km**, podczas gdy przeciętna dla kraju kształtowała się na poziomie 222,4 km i była zbliżona do wyniku województwa kujawsko pomorskiego - 277,8 km. Jest więc to obszar do poprawy natychmiastowej. **Wymagający pilnej interwencji.**

Na obszarze Miasta i Gminy Górzno przebiegają jedynie trasy rowerowe, opisane w innym punkcie niniejszego dokumentu. Są to trasy o nawierzchni gruntowej, głównie na terenach leśnych.

7. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
- 1) Stan budynków publicznych scharakteryzowany pod kątem modernizacji energetycznej (termomodernizacja, wymiana źródła ciepła, instalacje OZE). Odsetek takich budynków w gminie
 - Budynek Domu Kultury oraz siedziba Urzędu zostały w ciągu ostatnich lat poddane termomodernizacji w częściowym zakresie (ocieplenie elewacji), modernizacji wymaga źródło ogrzewania oraz wymiana poszycia dachowego)
 - 2) Najważniejsze obiekty sektora publicznego w gminie wymagające modernizacji energetycznej, w szczególności obiekty pełniące funkcje społeczne
 - Termomodernizacji wymagają między innymi budynek Szkoły w Golkowie i „Misiażkowie”, budynek po byłej oczyszczalni ścieków tzw. ZUK – PSZOK, budynek Zespołu Szkół w Górznie, szczególnie część, w której mieści się hala sportowa, która nie jest ocieplona w związku z czym są bardzo duże straty ciepła. Obecna siedziba Urzędu także wymaga działań termomodernizacyjnych szczególnie w zakresie sposobu ogrzewania, wykorzystania energii elektrycznej, docieplenia dachu. Modernizacji wymagają także prawie wszystkie budynki komunalne.
 - 3) Najważniejsze obiekty publiczne poddane modernizacji energetycznej (od roku 2007 do roku 2014)
 - Częściowo poddane modernizacji energetycznej został budynek Gminnego Domu Kultury oraz siedziba Urzędu Miasta i Gminy w Górznie. Budynek stanowiący siedzibę władz miasta i gminy został jedynie ocieplony, nie dokonano zmiany systemu grzewczego i oświetleniowego oraz nie ocieplano ani nie modernizowano dachu, który pilnie tego wymaga.
 - 4) Stan zabudowy wielorodzinnej – liczba budynków wielorodzinnych/osiedla zabudowy wielorodzinnej wymagające modernizacji energetycznej i ich lokalizacja. Odsetek ludności zamieszkującej zabudowę wielorodzinną .
 - Można śmiało stwierdzić, że na terenie miasta i gminy Górzno jest niewielki odsetek zamieszkujący w zabudowie wielorodzinnej. Przeważa tu budownictwo indywidualne.
 - 5) Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w odniesieniu do budynków użyteczności publicznej i zabudowy wielorodzinnej
 - Odnawialne źródła energii wykorzystanie są w stopniu incydentalnym, poprawa w tym zakresie to zadanie na najbliższy okres
 - 6) Plany gospodarki niskoemisyjnej
 - Gmina nie posiada aktualnego dokumentu dotyczącego gospodarki niskoemisyjnej, zamierza w najbliższym czasie go opracować.

PODSUMOWANIE

- Reasumując Miasto i Gmina Górzno posiada przestarzałe systemy instalacji źródeł ciepła. W związku z założeniami pakietu klimatycznego, strategii Europa 2020 oraz dokumentów na poziomie krajowym, wskazujących cel redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery należy szczególne miejsce poświęcić rozwojowi projektów związanych z tzw. zieloną gospodarką, tworzeniem zielonych miejsc pracy, a także na włączeniu czystych technologii pozyskiwania ciepła wykorzystujących odnawialne źródła energii.
- Mieszkańcy Miasta i Gminy Górzno posiadają dostęp do sieci telekomunikacji stacjonarnej.
- Na obszarze miasta działają także wszyscy operatorzy sieci komórkowej i nie odnotowuje się problemów z zasięgiem. Usługi internetowe świadczone są przez spółki oferujące telefonię komórkową oraz stacjonarną.
- Infrastruktura drogowa wymaga pilnej interwencji.
- Infrastruktura wodno-kanalizacyjna winna zostać rozbudowana tak by wypełniać zapotrzebowania mieszkańców oraz wymagania wynikające z obowiązującego prawa krajowego i unijnego.
- Należy realizować działania termomodernizacyjne.
- Należy rozwijać infrastrukturę służącą komunikacji pieszej i rowerowej.
- Należy zintensyfikować działania w celu realizacji gospodarki niskoemisyjnej i OZE.
- Należy doskonalić system gospodarki odpadami w powiązaniu z realizacją zadań dotyczących utrzymania czystości i porządku w gminie oraz ochroną przyrody i środowiska naturalnego.
- Niezbędne są działania w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej.
- Należy pilnie opracować plany i inne dokumenty dotyczące gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, rewitalizacji i inne konieczne w tym zakresie.

3.16. Organizacje pozarządowe

1. Aktywność społeczna

Lokalna aktywność społeczna jest jednym z fundamentalnych czynników stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Bazowym przejawem idei społeczeństwa obywatelskiego jest tworzenie i rozwój działalności różnego typu instytucji, organizacji, związków i stowarzyszeń, niezależnych od państwa, umożliwiających samodoskonalenie się obywateli. Organizacje pozarządowe wnoszą olbrzymi wkład w demokratyzację społeczeństwa obywatelskiego.

Najczęściej spotykaną formą organizacji samorządowych są stowarzyszenia oraz fundacje. Ponadto, oprócz wymienionych do organizacji pozarządowych (zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r., Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.) zaliczamy także: osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej (którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną), niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku.

Systematyczny choć powolny wzrost ilości zwłaszcza grup nieformalnych na terenie miasta i gminy Górzno jest rezultatem postępującego zwiększenia świadomości społecznej, eskalacji zaufania obywatelskiego w zakresie zrzeszania się osób realizujących wspólne cele, czy też rozwijania swoich zainteresowań. Pozytywne oddziaływanie na zaistniały stan rzeczy ma także szereg regulacji prawnych pogłębiających i ułatwiających współpracę administracji z sektorem pozarządowym, jak również możliwość pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania działań statutowych, których organizacje pozarządowe nie mogłyby realizować z własnych środków.

2. Współpraca z NGO

Miasto i Gmina Górzno podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi na jego terenie, której zasady aktualnie regulują zapisy „Programu współpracy Miasta i Gminy Górzno z organizacjami pozarządowymi na dany rok. Według wytycznych opracowania dot. roku 2016, cele współpracy wyglądają następująco:

- 1) Celem Programu współpracy na rok 2016 jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy organizacjami pozarządowymi a samorządem Górzna dla działań służących dobru wspólnemu.

2) Celami szczegółowymi Programu są:

- tworzenie warunków do wzmocnienia potencjału organizacji i powstawania inicjatyw na rzecz mieszkańców Miasta i Gminy Górzno,
- wzrost partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów lokalnych,
- poprawa jakości życia mieszkańców Miasta i Gminy Górzno poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- zwiększenie skuteczności i efektywności działań związanych z realizacją zadań publicznych.
- ocena współpracy, wskazanie działań usprawniających oraz wyznaczenie strategicznych kierunków współpracy na kolejne lata.

W przyszłości warto pomyśleć o :

- integracji podmiotów realizujących zadania publiczne,
- zwiększeniu wpływu organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych na kreowanie polityki społecznej,
- stworzeniu rady organizacji,
- poprawie jakości życia poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców Miasta i Gminy Górzna,
- wsparciu grup nieformalnych i utworzeniu siedziby NGO,
- podjęciu działań w obszarze rewitalizacji zasobów ludzkich z aktywnym udziałem NGO,
- prezentacji dorobku organizacji pozarządowych i promowanie ich osiągnięć.

Wzajemna współpraca dotyczy wielu dziedzin między innymi: kultury fizycznej i sportu, przeciwdziałania patologiom społecznym, integracji międzypokoleniowej, europejskiej, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, ochrony i promocji zdrowia, ekologii oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego czy działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Współpraca podejmowana jest głównie z formie zlecenia organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych, wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności, konsultowania projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych. oraz tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym, konsultacyjnym lub inicjatywnym w miarę potrzeb.

3.17. Zabytki

Górzno - jedno z najmniejszych i zarazem najstarszych miast Polski, dawny gród książąt mazowieckich będący własnością biskupów płockich, przez wieki nęcił krzyżaków i późniejsze Prusy. Szwedzkie najazdy zburzyły mury biskupiego zamku. Po zawieruchach wojennych pozostał jedynie, wzniesiony na wzgórzu, barokowy kościół parafialny. Jego wyjątkowe znaczenie dla regionu jest olbrzymie gdyż jako zabytek klasy zerowej należy do nielicznych kościołów wzniesionych przez Zakon Kanoników Stróżów Grobu Świętego, określanego w Polsce mianem Zakonu Bożogrobców lub Miechowitów. Jego zabytkowe oryginalne wnętrza przybliżyła historii sprowadzonych z Jerozolimy zakonnych rycerzy, przez wieki opiekujących się świątynią.

Jedyny zabytek klasy zerowej na terenie Miasta i Gminy Górzno wpisany do rejestru zabytków to kościół parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Górznie. Kościół znajdował się w rękach Zakonu Bożogrobców, od momentu powstania do roku 1830. Obiekt jednonawowy, czteroprzęsłowy z kruchtą i dwiema wieżami, z cegły, otynkowany. Dach siodłowy, na wieżach namiotowy, kryty dachówką. Ołtarz główny, ambona i ołtarze boczne datowane na II połowę XVIII wieku. Kościół jako obiekt zabytkowy ze względu na swoje wysokie walory artystyczne udostępniany jest zwiedzającym. Obiekt zadbane i częściowo odrestaurowany. Jest najdalej na północ wysuniętą świątynią Zakonu Bożogrobców w Polsce.

Kościół jesienią

Elewacja główna i brama wejściowa

Źródło: Fotografia z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Kościół zimą,
widok elewacji bocznej wraz z przyległą
plebanią

źródło: Fotografia z zasobów Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Zdjęcie Kościoła parafialnego w Górznie

Źródło: strona www.parkikrajobrazowe.glpk.pl

Ewidencja zabytków: architektura i budownictwo, zieleni i cmentarzy oraz zabytków archeologicznych z wyłączeniem obiektów wpisanych do rejestru zabytków przedstawia się następująco:

a) liczba zabytków nieruchomych
(architektura i budownictwo, zieleni i cmentarzy)	114
b) liczba zabytków archeologicznych
(objętych ewidencją AZP)	137

Zabytki nieruchome

Zabytki nieruchome znajdujące się na terenie gminy to zabytkowy kościół oraz zespół młynarski.

Zabytki te są ewidencjonowane w rejestrze zabytków nieruchomości (Księga A) prowadzonej przez Kujawsko - Pomorskiego Wojewódzkiego Konsekratora Zabytków.

Rozmieszczenie zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy przedstawia się następująco:

Tabela 45 : zabytki nieruchome

Miasto/Gmina	Miejscowość	Obiekt	Data i nr rejestru zabytków
1	2	3	4
GÓRZNO	Górzno	- kościół parafialny p.w. Św. Krzyża, mur., 1765 – 1773	17.10.1929 A/329
	Traczyska – Czarny Bryńsk	- zespół młyna: - młyn, szach., 1905; - dom, mur., 1912;	24.11.1988 A/328

Źródło: zasoby Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Zabytki ruchome

Zabytki ruchome znajdujące się na terenie gminy to wyposażenie kościoła.

Zabytki te są ewidencjonowane w Rejestrze Zabytków Ruchomych (Księga B) prowadzonej przez Kujawsko – Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rozmieszczenie zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy przedstawia się następująco:

Tabela 46 : zabytki ruchome

Miasto/Gmina	Miejscowość	Obiekt	Ilość zabytków ruchomych	Data i nr rejestru zabytków
1	2	3	4	5
GÓRZNO	Górzno	Całe wyposażenie wnętrza kościoła p.w. Św. Krzyża	62	17.10.1929 r. A/329
	Szczutowo	Rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z Kościoła p.w. Św. Stanisława Bpa	1	31.05.2000 r. B/9

Źródło: zasoby Urzędu Miasta i Gminy Górzno

Obiekty zabytkowe o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego znajdujące się na obszarze gminy:

Miasto/Gmina	Miejscowość	Obiekt	Data i nr rejestru zabytków
1	2	3	4
GÓRZNO	Górzno	- kościół parafialny p.w. Św. Krzyża, mur., 1765 – 1773	17.10.1929 A/329

Zabytki archeologiczne

Archeologiczny zabytek nieruchomy jest powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów. Często jego forma przestrzenna stanowi istotny element terenu, a wraz z otaczającym środowiskiem świadczy o tożsamości lokalnej danego krajobrazu, jego unikatowości w różnych aspektach rozpatrywania – od regionalnych do ponadnarodowych.

Na terenie gminy otwarta zabudowa mieszkalna typu obozowisko czy osada nie pozostawiły w terenie wyraźnych form. W rejestrze zabytków wpisany jest zabytek archeologiczny: **wczesnośredniowieczne grodzisko "Bocieniec"**

Dwór biskupów i wczesnośredniowieczny gród w Górznie

W latach 2006 – 2007 w Górznie prowadzono badania wykopaliskowe na dwóch grodziskach – Dziewicza Góra (zwana również Dziewiczym Kopcem) oraz Bocieniec. Celem badań było określenie funkcji, chronologii a przede wszystkim zlokalizowanie i zbadanie reliktyw dworu biskupów płockich, który według źródeł funkcjonował na Dziewiczej Górze.

Dziewicza Góra położona jest na skraju wydłużonego cyplowatego wzniesienia na zachodnim brzegu Jeziora Górzno, w odległości około 100 metrów na wschód od kościoła parafialnego pw. Krzyża Świętego. Kopiec ma kształt wydłużonego pagórka o elipsoidalnym kształcie o wymiarach 40 x 128 metrów u podstawy. Górna powierzchnia obiektu jest dość płaska i wynosi 10 x 25 metrów. Pierwotnie grodzisko miało kształt owalny a szczyt nie był porośnięty z wyjątkiem pojedynczych drzew. Obecnie wzgórze pełni funkcję parkowo-rekreacyjną a jego stoki zostały wyeksponowane poprzez miejscową wycinkę.

Na początku XIV wieku Górzno stało się ośrodkiem klucza dóbr biskupstwa płockiego. Kluczem zarządzali starostowie biskupi. Ich siedzibą był dwór w Górznie. W wyniku najazdów krzyżackich a następnie szwedzkich klucz postanowił przenieść się do pobliskich Grażaw, a następnie osiedlił się w Gołkowie.

Badania archeologiczne dowiodły, że dotychczasowe opinie dotyczące istnienia dworu biskupów płockich na Dziewiczej Górze nie znalazły pełnego uzasadnienia. Nie można wykluczyć jednak, że miejsce to było pierwszą drewnianą siedzibą starosty biskupiego klucza. Stwierdzić można natomiast, że stanowisko to

było intensywnie użytkowane od połowy XIII wieku. Relikty dawnego dworu odnaleziono niespodziewanie na zachód od kościoła parafialnego. Zniszczenie dworu oraz zabudowy Dziewiczej Góry wiąże się z najazdami krzyżackimi i datuje się na pierwszą połowę XIV wieku. Analiza wykopalisk pozwoliła stwierdzić, że miejsce to odbudowano ale podczas wojny polsko-szwedzkiej w 1629 roku zostało ponownie zniszczone wraz z całym miastem. Po odparciu szwedzkich okupantów na Dziewiczej Górze zadomowił się Zakon Bożogrobców, który po około półtora wieku zdecydował się wybudować wspomniany kościół, stojący do dziś.

Przy okazji badań na Dziewiczej Górze przeprowadzono odwierty geologiczne grodziska wczesnośredniowiecznego Bocieniec, gdzie obecnie znajduje się Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Wilga”. Wzgórze leży nad jeziorem Młyńskim. Mierzy około 30m wysokości, posiada owalny kształt o wymiarach 170 x 120 m. Od strony zachodniej otacza je dolina będąca zapewne pozostałością po fosie. Niestety badania archeologiczne nie dały pozytywnego rezultatu. Grodzisko Bocieniec uznawane jest za pierwociny Górzna, być może nawet z XII wieku. Obiekt został wpisany do krajowego rejestru zabytków.

3.18. Wstępnie określone obszary problemowe wymagające rewitalizacji

1. Obszary problemowe wymagające rewitalizacji ze względu na połączenie negatywnych zjawisk społecznych (m.in. zagrożenie wykluczeniem społecznym i ubóstwem), gospodarczych i materialno-przestrzennych (m.in. zły stan infrastruktury komunalnej, zabudowy, przestrzeni publicznej) ze szczególnym uwzględnieniem społecznych. Przyczyny wskazania danego obszaru jako problemowy.

- 1) Braki komunikacyjne jako negatywne zjawisko sprzyjające powstawaniu różnic między regionami.

Miasto nieskomunikowane to miasto martwe. Brak dostępu do ośrodków regionalnych i wojewódzkich. Brak kolei. Brak dworca komunikacji samochodowej. Efekt to mniej mobilne społeczeństwo bardziej narażone na wykluczenie i odrzucenie społeczne. Gorsza integracja, trudniejszy dostęp do rynku nauki i pracy, mniejsze zainteresowanie przedsiębiorców i inwestorów. Obniżenie atrakcyjności miejsca dla ludzi młodych ze względu na ograniczenia w dostępności propozycji kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i innych np., szkoleniowych. Brak ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-jezdnymi powoduje, że miejsce nie jest przyjazne dla mieszkańców i turystów. Bezpieczeństwo powinno stać się priorytetem.

- 2) Zorganizowanie stałego miejsca integracji społecznej dla seniorów oraz ludzi w różnym wieku.

Miasto i Gminę Górzno zamieszkuje około 710 osób powyżej 60 roku życia (dane z Urzędu Miasta i Gminy Górzno). To grupa ludzi będących nieaktywnych zawodowo, jednak z dużym potencjałem wiedzy, czasu, umiejętności i chęci do działania. Dodatkowo grupa składa się w większości z kobiet, co jest efektem feminizacji starości. Jesteśmy świadomi tego, że wydłużający się okres starości w życiu człowieka przynosi coraz większe zapotrzebowanie na zagospodarowanie i uatrakcyjnienie czasu tym osobom, objęcie opieką, zróżnicowaniem zadań. Na terenie miasta i gminy obecnie osoby starsze, w porównaniu do innych grup wiekowych, w ograniczonym stopniu angażują się w działalność społeczną. W przypadku seniorów z terenu Miasta i Gminy Górzno przyczyną jest brak oferty, która umożliwiłaby aktywne spędzanie wolnego czasu ale przede wszystkim własnego, identyfikującego ich własne potrzeby miejsca- siedziby seniorów. Na terenie miasta i gminy działa Gminny Ośrodek Kultury, który niestety boryka się brakiem wystarczającej powierzchni użytkowej. Na około 3950 mieszkańców budynek dysponuje jedną salą widowiskową o powierzchni około 100 m² oraz jednym pomieszczeniem na spotkania (powierzchnia około 25 m²). Dodatkowo ośrodek skupia się raczej na działaniach dla dzieci i młodzieży. Od ponad 16 lat na terenie miasta działa grupa nieformalna seniorów Klub Radosna Jesień, która własnym sumptem i działaniem próbuje organizować i urozmaicać sobie czas wolny. Od początku grupa wskazuje na

potrzebę posiadania własnego lokalu w celu spotkań i organizacji życia społecznego dla siebie przy udziale dzieci i młodzieży.

- 3) Wspólna platforma spotkań, integracji, wymiany doświadczeń dla organizacji o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie działających na terenie Miasta i Gminy Górzno.

Na terenie Miasta i Gminy Górzno aktywnie działają 4 stowarzyszenia. Każde z tych stowarzyszeń działa we własnej przestrzeni celów zadań i potrzeb. Zdarza się, że realizują one podobne działania ale w podziale na grupy ze względu na miejsce zamieszkania (podział na wsie i miasto). Należałoby skoordynować działania aktywnych stowarzyszeń z terenu naszej gminy w celu integracji działań oraz grup docelowych. Sztuczne podziały grup mają podłoże historyczne, gmina swym zasięgiem obejmuje dwie parafie co nie poprawia sytuacji. Należy podjąć działania z urzędu np. regularne wspólne spotkania z organizacjami o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie w celu skoordynowania działań, wymiany doświadczeń.

Tabela 47 : wstępnie zidentyfikowane obszary do rewitalizacji

Nazwa	Zidentyfikowane obszary do rewitalizacji
Miasto i Gmina Górzno	Wskazana jest rewitalizacja nie przekraczająca 30 % obszaru miasta i gminy Górzno (wskaźnik procentowy dotyczy również terenów stanowiących lasy). Jako obszar o najwyższym priorytecie określono teren w granicach centrum miasta Górzna. Obszar ten wyróżnia się spośród otaczającej tkanki miejskiej różnorodnością oraz funkcją o charakterze publicznym. Koncentrują się tu najważniejsze instytucje życia publicznego, a mianowicie Urząd Miasta i Gminy, Posterunek Policji, Gminny Ośrodek Kultury, Gminne Przedszkole, Kościół Parafialny, Urząd Pocztowy, Apteka, Liceum Katolickie, Niepubliczny Ośrodek Zdrowia. Większość tych budynków nie spełnia wymogów dla świadczonych usług oraz wygląd zewnętrzny odbiega od wyobrażenia stwierdzającego solidność i estetykę. Jednak rewitalizacji wymaga przede wszystkim rynek miasta oraz park miejski w celu przywrócenia tym miejscom funkcji integracji mieszkańców. Park to także zagrożony erozją. Wskazany obszar stanowi ściśle centrum życia społecznego, publicznego i gospodarczego zarówno miasta jak i całej gminy. Istniejąca infrastruktura techniczna i społeczna w obrębie rynku wymaga kompleksowych działań rewitalizacyjnych (nieliczna i nieuporządkowana architektonicznie mała infrastruktura, brak odpowiedniej ilości miejsc do krótkiego odpoczynku oraz stylowego oświetlenia, brak amfiteatru, miejsca spotkań integracyjnych – fontanna połączona z placem zabaw). Niezbędne także będzie utworzenie odpowiedniej ilości miejsc parkingowych. Pamiętać należy także o rewitalizacji kościoła Parafialnego pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Górznie, który

	<p>przylega do rynku i stanowi główny zabytek architektoniczny miasta i gminy, pełniejsze udostępnienie obiektu turystom to także element ożywienia.</p> <p>Rewitalizacji wymagają także obszary na terenie wiejskim, są to głównie miejsca wymagające wsparcia w zakresie rewitalizacji zasobów ludzkich, poprzez wzmacnianie inicjatyw oddolnych umacnianie społeczeństwa obywatelskiego i pobudzanie chęci do działania wśród osób długotrwale bezrobotnych, starszych, kończonych edukację, osób z uzależnieniami, kręgów zagrożonych społecznie oraz rodzin okołozagrożonych. Katalog jest bardzo szeroki i można realizować zadania rewitalizacyjne pod warunkiem wyłonienia lidera lokalnego, który takie działania będzie inspirował i realizował. Animator lokalny jest podstawowym warunkiem procesu rewitalizacyjnego w szerokim tego słowa znaczeniu.</p>
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych

ROZDZIAŁ IV – ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest akronimem angielskich słów:

Strengths (mocne strony),

Weaknesses (słabe strony),

Oppartunities (szanse w otoczeniu),

Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Jest to podstawowe narzędzie umożliwiające diagnozowanie obecnej sytuacji danego podmiotu w kontekście planowania jego dalszego rozwoju.

W odniesieniu do Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno SWOT ma na celu:

- zidentyfikowanie mocnych oraz słabych stron , przy czym w wyniku badania mocnych stron wskazane zostają czynniki, które należy dalej rozwijać i doskonalić, z kolei wykrycie słabych stron w założeniu ma doprowadzić do ich eliminowania bądź ograniczenia do akceptowalnego poziomu,
- zidentyfikowanie i rozwijanie występujących szans oraz ujawnienie i przeciwdziałanie zagrożeniom.

Tabela 48 : Analiza SWOT

<u>Analiza SWOT</u>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zasoby ludzkie • potencjał regionalny • turystyczny, przyrodniczy, historyczny i archeologiczny potencjał Miasta i Gminy Górzno - niezwykle atrakcyjny teren • przyjazne i gościnne społeczeństwo • dobry poziom artystyczny organizacji kulturalnych • atrakcyjne wydarzenia o charakterze kulturalnym (spotkania chóralne, muzyka w Kościele) • potencjał do rozwoju turystyki religijnej • potencjał do rozwoju turystyki zdrowotnej • dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne • korzystna lokalizacja Miasta i Gminy Górzno • walory przyrodnicze Parku Krajobrazowego • działalność ośrodków edukacyjno-ekologicznych • tradycje zawodów sportowych - triathlon • ruch Geoechingowy • bezpieczeństwo • odpowiednia baza turystyczna • potencjał do realizacji projektów innowacyjnych • potencjał do tworzenia „sieci” zdrowej żywności i produktów regionalnych • potencjał do rozwoju usług w sferze turystyki, ochrony zdrowia, edukacji ekologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające środki finansowe na promocję Miasta i Gminy Górzno • brak wystandaryzowanego Biura Informacji Turystycznej • ograniczony zasób mieszkań socjalnych i komunalnych • brak oferty edukacyjnej umożliwiającej doksztalcenie, zdobycie lub zmianę zawodu • niewystarczająca infrastruktura społeczna wobec aktualnej sytuacji demograficznej (np. Dom Diennej Opieki, żłobki) • brak szkolnictwa artystycznego np. szkoła muzyczna • niekorzystna lokalizacja- brak dostępu do środków masowej komunikacji (Dworzec PKP, i Autobusowy) • wysoka stopa bezrobocia • ograniczona liczba terenów inwestycyjnych • brak kontaktów międzynarodowych • mentalność mieszkańców • niski wskaźnik przedsiębiorczości • nieefektywna współpraca samorządowa • wysoki wskaźnik ubóstwa • ograniczone możliwości pozyskania środków na konserwację i rewitalizację przez prywatnych właścicieli kamienic • nie posiadanie przez miasto produktu turystycznego kojarzonego z miejscem • brak promocji miasta i gminy jako atrakcyjnego terenu • brak inicjatyw oddolnych • zła infrastruktura • brak dostępu do szerokopasmowego internetu • brak terenów rekreacyjno-sportowych na obszarach wiejskich • brak grup producenckich • peryferyjne położenie gminy, duża odległość do większych ośrodków , brak bezpośredniego dostępu do dróg krajowych • zbyt mała troska o bezpieczeństwo, szczególnie seniorów

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • stworzenie sieci lokalnych produktów regionalnych • utworzenie wioski tematycznej (Jeziora, lasy + tradycje zakonu Bożogrobców) • szeroka promocja miasta w Polsce i za granicą • pozyskiwanie obiektów dla celów NGO • zainicjowanie współpracy międzynarodowej • wzmocnienie współpracy samorządowej • zbudowanie oferty turystycznej dla zróżnicowanych grup odbiorców (indywidualnych, biznesowych, grup szkolnych, rodzin, , skautingu itp.). • rozwój działalności usługowo-wytwórczej • pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, w tym UE • możliwość utworzenia terenów sportowo-rekreacyjnych na terenach wiejskich • zagospodarowanie terenów inwestycyjnych – pozyskanie inwestorów • dobra współpraca z Parkiem Krajobrazowym • lokalizacja strefy Parku Krajobrazowego oraz Natura 2000 • odpowiednie wykorzystanie potencjału ludzkiego • rozwinięcie działań związanych z opieką społeczną • stymulowanie działań gospodarczych • wspieranie inicjatyw obywatelskich • rozwój turystyki religijnej i zdrowotnej • rozwój usług związanych z turystyką religijną i zdrowotną • edukacja i integracja międzypokoleniowa • rewitalizacja zasobów ludzkich • przystąpienie do sieci citta slow • innowacyjne inwestycje • wykorzystanie istniejącej bazy przetwórczej w zakresie owocowo-warzywnym • tworzenie ośrodków konsolidacji działań proobronnych i ekologicznych, edukacji obronnej społeczeństwa, stworzenie warunków do połączenia aktywnego wypoczynku młodzieży i dorosłych ze szkoleniem obronnym • kształtowane stabilnego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze lokalnym (w tym społecznym) • odpowiednie wykorzystanie potencjałów zdiagnozowanych na terenie Miasta i Gminy Górzno • odpowiednie wykorzystanie zasobów ludzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystna struktura demograficzna • niekorzystne ukształtowanie terenu szczególnie dla rolnictwa, duża lesistość • lokalizacja strefy Parku Krajobrazowego oraz Natura 2000, ograniczenia działań rozwojowych • nakładanie zadań centralnych na samorząd bez zabezpieczenia dodatkowych środków na ich realizację. • ograniczone środki budżetowe przeznaczone na realizację inwestycji • niewykorzystane zasoby ludzkie • niska kreatywność mieszkańców • mała ilość podmiotów gospodarczych • brak współpracy między podmiotami gospodarczymi i instytucjami samorządowymi i oraz NGO • niska aktywność NGO • brak chętnych do tworzenia sieci lub punktów małej gastronomii , kawiarni itp. na terenie miasta • brak ośrodków konsolidacji działań proobronnych i ekologicznych, edukacji obronnej społeczeństwa, nie wykorzystanie warunków do połączenia aktywnego wypoczynku młodzieży i dorosłych ze szkoleniem obronnym • brak usług związanych z turystyką religijną i zdrowotną • trudności w realizacji założeń zrównoważonego rozwoju miasta i gminy • niechęć do działania w partnerstwach i stowarzyszeniach • brak odpowiednich narzędzi do realizacji planów i celów strategicznych w tym brak odpowiedniej dokumentacji • brak lokalnych touroperatorów zajmujących się turystyką przyjazdową • brak działań innowacyjnych • obniżenie się bezpieczeństwa i brak integracji wspólnoty społecznej • brak zainteresowania ze strony potencjalnych inwestorów • brak lub mało skuteczna promocja miasta i okolic • niewystarczający poziom gotowości na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych lub innych zagrożeń • zbyt słabe wykorzystanie potencjałów zdiagnozowanych na terenie Miasta i Gminy Górzno • słabo rozwinięta lub nie istniejąca turystyka specjalistycznej, lecznictwo sanatoryjne i przyrodolecznictwo

ROZDZIAŁ V – WIZJA I MISJA

Plany rozwojowe Miasta i Gminy Górzno do 2022 roku koncentrują się wokół potencjału turystycznego, gospodarczego oraz społecznego.

Pierwszy z nich związany jest przede wszystkim ze zdecydowaną przewagą konkurencyjną w obszarze turystyki rekreacji i dziedzictwa kulturowego postrzeganą z jednej strony przez atrakcyjność przyrodniczą, przejawiającą się tym, iż w okolicy występuje wiele cennych i rzadkich gatunków fauny i flory oraz zróżnicowanie terenu, duża ilość lasów w obrębie Górznięsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, wiele szlaków turystycznych pieszych, rowerowych i kajakowych, czyste powietrze, brak ośrodków przemysłowych, wymarzone miejsca do odpoczynku rodzinnego, a z drugiej strony blisko 800-letnią historię miasta z tradycjami zakonu Bożogrobców.

Drugi potencjał gospodarczy to dążenie do przyciągnięcia nowych strategicznych inwestorów, mogących wpłynąć na wizję miasta jako ośrodka promującego innowacyjne przedsięwzięcia na przykład w dziedzinie produkcji zdrowej żywności lub z zakresie opieki zdrowotnej, rehabilitacji, odnowy biologicznej czy edukacji.

Trzeci potencjał jest bezpośrednio powiązany kilkoma czynnikami: poprawą bazy edukacyjno-szkoleniowej pomagającej w rozwoju osobistym, utworzeniem bazy niezbędnej do funkcjonowania NGO, zwiększeniem efektywności mechanizmów pomocy społecznej i motywowaniem do rozwoju, stworzeniem zintegrowanej oferty kulturalnej atrakcyjnej także dla turystów, propagowanie i kultywowanie tradycji i historii łącznie z rewitalizacją jarmarków średniowiecznych, organizacją „Dni Górzna” itp. oraz stworzeniem nowych mogących skutecznie promować markowe produkty Górzna, poprawą dostępności do świadczeń z zakresu ochrony zdrowia czy poszerzeniem kalendarza imprez sportowo-rekreacyjnych.

Wykorzystanie tych trzech potencjałów ma kluczowe znaczenie dla jakości życia mieszkańców, skutecznego funkcjonowania miasta i gminy w obszarach stanowiących podstawę jego działalności, a przede wszystkim pozwolić może na intensyfikację rozwoju społeczno-gospodarczego Górzna.

W związku z powyższym Wizja Miasta i Gminy Górzno sformułowana została następująco:

WIZJA

**Miasto i Gmina zintegrowanych, aktywnych mieszkańców,
innowacji i rozwiniętej turystyki promującej tradycje
i kulturę naszego regionu.
Dobra pozycja ekonomiczna miasta i gminy**

Wizja określa priorytetowe założenia rozwojowe Miasta i Gminy Górzno, wyznaczając tym samym kluczowe obszary, w jakich koncentrować ma się polityka lokalnego samorządu w okresie do 2022 roku. Kompleksowe podejście zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju (człowiek - gospodarka – turystyka – dziedzictwo historyczne) pozwala realizować zadania najbliższe mieszkańcom – części środowiska lokalnego stanowiącego podstawowy czynnik kształtujący wizerunek miasta. Wizja opisuje przyszły obraz Górzna jako miejsca charakteryzującego się oferowaniem dobrej jakości życia, co uchroni miasto i gminę przed ekspansją negatywnych trendów związanych ze zmniejszaniem się liczby mieszkańców. Zdefiniowanie wizji rozwoju pozwala także na sformułowanie jego misji. O ile wizja przedstawia kierunek, za którego wdrażanie powinni czuć się odpowiedzialni wszyscy mieszkańcy miasta i gminy, o tyle misja wskazuje na instrumenty, które lokalny samorząd będzie wykorzystywał do skutecznej realizacji przyjętej wizji.

MISJA MIASTA I GMINY GÓRZNO

**Misją i celem nadrzędnym jest uczynić z Miasta i Gminy
Górzno przyjazne miejsce do zamieszkania i pracy,
umiejętnie łącząc zrównoważony rozwój z atrakcyjnością
środowiska naturalnego.**

**Osiągnąć lepszą pozycję ekonomiczną optymalnie
wykorzystując walory przyrodnicze, potencjał społeczny,
historyczny, kulturalny i gospodarczy,
rozwijając aktywną turystykę.**

Misja jednostki samorządu terytorialnego definiuje naturę jego działań, ze względu na jego rolę i zasadnicze funkcje do spełnienia na rzecz rozwoju i zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Misja służy przede wszystkim określeniu systemu wartości, jakie przyświecają władzom i społeczności w drodze do osiągnięcia przyjętego w wizji przyszłego obrazu Górzna.

Głównym realizatorem celów przyjętych w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno będzie samorząd, który z mocy Ustawy o samorządzie gminnym odpowiedzialny jest za zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, którą reprezentuje, w związku z czym misja będzie odnosić się bezpośrednio do starań wskazanego podmiotu.

ROZDZIAŁ VI – CELE STRATEGICZNE

Dla urzeczywistnienia zdefiniowanej wizji rozwoju Miasta i Gminy Górzno wskazano cztery równorzędne cele strategiczne:

CEL STRATEGICZNY I - GÓRZNO PRZYJAZNYM MIASTEM ZAPEWNIAJĄCYM ODPOWIEDNIĄ JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCOM

Celem działań podejmowanych przez Samorząd jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców miasta i gminy. Permanentne podnoszenie poziomu życia obywateli oraz jakości i dostępności usług z zakresu ochrony zdrowia, kultury, pomocy społecznej czy edukacji należy uznać za podstawowe założenie dla opracowania Strategii. Stąd też uwydatnienie tego właśnie czynnika na poziomie celu strategicznego wydaje się szczególnie istotne.

CEL STRATEGICZNY II - GÓRZNO MIEJSCEM DLA INWESTYCJI INNOWACYJNYCH

Aktualnie podstawowym czynnikiem rozwoju regionalnego jest atrakcyjność gospodarcza. To dzięki możliwości zaoferowania lepszych warunków inwestowania od innych lokalizacji na terenie miasta i gminy mogą powstawać podmioty gospodarcze świadczące różnorodne usługi, co z kolei przynosi pozytywne rezultaty we wszystkich gałęziach życia społecznego. Górzno ze względu na oddalenie od głównych szlaków komunikacyjnych i niewielką powierzchnię cierpi na niedobór terenów inwestycyjnych oraz brak zachęt o charakterze fiskalnym, przegrywa więc walkę o inwestorów z innymi obszarami w pełni uzbrojonymi i umiejscowionymi w obrębie stref ekonomicznych czy parków technologicznych. Szansą miasta i gminy Górzno są nowoczesne gospodarstwa i firmy rolniczo-usługowo-turystyczne, zdrowotno – turystyczne itp., które potrafią dobrze wykorzystać lokalizację terenów i czyste środowisko do tworzenia innowacyjnych produktów żywnościowych oraz ich sieciowanie i ustalenie ich jako produkty regionalne. Warto przypomnieć, że filarem programowania europejskiego, krajowego i regionalnego jest innowacyjność. Z uwagi na brak szkolnictwa wyższego w mieście oraz dużego przemysłu produkcyjnego, dostrzega się możliwość budowania innowacyjności wokół posiadanych zasobów, w tym przyrodniczych i historycznych czy religijnych np. rozwijając sektor turystyki aktywnej czy „religijnej”. Trzeba także pamiętać o potrzebach opiekuńczo-rehabilitacyjnych z uwagi na starzejące się społeczeństwo, ten obszar będzie w przyszłości

bardzo istotny nie tylko dla mieszkańców ale także dla odbiorców zewnętrznych, sanatoria i miejsca do prowadzenia terapii oraz odnowy biologicznej, ośrodki dla seniorów to kierunki możliwego rozwoju łączącego zapotrzebowanie z kreatywnością i działaniami innowacyjnymi. Jednak by powstały nowe pensjonaty, ośrodki rehabilitacji niezbędny jest napływ odpowiedniego kapitału. Przyciąganie kapitału inwestycyjnego wymaga odpowiedniej promocji, dzięki której poprawi się wizerunek miasta i gminy, postrzeganego jako ośrodek sprawnie i nowoczesnie zarządzany, oparty na innowacyjnej gospodarce. Należy więc zadbać o obecność miasta w mediach, promocji poza granicami kraju poprzez miasta partnerskie, poszukiwanie i zawarcie więzi - umów partnerskich o charakterze kulturalno-rozwojowym i nadanie im przede wszystkim gospodarczego charakteru.

CEL STRATEGICZNY III - GÓRZNO WAŻNYM PUNKTEM TURYSTYCZNYM NA MAPIE POLSKI

Górzno i jego okolice jest miejscem o dużym potencjale turystycznym, o charakterze głównie przyrodniczym i zdrowotnym z niewielkim akcentem dotyczącym zabytków, a raczej występowaniem stanowisk archeologicznych i przepięknych miejsc plenerowych dla artystów.

W celu rozwoju branży turystycznej miasto i gmina powinno zastosować zachęty inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw wspierających rozkwit tej gałęzi (firmy gastronomiczne, hotelarskie, rehabilitacyjne czy kawiarnie). Dodatkowym atutem byłoby wykreowanie obiektów turystyczno-rekreacyjnych oraz imprez o ponadregionalnym znaczeniu np. zawody triathlonowe, spotkania edukacyjno-ekologiczno-historyczne, religijne, które nie tylko przyciągnęłyby dodatkowych odwiedzających, ale także utrzymałyby ich na więcej niż jeden dzień. Istotną determinantą rozwoju turystyki jest też sieciowanie, obecność w ogólnopolskich, europejskich czy światowych organizacjach, szlakach, sieciach np. networkingowych czy też geocachingowych. Kolejnym elementem jest slow driving czyli forma podróżowania polegająca na omijaniu głównych zatłoczonych szlaków, przemierzaniu nieopisanych w przewodnikach tras, bez wyznaczonego wcześniej celu. Przewiduje się, że w ciągu najbliższych lat będzie to w Polsce jedno z najbardziej dynamicznie rozwijających się hobby, które będzie promować zdrowy styl życia i pomagać ciekawym, lokalnym inicjatywom w rozwijaniu się.

Warto nadmienić, iż turystyka to jedyny sektor gospodarki, który w dobie kryzysu odnotowuje się stały wzrost udziału w PKB.

CEL STRATEGICZNY IV – GÓRZNO PRZYJAZNE ŚRODOWISKU

Ekologiczny charakter działalności Miasta i Gminy Górzna w dobie dbałości o ograniczoną emisję gazów cieplarnianych ma szczególne znaczenie i wpływa pośrednio także na osiągnięcie pozostałych celów strategicznych ustanowionych w toku tworzenia niniejszej Strategii. Takie aspekty jak ciągi pieszo jezdne - ścieżki edukacyjne i rowerowe, ośrodki edukacji ekologicznej, termomodernizacje, działania związane ze zrównoważonym wykorzystaniem zasobów przyrodniczych przy ich maksymalnej ochronie, realizacja inwestycji związanych pośrednio z ochroną środowiska, realizacja zadań związanych z ochroną wód i gospodarką wodno-ściekową, odpowiednia gospodarka odpadami komunalnymi, zwiększenie udziału OZE wśród źródeł dostarczających energii czy usuwanie materiałów zawierających azbest wpłynie pozytywnie nie tylko na „zielony” wizerunek Górzna, lecz również na poprawę jakości życia mieszkańców. Warto też wesprzeć rozwój i promocję podejścia prosumenckiego w zakresie użytkowania odnawialnych źródeł energii.

Działania podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska oraz inwestycje innowacyjne wpływające na jakość życia i dbałość o naturalne środowisko stanowi podstawowe założenie rozwoju Górzna i okolic.

ROZDZIAŁ VII – PLANY OPERACYJNE

Plan operacyjny Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno opiera się na 9 obszarach/polach rozwoju stanowiących zasadnicze strefy tematyczne aktywności samorządu wypełniające zapisy misji i wizji rozwoju miasta oraz odnoszące się w sposób bezpośredni do ustanowionych celów strategicznych. Dla każdego z obszarów rozwoju sprecyzowano cele operacyjne, stanowiące opis pożądaných kierunków zmian lub stanu docelowego w perspektywie do 2022 roku. Cele operacyjne wyznaczają rzeczywisty zakres zadaniowy Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno.

Proces planowania strategicznego oparty był na zidentyfikowanych w trakcie przeprowadzanych konsultacji potrzebach mieszkańców i odnosi się do konkretnych, rzeczywistych problemów. Do poszczególnych celów operacyjnych, będących odpowiedzią na zgłaszane problemy, przyporządkowano odpowiednie działania i projekty, które odnoszą się wprost do postulatów i oczekiwań rozpoznanych podczas prac diagnostycznych. Konstrukcja taka jest zgodna z obecnymi wytycznymi wdrażania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, która może być przełożona również na poziom lokalny, jest to zgodne ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego.

Wytypowane cele szeregują ciągi zadań, które w sposób kompleksowy odpowiadają na potrzeby Miasta i Gminy Górzno, a równocześnie skłaniają do kooperacji wszystkich aktorów życia publicznego. Poniżej cele strategiczne i operacyjne znajdujące swe odzwierciedlenie w oznaczonych polach/obszarach rozwoju.

1. CEL STRATEGICZNY I - **Górzno przyjaznym miastem zapewniającym mieszkańcom odpowiednią jakość życia**

- 1.1. Rozbudowa i poprawa jakości infrastruktury społecznej, rekreacyjno-sportowej
- 1.2. Rozwój edukacji, w tym wzrost świadomości zdrowotnej oraz podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców
- 1.3. Wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych
- 1.4. Poprawa dostępu do podstawowych usług społecznych w tym zdrowotnych, wzrost aktywizacji i integracji społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- 1.5. Poprawa warunków osadniczych i wzrost aktywności mieszkańców gminy
- 1.6. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego
- 1.7. Budowa, rozwój oraz poprawa jakości infrastruktury drogowej, w tym, ciągów pieszo-rowerowych, chodników, parkingów

1.8. Poprawa jakości funkcjonowania administracji publicznej

1.9. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego

2. CEL STRATEGICZNY II - **Górzno miejscem dla inwestycji innowacyjnych**

2.1. Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, współdziałanie z IOB

2.2. Rozwój ,modernizacja i innowacje w rolnictwie, turystyka i usługi z nią związane

2.3. Wykorzystanie turystyki dla rozwoju gospodarki, w tym rozwój usług okołozdrowotnych i agroturystyki

2.4. Rozwój przedsiębiorczości opartej na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii

2.5. Wsparcie inwestycji innowacyjnych, prośrodowiskowych oraz proobronnościowych

3. CEL STRATEGICZNY III - **Górzno ważnym punktem turystycznym na mapie Polski**

3.1. Estetyzacja gminy, rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz ochrona i promocja obiektów oraz wartości cennych kulturowo i historycznie

3.2. Poprawa wizerunku gminy, ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój kultury i turystyki

3.3. Zagospodarowanie terenów na potrzeby turystyki i rekreacji

3.4. Wzmacnianie i poszerzanie oferty kulturalnej i rekreacyjnej

3.5. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej , sportowej, rehabilitacyjnej i usługowej

3.6. Rozbudowa szlaków turystycznych z myślą o turystyce aktywnej oraz edukacji ekologicznej i historycznej

3.7. Wzmocnienie instytucji kultury oraz poprawa ich zaplecza infrastrukturalnego

3.8. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy oraz dostosowanie jej zasobów do potrzeb ruchu turystycznego i pielgrzymkowego (*jeżeli taki się pojawi w związku z zamiarem utworzenia sanktuarium*)

4. CEL STRATEGICZNY IV – **Górzno przyjazne środowisku**

4.1. Rozbudowa oraz poprawa jakości infrastruktury technicznej uwzględniającej racjonalne korzystanie ze środowiska

4.2. Poprawa efektywności energetycznej i ochrona środowiska naturalnego

4.3. Inwestycje OZE

4.4. Promocja i edukacja ekologiczna

4.5. Efektywne wykorzystanie walorów przyrodniczych

Poniżej wyszczególniono charakterystykę poszczególnych obszarów rozwoju.

Tabela 49: Obszar/pole rozwoju

Obszar/pole rozwoju	Planowane działania
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój zaplecza turystycznego i około turystycznego wraz z funkcjami odnowy biologicznej – rozwój zaplecza edukacyjno-ekologicznego z funkcją turystyczną, poznawczą i badawczą oraz kulturalno-historyczną – zwiększenie zakresu i poziomu inwestycji, w tym w szczególności dotyczących : <ul style="list-style-type: none"> • remontów lub /i budowy dróg, chodników i mostów • budowy ścieżek rowerowych i edukacyjnych, • parkingów oraz infrastruktury towarzyszącej, • rewitalizacja i remonty budynków użyteczności publicznej • odnowa obiektów w zasobach gminnych • dostosowanie budynków użyteczności publicznej do obowiązujących wymagań i potrzeb osób niepełnosprawnych (w tym generalny remont lub budowa siedziby Urzędu Miasta i Gminy ze szczególnym uwzględnieniem właściwej infrastruktury teleinformatycznej) • termomodernizacji budynków i obiektów • inwestycje OZE – rewitalizacja na wyznaczonych obszarach – zwiększenie dostępności do sieci wodnej i kanalizacyjnej – utworzenie obiektów służących zagospodarowaniu lub/i rewitalizacji przestrzeni publicznej – zwiększenie/urozmaicenie infrastruktury sportowej (np. kort tenisowy, park różności, teatr letni, miejsca zabaw integracyjnych dla dzieci i dorosłych, budowa wiat edukacyjnych, wykorzystanie urządzeń do poprawy sprawności ruchowej itp.) – wspieranie działań dotyczących dostępu do szerokopasmowego internetu,

Ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery – pozyskanie zewnętrznych środków oraz uruchomienie programów wewnętrznych zwiększających udział czystych technologii oraz wykorzystanie technologii OZE na terenie Miasta i Gminy Górzno – poprawa efektywności oświetlenia ulicznego – tworzenie „zielonych miejsc pracy” na terenie miasta – efektywnie wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania do usuwania materiałów zawierających azbest – zwiększenie efektywności wykorzystania potencjału lasów i jezior na potrzeby rozwoju gospodarczego Miasta i Gminy Górzno z uwzględnieniem działań ekologicznych, promocyjnych i edukacyjno-poznawczych – utworzenie ścieżek dydaktycznych i ekologicznych oraz historycznych – poprawa skuteczności działań w zakresie minimalizacji systemów energetycznych opartych na tradycyjnej metodzie ogrzewania – efektywne wykorzystanie walorów przyrodniczych w powiązaniu z działalnością ośrodków edukacyjno-ekologicznych, Parku Krajobrazowego i NGO – wspieranie innowacyjnej edukacji ekologicznej – dbałość o jakość wód – realizacja wytycznych związanych z utrzymaniem porządku i czystości oraz ochroną środowiska i przyrody
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie dostępności oferty edukacyjno- zawodowej na terenie Miasta i Gminy Górzno – dostosowanie systemu edukacji do potrzeb lokalnego rynku pracy – tworzenie i realizacja programów i projektów edukacyjnych, poznawczych, rozwojowych, profilaktycznych, ekologicznych, historyczno-naukowych lub wariantowych – utworzenie miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i powyżej, – rozwój zaplecza przedszkolnego i wczesnoszkolnego z uwzględnieniem specyficznych potrzeb grup dysfunkcyjnych oraz podniesienie standardu oferty edukacyjnej – stworzenie modelu współpracy władz Miasta i Gminy Górzno oraz powiatu w obszarze edukacji – działania zmierzające do poprawy jakości i dostępności opieki zdrowotnej w placówkach oświatowych – zwiększenie dostępności do opieki psychologicznej w placówkach oświatowych – poprawa bazy naukowej, w szczególności informatycznej w placówkach szkolnych – tworzenie bazy służącej edukacji z zakresu bezpieczeństwa i Obrony Cywilnej – wspieranie pozaszkolnych form kształcenia – stworzenie warunków do „kształcenia się przez całe życie” oraz reintegrację społeczną przez edukację – zwiększenie świadomości rodziców dot. konieczności kształcenia dzieci i wspierania ich rozwoju

Pomoc społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie aktywności społecznej wśród mieszkańców Miasta i Gminy Górzno – zmniejszenie poziomu zubożenia i pauperyzacji społecznej – obniżenie poziomu bezrobocia na terenie Miasta i Gminy Górzno – dostosowanie programów aktywizujących bezrobotnych do potrzeb rynku pracy – utworzenie infrastruktury wsparcia dla osób starszych, niepełnosprawnych i ubogich w tym punktów opieki – poprawa świadomości w zakresie negatywnego wpływu substancji psychoaktywnych poprzez aktywne i powszechne kampanie społeczne i profilaktyczne – stworzenie kompleksowej i ogólnodostępnej oferty dla osób starszych, niepełnosprawnych i ubogich w tym w szczególności dom opieki społecznej – wzmocnienie współpracy pomiędzy NGO, a Miastem i Gminą Górzno – zwiększenie efektywności mechanizmów wspierających system pomocy społecznej i walki z negatywnymi zjawiskami społecznymi – wsparcie działań w zakresie ekonomii społecznej – utworzenie siedziby Organizacji Pozarządowych – stworzenie bazy zaplecza socjalnego, zwiększenie dostępności usług opiekuńczych w różnym zakresie i dla różnych odbiorców – reintegracja mieszkańców
Kultura	<ul style="list-style-type: none"> – stworzenie/opracowanie zintegrowanej i kompleksowej oferty kulturalno-edukacyjno-rekreacyjnej – stworzenie oferty kulturalnej ukierunkowanej na turystów i pielgrzymów odwiedzających miasto i gminę – podniesienie świadomości kulturalnej społeczeństwa – opracowanie efektywnego modelu promocji kulturalnej – wykorzystanie potencjału ludzkiego i zaangażowanie seniorów w działalność kulturalną – Reaktywacja teatru amatorskiego – Powrót o organizacji Dni Górzna – Stworzenie Festynu Róż i jarmarku średniowiecznego – Odtworzenie tradycji zakonu Bożogrobców, kultywowanie tradycji regionu i historii oraz ich ochrona – poszerzenie kalendarza imprez kulturalnych – dbałość o świadomość historyczną młodych pokoleń – interaktywne formy szkoleń, nauki poprzez zabawę w tym śpiew, taniec, zbieranie zapomnianych pieśni i melodii, legend, opowieści, wydanie historii „ludzi i zdarzeń związanych z terenem Górzna i okolic, – opracowanie folderów historyczno- przyrodniczych w porozumieniu z Parkiem Krajobrazowym – współpraca naukowo-badawcza z uczelniami w zakresie etnografii i archeologii oraz kulturozawstwa – odnowa zabytków

<p>Kultura</p>	<ul style="list-style-type: none"> - plenery artystyczne - włączenie grup dysfunkcyjnych w działania kulturalne - utworzenie orkiestry dętej - utworzenie ogniska muzycznego - upowszechnianie tradycji regionu w tym , w szczególności potraw regionalnych , obrzędów itp. - nawiązanie kontaktów międzynarodowych i wymiana kulturalna
<p>Sport i rekreacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - poszerzenie oferty imprez rekreacyjno- sportowych i kontynuacja imprez cyklicznych np. triathlon - rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej - prowadzenie działań promujących aktywne spędzanie czasu wolnego wśród mieszkańców i potencjalnych odwiedzających miasto i gminę Górzno - opracowanie i wydanie odpowiednich materiałów promocyjnych we współpracy z Parkiem Krajobrazowym oraz interesariuszami tego obszaru - realizacja programów i projektów związanych z profilaktyką zdrowotną i aktywnym spędzaniem czasu - promowanie idei Geocachingu - utworzenie ośrodka sportu i rekreacji - utworzenie i prowadzenie sekcji sportowych
<p>Turystyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie zintegrowanych produktów turystycznych dla całego obszaru - promocja produktu turystycznego – geocaching, - promocja aktywnego wypoczynku (np.: rowery, kajaki, nording walking, - Górzno - Citta slow miejsce dla wymagających turystów - Górzno miejsce kultu religijnego św. Teresy i tradycji Bożogrobców - efektywne wykorzystanie potencjału turystycznego Miasta i Gminy Górzno w kierunku rozwoju sektora „przemysłów” kreatywnych, rozwoju turystyki zdrowotnej i tworzenia ośrodków typu SPA i rehabilitacyjnych - stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorców i inwestorów przy tworzeniu bazy noclegowej i gastronomicznej - opracowanie łącznego produktu promującego turystykę, edukację i ekologię dla gminy i Górznieńsko - Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego - Atrakcje dla dzieci i młodzieży- park linowy, „tyrolka” - Górzno i okolice miejscem dla slow drivingu i skautingu - wpieranie rozwoju małej gastronomii i usług związanych z turystyką - utworzenie punktu informacji turystycznej

Ochrona zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie dostępności do usług poradni specjalistycznych – opracowanie i wdrożenie programów profilaktyki zdrowotnej – wspieranie działań w zakresie inicjatyw oddolnych promujących zdrowy styl życia , propagowanie zdrowego odżywiania i promocji ekologicznych i wytwarzanych na terenie gminy Górzno produktów. – Upowszechnianie naturalnych prozdrowotnych, artykułów i wytworów np. miody z Górzna, sery, żywność niskoprzetworzona – Promocja działań typu Slow Food – Działania wspierające regionalną zdrową żywność i popularyzacja potraw charakterystycznych dla obszaru Górzna, będące podstawą zdrowej diety w tym promocja potraw rybnych i darów lasu – Utworzenie ścieżek zdrowia – Utworzenie ośrodków rehabilitacji na terenie Górzna – Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia w tym zdrowia psychicznego i walki z różnego rodzaju uzależnieniami – Prowadzenie badań profilaktycznych dla mieszkańców – Wspieranie przedsięwzięć innowacyjnych i kreatywnych w obszarze związanym z szeroko rozumianą ochroną zdrowia – Promowanie działań w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców, wsparcie systemu ratownictwa na poziomie lokalnym, OSP
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie działań innowacyjnych w tym zmierzających do utworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju gospodarstw rolnych i przetwórstwa oraz hodowli, – tworzenia sieci slow food, współpracy ośrodków naukowych z rolnikami, przedsiębiorcami, NGO, grupami nieformalnymi i innymi podmiotami zainteresowanymi inwestowaniem w rozwój naszego regionu oraz pracy w sposób niekonwencjonalny. – wspieranie przemysłów kreatywnych – wzmocnienie współpracy z sąsiednimi gminami w celu pozyskania dużych inwestorów poprzez stworzenie zintegrowanej oferty inwestycyjnej – utworzenie nowych terenów inwestycyjnych oraz uzbrojenie istniejących – stworzenie systemu zachęt inwestycyjnych dla przedsiębiorców – utworzenie punktu wsparcia dla przedsiębiorców, rozwijanie działań IOB – współpraca gospodarcza rozwijana na różnych poziomach i płaszczyznach

Projekty służące realizacji zidentyfikowanych obszarów/pól rozwoju

Podstawowe projekty służące realizacji celów zawartych w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno przedstawiono poniżej.

Szczegółowy wykaz projektów i zadań mających na celu osiągnięcie założeń strategii, określony zostanie przez Burmistrza w drodze zarządzenia. Wykaz może być modyfikowany i zmieniany w zależności od potrzeb i możliwości realizacyjnych beneficjentów określonych w poszczególnych fiskach projektowych lub opracowanych programach czy projektach stanowiących podstawę do realizacji zadania bądź ubiegania się o środki pozabudżetowe. Działania operacyjne dotyczące poszczególnych jednostek pomocniczych w tym samego miasta Górzno, określają plany odnowy miejscowości oraz zadania określone na podstawie konsultacji, zidentyfikowanych potrzeb i wniosków własnych

Przykładowe zadania strategiczne zidentyfikowane i rekomendowane do realizacji na dzień powstawania dokumentu przedstawiono poniżej:

Zadanie 1

Nazwa zadania: Program utylizacji azbestu na terenie Miasta i Gminy Górzno

Zadanie obejmuje aktualizację inwentaryzacji oraz pozyskanie środków na utylizację azbestu zlokalizowanego na budynkach użyteczności publicznej. Dodatkowo planuje się pozyskanie środków na program regrantingu umożliwiający wsparcie finansowe skierowane do właścicieli budynków prywatnych, przeznaczone na utylizację azbestowych pokryć dachowych oraz innych elementów z płyt cementowo-azbestowych.

Założenia programu będą zgodne z Rezolucją z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373), w której Rada Ministrów została wezwana m.in. do opracowania programu zmierzającego do wycofywania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski oraz Ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.) oraz odpowiednimi przepisami wykonawczymi do tej ustawy. Ponadto w Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w UE (NPPC) przedsięwzięcia te zaliczone zostały do priorytetowych zadań dostosowawczych w obszarze „Środowisko”. Spójność z obszarem ochrona środowiska.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 2

Nazwa zadania: Przygotowanie dokumentacji technicznej oraz niezbędnych pozwoleń dla projektów strategicznych na lata 2016-2022

Zadanie obejmuje przygotowanie niezbędnej dokumentacji technicznej, uzgodnień oraz pozwoleń dla projektów strategicznych miasta i gminy, w tym: drogowych, budowy sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz wodociągowej, stacji uzdatniania wody, obiektów kubaturowych. W ramach zadania przygotowane zostaną harmonogramy realizacji inwestycji oraz założenia i plany pozyskania środków zewnętrznych wraz z niezbędną dokumentacją aplikacyjną, zarówno na pokrycie kosztów przygotowania, jak i realizacji zadań.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 3

Nazwa zadania: Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody

Realizacja przedmiotowego zadania przyczyni się do produkcji wody o jakości zgodnej z przepisami polskimi i Dyrektywą Unii Europejskiej oraz ograniczenia obsługi poprzez zautomatyzowanie większości czynności związanych z uzdatnianiem wody. W związku z modernizacją SUW będzie można prowadzić rozbudowę sieci wodociągowej na terenie Miasta i Gminy Górzno.

Zadanie spójne z obszarem ochrona środowiska, inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie. Zadanie spójne z polem ochrona środowiska, infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 4

Nazwa zadania: Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej

Zadanie obejmuje zastosowanie produkcji energii z instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej. Rozważa się zastosowanie: systemów fotowoltaicznych, pozyskiwanie energii ze źródeł geotermalnych, kolektory słoneczne, małe elektrownie wiatrowe. Celem programu jest ograniczenie lub uniknięcie emisji CO² i innych szkodliwych substancji do atmosfery. Spójność z polem ochrona środowiska , gospodarka i infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 5

Nazwa zadania: Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej Górzno Wybudowanie

Realizacja przedmiotowego zadania przyczyni się do ograniczenia negatywnego oddziaływania ścieków komunalnych na jakość wód. Ponadto dzięki tym działaniom poprawi się stan środowiska przyrodniczego, w szczególności poprawie ulegnie stan chemiczny i ekologiczny wód, w wyniku ograniczania ilości odprowadzanych nieczystości. Realizacja działań w ramach zadania przyczyni się do realizacji celu dotyczącego ochrony środowiska oraz będzie miała pozytywny wpływ na obszary cenne przyrodniczo, w tym Obszary Natura 2000. Spójność z polem ochrona środowiska, infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 6

Nazwa zadania : Prace remontowo- konserwatorskie w obrębie rynku miasta

Przedmiotem prac będzie odnowa i przywrócenie do życia centrum miasta, rynek winien stać się na powrót miejscem spotkań integracyjnych i kulturalnych mieszkańców i gości. Odnowienie rynku sprawi, że mieszkańcy będą chętniej przebywali na tym terenie, fakt ten wpłynie także korzystnie na możliwości świadczenia różnego rodzaju usług małej gastronomii. Odnowiona substancja budynków placu i małej architektury ma stanowić podstawę do włączenia społecznego jak największej liczby mieszkańców. Zadanie spójne z obszarami edukacja, pomoc społeczna, infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 7

Nazwa zadania:

Podniesienie atrakcyjności Kościoła pw. Krzyża Świętego w Górznie poprzez restaurację i konserwację elewacji zewnętrznej, dzwonnicy, remont kostnicy i salki kościelnej, zagospodarowanie terenu wokół Kościoła oraz stworzenie platformy widokowej i udostępnienie oraz restauracja katakumb.

Przedmiotowe zadanie z racji na szeroki zakres prac zostanie podzielone na etapy. I etap: Konserwacja i restauracja elewacji zewnętrznej oraz dzwonnicy.

II etap: Zagospodarowanie terenu wokół Kościoła poprzez remont kostnicy, ogrodzenia, wymianę kostki brukowej.

III etap: Remont salki kościelnej w celu adaptacji na cele społeczno-kulturalne.

IV etap: Stworzenie platformy widokowej na wieży kościelnej oraz restauracja i udostępnienie katakumb dla wiernych oraz turystów. Zadanie umożliwi powstrzymanie procesów niszczących, rekonstrukcję niezachowanych i konserwację pozostałych elementów,

przywrócenie pełnej funkcji kultowej - zarówno pod względem funkcjonalnym jak i artystyczno-estetycznym. Prace restauratorsko-konserwatorskie przyczynią się do ochrony i zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego jakim jest Kościół.

Zadanie spójne z polami kultura, turystyka, edukacja.

Realizator: Parafia Rzymsko-Katolicka

Zadanie 8

Nazwa zadania: Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej – ZUK, PSZOK

Inwestycja polegać będzie na: przeprowadzeniu termomodernizacji 1 budynku nazwa ZUK, PSZOK, tj. m.in. na: ociepleniu budynku, wymianie stolarki, wymianie instalacji grzewczej i elektrycznej, wymianie pieca c.o. na kocioł opalany „peletem”, wymianie pokrycia dachowego, zmianie oświetlenia na LED, montażu kolektorów słonecznych i/lub paneli fotowoltaicznych. Realizacja inwestycji spowoduje wniesienie wkładu przez region w realizację celu określonego dla Polski w ramach tzw. pakietu klimatyczno-energetycznego, zgodnie z którym udział energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii ma wynieść 15% w roku 2020. Zadanie spójne z polem ochrona środowiska, infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 9

Nazwa zadania: Upowszechnianie aktywnej turystyki i rekreacji-promocja geocachingu

Zadanie na promować dziedzictwo kulturowe naszego regionu. Geocaching jest zabawą o zasięgu ogólnosiwiatowym, kierowaną do poszukiwaczy przygód bez względu na wiek. Na terenie naszej gminy znajduje się około 600 keszy. Jednak aby zainteresować społeczność geokeszerską należy być kreatywnym i innowacyjnym w zakładaniu keszy (miejsca keszy muszą być interesujące, wyróżniające się spośród innych). Stąd realizacja przedmiotowego projektu, który ma na celu upowszechnianie i promowanie aktywnej turystyki i rekreacji na terenie Miasta i Gminy Górzno poprzez rozwój geocachingu (wskazanie 500 sztuk keszy, które oznakują cenne i lokalne dziedzictwo krajobrazowe i przyrodnicze, budowa camper parku. Zadanie spójne z polem kultura, turystyka, edukacja, zdrowie.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 10

Nazwa zadania: Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej

Zadanie obejmuje wykonanie termomodernizacji ścian oraz stropodachu i innych pokryć dachowych występujących na obiektach komunalnych wraz z wymianą źródła ciepła. Zadanie etapowane w zależności od celowości i wagi danego działania modernizacyjnego, priorytetowe prace ustala organ wykonawczy. Zadanie spójne z polem ochrona środowiska, infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno, ZUK Górzno

Zadanie 11**Nazwa zadania: „Zdrowie w Mojej Gminie”**

Projekt przeznaczony dla wszystkich mieszkańców Miasta i Gminy Górzno, jest to program polegający na edukacji i aktywizacji prozdrowotnej w naszym regionie, ponieważ otacza on swoją opieką każdego członka rodziny niezależnie od wieku, ale wyróżnia się tym, iż skierowany jest do znacznie szerszego grona odbiorców. Społeczeństwo aktualnie kładzie coraz większy nacisk na zdrowy styl życia, więc program skierowany jest dla bardzo wielu różnorodnych grup odbiorców tj. dzieci i młodzieży, dla seniorów, dla całej rodziny.

Dietetyka ogólna oraz zdrowy styl życia są dla ludzi szczególnie ważne, gdyż właściwe odżywianie i prowadzenie zdrowego stylu życia głównie poprzez ruch są nieodłącznym elementem dobrego samopoczucia, utrzymania dobrego stanu zdrowia oraz zachowania ładnego wyglądu. Realizacja programu pomoże mieszkańcom w dbałości o zdrowie, głównie w aspekcie zdrowego żywienia, aktywności fizycznej i dbałości nie tylko o ciało, ale również o ducha. Prowadzona w ramach programu edukacja ma na celu nauczanie ludzi zdrowych nawyków żywieniowych oraz wzmacnianie wyboru zdrowej żywności, pomoc w leczeniu licznych schorzeń tj. cukrzycy, miażdżycy, chorób serca, nadciśnienia, nowotworów dzięki skutecznej i profesjonalnie opracowanej przez specjalistów dietoterapii. Głównym celem programu jest akcja uświadamiania i kształcenia Polaków z zakresu zdrowego odżywiania oraz właściwej dbałości o zdrowie każdego dnia.

Zadanie spójne z obszarem zdrowie, edukacja.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 12**Nazwa zadania: Atrakcyjne zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.**

Program Aktywności Lokalnej zakłada realizację działań na rzecz aktywizacji społecznej i rozwiązywania problemów społeczności lokalnej w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Głównym założeniem niniejszego projektu jest poprawa skuteczności funkcjonowania, zmotywowanie do działania i zapobieganie marginalizacji dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem. Zadanie spójne z obszarem pomoc społeczna, kultura, edukacja.

Realizator: GOPS w Górznie

Zadanie 13

Nazwa zadania: Realizacja programu zagospodarowania wód opadowych i roztopowych

Zagospodarowanie wód deszczowych i roztopowych przyczyni się z jednej strony do zwiększenia przepustowości sieci deszczowych i kanalizacyjnych, a co za tym idzie pozwoli uniknąć lokalnych podtopień, niebezpiecznych osuwisk, podmywania chodników i innych obiektów z drugiej zaś pozwoli wykorzystać nieużytkowane zasoby w sposób ekonomiczny i ekologiczny. Projekt wpłynie pozytywnie na pola rozwoju infrastruktura i ochrona środowiska.

Realizator: ZUK w Górznie

Zadanie 14

Nazwa zadania: Zabezpieczenie przed osuwaniem wąwozu w Górznie

Zadanie obejmuje zabezpieczenie przed osuwaniem wąwozu w mieście Górzno. Pierwszym działaniem będzie opracowanie karty osuwiskowej i dokumentacji technicznej, kolejne etapy to uzyskanie niezbędnych uzgodnień i pozwoleń na realizację przedsięwzięcia. Celem zadania jest poprawa bezpieczeństwa mieszkańców oraz dbałość o środowisko naturalne.

Zadanie spójne z obszarami infrastruktura, ochrona środowiska.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 15

Nazwa zadania: Rewaloryzacja oraz rewitalizacja parku miejskiego w Górznie

Zadanie obejmuje rewaloryzację oraz rewitalizację parku.

W ramach zadania przewiduje się odnowienie nasadzeń w parku, wytyczenie alej spacerowo-edukacyjnych, założenie ogródka różanego i miejsca spotkań mieszkańców, utworzenie letniej kawiarni/herbaciarni oraz wiaty edukacyjnej. Rewitalizowany park ma w swym założeniu pełnić funkcję integracyjną, stanowić miejsce spotkań i czynnego oraz biernego wypoczynku połączonego z edukacją, profilaktyką oraz zabawą. Takie miejsce przyczyni się do podniesienia jakości życia, ubogaci możliwości spędzania wolnego czasu, będzie katalizatorem procesów wpływających na budowanie i zacieśnianie więzi społecznych. Należy przy realizacji tego zadania włączyć ideę odbudowy amfiteatru wraz z zagospodarowaniem otaczającego terenu i powrót do koncertów i wspólnych zabaw w obrębie parku.

Spójność z polami ochrona środowiska, edukacja, kultura, pomoc społeczna, turystyka.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 16

Nazwa zadania: Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz sieci wodociągowej na obszarze miasta i gminy Górzno

Zadanie obejmuje budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej Miasta i Gminy Górzno w etapach zgodnie z założenia gospodarki wodno-ściekowej dla obszaru Miasta i Gminy na najbliższy okres programowania.

Zadanie spójne z obszarami infrastruktura, ochrona środowiska.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 17

Nazwa zadania: Rewaloryzacja i termomodernizacja budynków służących celom edukacyjnym

Rewaloryzacja i termomodernizacja budynków Szkół wpłynie pozytywnie na zwiększenie jakości świadczonych usług edukacyjnych w mieście i gminie. Projekty są spójne z polami rozwoju infrastruktura oraz edukacja.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 18

Nazwa zadania: Budowa ścieżek pieszo-rowerowych jako element edukacji ekologicznej i włączenia społecznego. Zadanie korzystnie wpłynie na integrację społeczną, rozwój zasobów ludzkich i ich rewitalizację na terenach okołozagrożonych.

Zadanie zgodne z obszarami infrastruktura, edukacja, pomoc społeczna, turystyka.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 19

Nazwa zadania: Utworzenie Centrum Spotkań Międzypokoleniowych

Założeniem Zadania jest adaptacja pomieszczenia na cele kulturalne. Powstałe miejsce wspierać będzie dodatkowo rozwój intelektualny dzieci i młodzieży oraz wspierać dorosłych, poprzez zestawienie i zgrupowanie w jednym miejscu gier, zabaw czy sztuki kulinarnej jakie

funkcjonowało w mieście i gminie na przełomie wieków oraz w wiekach dawnych, kultywowanie tradycji regionalnych, rozwijanie zainteresowań historycznych wraz z tworzeniem grup rekonstrukcyjnych, tematycznych teatralno-muzycznych, ekologicznych i innych w zależności od inwencji uczestników i moderatorów. Projekt wpisuje się w założenia pól/obszarów rozwoju infrastruktura, edukacja, kultura oraz pomoc społeczna.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno w partnerstwie lub NGO

Zadanie 20

Nazwa zadania: Centrum Rozwoju „Górzno moje miejsce”

Inwestycja polega na wybudowaniu/utworzeniu miejsca wsparcia przedsiębiorców, drobnych wytwórców, rzemieślników, rękodzielników, lokalnych wytwórców, kojarzenia partnerów handlowych oraz prowadzenia bazy inwestorów zainteresowanych działaniami na terenie miasta i gminy Górzno, wspieranie innowacyjnych projektów szczególnie z udziałem młodych podmiotów. Kultywowania wartości regionalnych, historycznych, ekologicznych, kulturalnych, umiejętnie łącząc sfery gospodarcze oraz rozwoju zasobów ludzkich Projekt wpisuje się w założenia pól/obszarów rozwoju gospodarka, infrastruktura oraz kultura i turystyka.

Realizator: Gmina Miasto i Gmina Górzno, Dom Kultury, NGO

Zadanie 21

Nazwa zadania: Szlaki pieszo-rowerowe na terenie Miasta i Gminy Górzno

Projekt zakłada budowę szlaków pieszo-rowerowych, ciągów pieszo-jezdných, umożliwiających łatwą komunikację pomiędzy sołectwami i zaznaczonymi miejscami postoju – np. punkty zabytkowe, kapliczki przydrożne itp. Zapisy inicjatywy są zgodne z polami/obszarami rozwoju infrastruktura, ochrona środowiska oraz gospodarka. Dzięki wybudowaniu nowego odcinka drogi wraz z przyległymi ścieżkami rowerowymi zwiększy się: lokalna dostępność transportowa, aktywność rekreacyjna mieszkańców oraz konkurencyjność miasta i gminy Górzno. Zadanie spójne z obszarem pomoc społeczna, turystyka, ochrona środowiska, edukacja.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 22

Nazwa zadania: „Spotkania z Twoim autorem”

Projekt zakłada organizowanie spotkań z autorami książek na terenie Biblioteki Publicznej w Górznie dwa razy w roku kalendarzowym. Ta inicjatywa wpłynie pozytywnie z jednej strony na aspekt kulturowy Miasta Górzna – zwiększy świadomość kulturalną wśród mieszkańców oraz będzie aktywnie wspierać rozwój intelektualny, z drugiej zaś na kwestie edukacji – spotkania ze znanymi twórcami pozwolą propagować naukowe podejście do życia wśród młodzieży. Spójność z obszarem edukacja , kultura.

Realizator: Gminna Biblioteka Publiczna w Górznie

Zadanie 23

Nazwa zadania: Zintegrowany Program Profilaktyki i Edukacji

Wzmocnienie świadomości problemów społecznych z jakimi na co dzień stykają się mieszkańcy Miasta i Gminy Górzno stanowi ważny element zapobiegawczy tego typu sytuacjom w przyszłości. Niestety nadal poziom wiedzy lokalnej wspólnoty o negatywnych skutkach działania środków psychoaktywnych prezentuje się na niskim poziomie. Podejmowanie działań zaradczych na tym etapie może przynieść szereg długofalowych korzyści, rozumianych jako ograniczenie spożycia alkoholu, narkotyków czy przemocy w rodzinie. Projekt wpłynie zatem na pole rozwoju pomoc społeczna.

Realizator: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górznie

Zadanie 24

Nazwa zadania: Modernizacja i przebudowa infrastruktury drogowej na terenie miasta

Modernizacja i przebudowa dróg i ulic w obrębie miasta, jest pilną potrzebą wskazywaną zarówno przez mieszkańców jak i władze Miasta i Gminy Górzno. Inwestycje wspierają realizację pól rozwoju infrastruktura oraz gospodarka.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 25

Nazwa zadania: Budowa przystani dla tramwaju wodnego wraz z infrastrukturą – jako nowe atrakcje regionu i nowe miejsca pracy

Głównym celem projektu jest rozwinięcie infrastruktury turystyki wodnej – poprzez stworzenie i prowadzenie nowego, innowacyjnego na skalę krajową miejsca – przystani dla tramwaju wodnego łączącego nową plażę miejską, park linowy i oraz hotel „Wapionka” wraz z kawiarnią dla turystów „wodniaków”.

Zadanie spójne z obszarem turystyka, gospodarka, infrastruktura.

Realizator: Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Teodoryk”

Zadanie 26

Nazwa zadania: Utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych

Utworzenie miejsca pobytu dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych jest ważnym krokiem w kierunku zapewnienia tej grupie społecznej odpowiedniej opieki zarówno terapeutycznej, jak i psychologicznej. Z uwagi na wzrastającą liczbę osób w wieku senioralnym należy jednak rozważyć czy liczba miejsc nie powinna być tak określona aby w przyszłości bez trudu można było ją zwiększyć.

Projekt wpłynie na pole rozwoju pomoc społeczna oraz infrastruktura.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno, GOPS, NGO lub prywatna inicjatywa

Zadanie 27

Nazwa zadania: Program zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży

Zadanie polega na wprowadzenia do kalendarza nauczania szeregu zajęć pozalekcyjnych, mających na celu identyfikację talentów wśród miejscowej młodzieży. Rozwój zainteresowań, budowanie więzi społecznych wśród najmłodszych oraz dzieci i młodzieży, integrację międzypokoleniową włączenie szerokiej grupy osób do poszczególnych działań. Inicjatywa wpisuje się w wytyczne pól rozwoju edukacja oraz pomoc społeczna.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno we współpracy z właściwymi jednostkami organizacyjnymi

Zadanie 28

Nazwa zadania: Stworzenie Punktu Organizacji Pozarządowych i informacji turystycznej

Inwestycja ma za zadanie stworzenie nowej instytucji wsparcia organizacji pozarządowych.

Z uwagi na kluczową rolę, jaką tego typu podmioty spełniają obecnie w gospodarce idea świadczenia bezpośredniej pomocy władz samorządowych z powodzeniem funkcjonuje już w wielu miastach w Polsce. Projekt ma wspierać pola/obszary rozwoju: sport i rekreacja, kultura, pomoc społeczna, gospodarka, edukacja, turystyka.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno w partnerstwie

Zadanie 29

Nazwa zadania: Promocja i markowe produkty turystyczne Górzna

Założenia projektu wpisują się w pola rozwoju turystyka i kultura w sposób bezpośredni. Inicjatywa polega na organizowaniu cyklicznych i rozpoznawalnych wydarzeń. Znalezieniu i wypromowaniu markowego produktu utożsamianego z Górzniem i okolicami. Propagowanie wartości historycznych i kultury regionu, promocja miejsca kultu religijnego. Poszerzenie kalendarza wydarzeń, a co za tym idzie wzrost atrakcyjności turystycznej miasta i gminy. Jest to jedno z głównych założeń celu strategicznego.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno lub w partnerstwie

Zadanie 30

Nazwa zadania: Opracowanie strategii współpracy z organizacjami pozarządowymi

Zaprojektowanie elastycznego i efektywnego systemu współpracy z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, wspierającego tzw. włączenie społeczne (ang. social inclusion). Projekt wpisuje się w zapisy obszaru/pola rozwoju edukacja oraz pomoc społeczna.

Realizator: Gmina Miasto i Gmina Górzno w partnerstwie,

Zadanie 31

Nazwa zadania: „Nowoczesny sprzęt – większe możliwości”

Projekt zakłada zakup nowych komputerów oraz oprogramowania dla Biblioteki. Inwestycja wpisuje się w założenia pól rozwoju edukacja oraz kultura. Nabyty sprzęt wspomogę rozwój dzieci i młodzieży z Miasta i Gminy, jednocześnie poszerzy także świadomość i ofertę kulturalną dla mieszkańców. Spójność z obszarem kultura oraz edukacja.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

Zadanie 32

Nazwa zadania: Basen – rozbudowa bursy szkolnej Jagódka – funkcje ośrodka rehabilitacyjnego

Fundacja Zielony Liść zajmuje się ofiarami wypadków drogowych z całej Polski. W chwili obecnej ma 4,5 tys. podopiecznych. Większość z nich wymaga rehabilitacji.

W związku z tym planowana jest rozbudowa i adaptacja budynku Jagódka w Górznie na cele rehabilitacyjne. Mając na uwadze tendencję związaną z postępującym starzeniem się społeczeństwa w regionie niezbędna będzie również oferta rehabilitacyjna dla mieszkańców regionu. Rozbudowany budynek i jego zaplecze będzie też atrakcyjną ofertą spędzania wolnego czasu dla turystów odwiedzających Górzno i ośrodki sąsiednie.

Zadanie spójne z obszarami: zdrowie, pomoc społeczna, turystyka.

Realizator: Fundacja Zielony Liść

Zadanie 33

Nazwa zadania: Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne

Zadanie obejmuje modernizację systemu oświetlenia ulicznego. Celem zadania jest ograniczenie emisji dwutlenku węgla poprzez poprawę efektywności energetycznej systemu.

Zadanie spójne z obszarami infrastruktura, ochrona środowiska.

Realizator: Miasto i Gmina Górzno

ROZDZIAŁ VIII – ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W toku tworzenia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno na lata 2016-2022 uwzględniono potencjalne zewnętrzne źródła finansowania lub dofinansowania. Przy wyznaczaniu poszczególnych celów należy uwzględnić wstępne założenia nowego okresu programowania funduszy Unii Europejskiej w województwie kujawsko-pomorskim.

Wskazane w dokumencie cele strategiczne i operacyjne oraz zidentyfikowane w ich ramach zadania, czynią Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Górzno na lata 2016 -2022 polem wielostronnej współpracy samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, instytucji pozarządowych oraz mieszkańców Miasta i Gminy Górzno. Taka organizacja wymaga dokonania przeglądu szerokiego spektrum potencjalnych źródeł finansowania realizacji założeń Strategii i zdobywania środków pozabudżetowych.

Głównymi źródłami finansowania zadań zawartych w Strategii będą:

- środki budżetu państwa,
- środki budżetu Miasta i Gminy Górzno,
- fundusze celowe,
- środki pochodzące z europejskich instrumentów finansowych oraz innych w tym amerykańskich np. Fundusz Norweski,
- środki pochodzące z instrumentów finansowych Unii Europejskiej, szczególnie fundusze europejskie.

Pośród wspólnotowych środków i narzędzi publicznych, które wspierają realizację zadań samorządów, znajdują się:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – finansujący aktywności zmierzające do ograniczania różnic w rozwoju gospodarczym między regionami Unii Europejskiej,
- **Europejski Fundusz Społeczny** – finansujący działania powiązane z polityką zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich,
- **Fundusz Spójności** – instrument w ramach którego współfinansowane są projekty w dziedzinie środowiska naturalnego i infrastruktury transportowej.

Osiągnięciu planowanych założeń Strategii będą sprzyjały również następujące instrumenty finansowe⁸:

⁸ Fundusze poszczególnych ministerstw będą określone nazwą właściwą dla nazwy danego ministerstwa obowiązującego danym czasie.

- Krajowe fundusze celowe – Ekofundusz, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej czy Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusze Ministerstwa Sportu,
- Fundusze Ministerstwa Edukacji i Nauki a także inne źródła finansujące projekty naukowo-badawcze i wdrożeniowe,
- Fundusze Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz inne źródła finansujące projekty w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego,
- Fundusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
- Fundusze Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Inne formy wsparcia finansowego np. Fundusz Norweski, Szwajcarski i inne dostępne w danym czasie możliwości pozyskania środków pozabudżetowych.

ROZDZIAŁ IX – PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORING, EWALUACJA, AKTUALIZACJA I PROPAGOWANIE STRATEGII

W procesie planowania strategicznego niezbędnym elementem jest monitorowanie, które pozwala stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w zakładanym kierunku i przynoszą oczekiwane rezultaty. Polega ono na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących wdrażanych zadań, a jego przeznaczeniem jest zapewnienie zgodności realizacji zapisów strategicznych z wcześniejszymi celami operacyjnymi. Monitorowanie dostarcza również niezbędnych danych pozwalających na przeprowadzenie ewaluacji, która z kolei odnosi się do oceny jakości realizacji zapisów strategicznych w stosunku do poczynionych uprzednio założeń. Dzięki niej możliwe jest stałe ulepszanie skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Instytucją odpowiedzialną za koordynowanie tymi procesami będzie Urząd Miasta i Gminy Górzno.

Wskaźniki określające poziom realizacji Strategii będą systematycznie mierzone do corocznego sprawozdania składanego każdego roku do końca czerwca za rok poprzedni. Ostateczne efekty zostaną przedstawione po zakończeniu okresu realizacji Strategii.

Inicjatywa współpracy w zakresie wspólnej realizacji zadań leży zarówno po stronie jednostek życia społecznego oraz mieszkańców, jak i po stronie przedstawicieli władz miasta. Propozycje wspólnej realizacji przedsięwzięć mogą być kierowane do samorządu w trybie ciągłym, poprzez zwrócenie się na piśmie, a także w czasie spotkań z przedstawicielami Urzędu Miasta i Gminy Górzno.

Strategia jako dokument planistyczny spełnia określoną rolę społeczną. Aby prawidłowo wcielić jej zapisy w życie konieczne jest systematyczne informowanie opinii publicznej o przyjętych założeniach oraz przeprowadzonych etapach realizacji celów operacyjnych. W celu efektywnego kształtowania procesu komunikacji podjęte zostały następujące kroki:

- umieszczenie dokumentu Strategii na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Górzno oraz
- umożliwienie składania uwag do projektu Strategii poprzez formularz internetowy,

ROZDZIAŁ X – POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA RÓŻNYCH POZIOMACH

Cele Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno są spójne z priorytetami i celami dokumentów na poziomie europejskim krajowym i regionalnym.

DOKUMENTY NA POZIOMIE EUROPEJSKIM

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020⁹, przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r. Określa działania, których podjęcie w skoordynowany sposób przez państwa członkowskie przyspieszy wyjście z obecnego kryzysu i przygotuje europejską gospodarkę na wyzwania przyszłości. Strategia wyznacza trzy priorytety, których realizacja odbywać się będzie na szczeblu unijnym oraz krajowym: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) oraz sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem).

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Sukces Strategii do roku 2020 w powyższych obszarach zależy od realizacji celów szczegółowych: stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych

⁹ Rada Europejska, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, Bruksela 2010.

69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy;

- emisję dwutlenku węgla należy ograniczyć co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%; należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%;
- cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%;
- liczbę Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa należy ograniczyć o 25%, co będzie wymagać wydobycia z ubóstwa ponad 20 mln osób¹⁰.

Powyższe cele są ze sobą wzajemnie powiązane. Lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Dzięki inwestycjom w czyste i niskoemisyjne technologie poprawi się stan środowiska naturalnego, będziemy mogli skuteczniej przeciwdziałać zmianom klimatu oraz zwiększać potencjał w zakresie przedsiębiorczości i zatrudnienia. Całą naszą uwagę powinniśmy poświęcić osiągnięciu tych celów. Zmiana postaw i metod działania w UE, prowadząca do opisanych wyżej wyników, będzie wymagać silnego przywództwa, zaangażowania i skutecznych mechanizmów realizacji¹¹.

Konwencja Ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa¹²

Dziedzictwo kulturowe – grupa zasobów oddziedziczonych z przeszłości po ludziach którzy identyfikowali się z nimi niezależnie od posiadanych myśli, wartości, wierzeń, wiedzy i tradycji. Włączając aspekty środowiskowe będące rezultatem interakcji między ludźmi, a środowiskiem na przestrzeni czasu.

Konwencja jako cele i obowiązki wymaga m.in.

¹⁰ Rada Europejska, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, Bruksela 2010.

¹¹ ibidem

¹² Rada Europejska, *Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Paryż 2005.

- uznania i rozpoznania praw dotyczących dziedzictwa kulturowego wynikających z istoty uczestnictwa w życiu kulturowym określonych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka,
- uznania indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- zwracania szczególnej uwagi i angażowania w dialog na temat dziedzictwa kulturowego,
- wzmocnienia roli dziedzictwa kulturowego w tworzeniu bezpiecznego i demokratycznego społeczeństwa, w procesie stałego rozwoju i promocji różnorodności kulturowej;
- zwiększenia synergii konkurencyjności pomiędzy publicznymi, instytucjonalnymi i prywatnymi aktorami przedsiębiorczości.

DOKUMENTY NA POZIOMIE KRAJOWYM

Strategia Rozwoju Kraju 2020¹³ – główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Celem głównym strategii średniookresowej staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Zgodnie ze SRK w najbliższych latach kluczowa będzie spójność społeczna i terytorialna oparta na likwidowaniu największych barier rozwojowych.

Realizowane cele

Cel priorytetowy I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Nowoczesne instytucje publiczne to przede wszystkim instytucje efektywne, dostępne dla obywatela i otwarte na jego potrzeby, przejrzyste i przyjazne, gotowe na obywatelską partycypację i wspomagające obywatelską i społeczną energię. To, jak skutecznie i jak

¹³ Rada Ministrów, *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Warszawa 2012.

szybko będą one reagować na zmieniające się potrzeby i oczekiwania będzie w znacznej mierze kształtować opinię społeczeństwa o sprawności państwa, a przede wszystkim tworzyć klimat dla akceptacji społecznej dla zmian planowanych w ramach różnych polityk publicznych. Sprzyjać będzie również aktywnemu włączaniu się obywateli w procesy rozwojowe. Instytucje publiczne powinny więc być elastyczne, by móc reagować szybko i efektywnie, tak by zastosowane przez nie rozwiązania przynosiły największe korzyści zarówno dla obywatela, przedsiębiorcy, jak i państwa. Dlatego też kluczowym elementem zmian w funkcjonowaniu instytucji publicznych będzie przejście od administrowania do zarządzania. Oznacza to przesunięcie punktu ciężkości z podejścia pasywnego, zorientowanego na wypełnianie procedur, na rzecz podejścia aktywnego związanego z poszukiwaniem najlepszych rozwiązań i realizacją celów.

– Cel I.1.5. Zapewnienie ład przestrzennego

W planowaniu przestrzennym zostanie położony większy nacisk na wzmocnienie partycypacji społecznej. Wspierane będzie tworzenie gminnego zasobu nieruchomości ułatwiającego wykup, wywłaszczanie i wymianę terenów, przeprowadzanie scaleń i wtórnych podziałów gruntów oraz przejmowanie przez gminę części wtórnie dzielonych terenów na cele urządzeń wspólnych (ulice, parkingi, urządzenia techniczne, zielen uporządkowana). Ponadto bardziej efektywnemu wykorzystaniu przestrzeni zurbanizowanej służyć będą zachęty ekonomiczne. Zarządzający gruntami będą podejmowali działania służące zagospodarowaniu gruntów do tego przygotowanych z zaangażowaniem środków publicznych, a instrumenty ekonomiczne będą rekompensowały gminom wydatkowane środki oraz zachęcały je do sporządzania planów miejscowych. Zmiany te będą zachętą dla gmin do współdziałania na obszarach funkcjonalnych miast oraz na rozwojowych obszarach funkcjonalnych wskazanych w planach zagospodarowania przestrzennego województw.

Cel Priorytetowy I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Pierwszoplanowym zadaniem państwa w najbliższej dekadzie będzie zapewnienie środków na działania rozwojowe. Zadanie to, w obliczu wysokiego deficytu i długu publicznego oraz wynikającej z tego konieczności zwiększenia rygorów oszczędnościowych wymaga dokonania trudnych wyborów oraz przyjęcia kompleksowych rozwiązań. Aby stworzyć warunki do realizacji stawianych celów rozwojowych zarówno w perspektywie średnio, jak i długookresowej konieczne staje się z jednej strony - podjęcie wielu działań na rzecz równoważenia finansów publicznych, a z drugiej - modernizacja struktury wydatków w

kierunku zwiększania środków na działania prorozwojowe oraz poprawy ich efektywności, a także poszukiwanie i lepsze wykorzystanie pozabudżetowych źródeł finansowania rozwoju. Znaczący potencjał w tym zakresie tkwi np. w efektywnym wykorzystaniu instrumentu partnerstwa publiczno-prywatnego, a nawet publiczno-prywatno-społecznego jako źródła finansowania przedsięwzięć rozwojowych.

– Cel I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych

Wobec skali środków potrzebnych dla realizacji postawionych celów rozwojowych, w tym przede wszystkim na inwestycje infrastrukturalne, konieczne staje się zdywersyfikowanie źródeł finansowania rozwoju. Ograniczone środki budżetowe na działania rozwojowe będą zatem uzupełniane m.in. przez większe wykorzystanie partnerstwa publiczno-prywatnego, środki unijne w ramach perspektywy budżetowej 2007-2013, a następnie na lata 2014-2020.

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel priorytetowy II.2 Wzrost wydajności gospodarki

Poziom interwencji państwa zarówno zbyt niski, jak i zbyt wysoki mogą zakłócić naturalną, wolną konkurencję na rynku. Stąd też ważna będzie rola państwa jako twórcy odpowiednich warunków prawnych, administracyjnych, ochrony bezpieczeństwa, a także infrastrukturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości oraz swoistego drogowskazu, pokazującego kierunki rozwoju przemysłu. Przykładem aktywnej polityki państwa będzie między innymi wspieranie najbardziej innowacyjnych oraz wykazujących najwyższy potencjał rozwoju polskich klastrów, które są w stanie tworzyć wysokokonkurencyjne produkty i usługi, stanowiące polskie oraz europejskie specjalności eksportowe.

– Cel II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej

Zwiększeniu konkurencyjności i efektywności gospodarki sprzyja wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw. Aby ta liczba stale rosła – poprawy wymagają warunki prowadzenia działalności, które szczególnie dla tych najmniejszych firm często stanowią barierę wejścia na rynek. Ułatwieniem w prowadzeniu działalności gospodarczej będzie również rozwój infrastruktury, w tym przede wszystkim infrastruktury transportowej,

zwiększającej dostęp do nowych rynków (zarówno dostawców, jak i nabywców, a także do różnego rodzaju zasobów) i przyspieszającej realizację procesów w przedsiębiorstwach.

Cel Priorytetowy II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Jednym z głównych czynników decydujących o rozwoju i konkurencyjności kraju jest jakość kapitału ludzkiego. Rozwój (ilościowy i jakościowy) kapitału ludzkiego to rozwój krajowego i lokalnych rynków pracy oraz wzrost produktywności pracowników, a w konsekwencji wzrost produkcji i usług, rozwój innowacji, podnoszenie produktywności gospodarki - w rezultacie poziomu i jakości życia wszystkich mieszkańców.

– Cel II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej

Konieczne jest podjęcie działań polegających na wspieraniu i pobudzaniu aktywności zawodowej przez tworzenie rozwiązań umożliwiających i ułatwiających godzenie życia zawodowego i rodzinnego. W tym zakresie jednym z istotnych działań jest zwiększenie dostępności różnych form instytucjonalnej opieki nad dziećmi oraz budowanie efektywnego systemu opieki nad osobami niesamodzielnymi i w podeszłym wieku. Równocześnie podejmowane będą inicjatywy mające na celu podniesienie atrakcyjności pracy jako źródła dochodu wobec źródeł alternatywnych, przede wszystkim świadczeń społecznych, tak aby system ten był ukierunkowany na wspieranie aktywnego poszukiwania pracy i zwiększanie motywacji do podejmowania legalnego zatrudnienia.

– Cel II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego

Poprawa jakości kapitału ludzkiego oznacza sytuację w której obywatele od najmłodszych do najstarszych lat życia i różnymi drogami – w szkole i innych instytucjach edukacji formalnej, na kursach, ale również w pracy i środowisku zaangażowania społecznego, ucząc się samodzielnie i od siebie nawzajem - uzyskują kompetencje i kwalifikacje zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz indywidualną potrzebą rozwoju osobistego.

– Cel II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej

Zwiększeniu aktywności zawodowej służyć będzie polityka tworząca warunki dla elastycznych form zatrudnienia, sprzyjająca zwiększeniu mobilności pracowników oraz podnoszeniu kompetencji absolwentów (w tym kompetencji cyfrowych i międzykulturowych), mobilności wahadłowej (w szczególności dla zmniejszenia ukrytego bezrobocia na wsi), promująca pozarolnicze formy zatrudnienia na terenach wiejskich oraz zapewniająca powszechny, szerokopasmowy dostęp do Internetu dla wszystkich

mieszkańców. Celowa w tym zakresie jest modernizacja systemu kwalifikacji zawodowych, w tym rozwiązania umożliwiające potwierdzenie kompetencji uzyskanych w drodze uczenia pozaformalnego i nieformalnego, system wsparcia w zakresie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji osób defaworyzowanych na rynku pracy etc.

Cel Priorytetowy II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju poprzez harmonijne połączenie wzrostu gospodarczego z wymogami ochrony środowiska stanowić będzie dla Polski w najbliższym dziesięcioleciu jedno z głównych wyzwań rozwojowych. Zachowanie zasobów przyrodniczych w stanie niepogorszonym, a docelowo zwiększenie ich trwałości i jakości, nie może być traktowane jako bariera w rozwoju kraju. Jest to warunek konieczny dla dalszej poprawy jakości życia, realizacji prawa dostępu człowieka do środowiska w dobrym stanie. Podstawowym zadaniem staje się z jednej strony sprostanie rosnącemu zapotrzebowaniu na surowce i energię, z drugiej zaś – znajdowanie takich rozwiązań, by maksymalnie ograniczyć negatywny wpływ na środowisko, nie hamując przy tym wzrostu gospodarczego, ale kreując nowe bodźce dla jego pobudzania, zwłaszcza na terenach niezurbanizowanych.

– Cel II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z priorytetów unijnej polityki energetycznej. W Pakiecie klimatyczno-energetycznym został wyznaczony 20% cel poprawy efektywności energetycznej do 2020 roku. Poprawę efektywności energetycznej można rozpatrywać z perspektywy wytwórców i konsumentów energii. Modernizacja sektora elektroenergetycznego obejmować będzie podniesienie sprawności i redukcję strat w sieciach przesyłowych oraz w miejscach wytwarzania i wykorzystania energii, wprowadzenie energooszczędnych i wysokoefektywnych technologii. Konieczne będą inwestycje modernizacyjne zmniejszające awaryjność systemów oraz ograniczające straty w przesyśle, jak również umożliwiające włączanie różnych źródeł energii (OZE, energia jądrowa itp.).

– Cel II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii

Jednym z priorytetów w najbliższym dziesięcioleciu będzie zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację struktury wytwarzania i dostaw paliw i energii.

Konieczna będzie realizacja inwestycji, które wyeliminują zagrożenie deficytem oraz umożliwią znaczące zwiększenie potencjału mocy po 2020 roku.

– Cel II.6.4. Poprawa stanu środowiska

Czynnikami decydującymi o jakości środowiska są przede wszystkim: czystość powietrza, wód, gleb oraz właściwa gospodarka odpadami. W tych obszarach istnieją w dalszym ciągu kwestie wymagające regulacji i dostosowania do poziomu zgodnego ze strategicznymi kierunkami działań Unii Europejskiej. Istotne zatem będzie inwestowanie w ochronę wód i gospodarkę wodno-ściekową, gospodarkę odpadami czy ochronę powietrza, a także podejmowanie działań umożliwiających dostosowanie uczestników rynku do wyzwań zrównoważonego rozwoju.

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel Priorytetowy III.1. Integracja społeczna

Przyspieszonym procesom restrukturyzacyjnym i rozwojowym towarzyszy rozwarstwienie społeczne, przebiegające w wielu wymiarach: dochodowym, generacyjnym, zdrowotnym, edukacyjnym, warunków mieszkaniowych, jak też terytorialnym. Utrzymujące się zróżnicowania społeczne mogą stać się barierą utrzymania dynamicznego rozwoju w przyszłości. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W wielu krajach członkowskich UE obserwuje się konwergencję na poziomie europejskim przy jednoczesnej dywergencji wewnętrznej. Zróżnicowanie warunków życia i dochodów ludności w Polsce ma wyraźny wymiar przestrzenny. Podstawowe osie dysproporcji dotyczą różnic między regionami południowo-zachodnimi a północno-wschodnimi oraz między obszarami metropolitalnymi a pozostałymi jednostkami osadniczymi. Powoduje to, że obszarami słabego rozwoju i zagrożenia stagnacją są nie tylko subregiony i regiony peryferyjne, ale także słabo skomunikowane z otoczeniem peryferia wewnętrzne, często obszary pograniczne województw.

– Cel III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

Reakcją państwa na wykluczenie i ubóstwo będzie przede wszystkim polityka nastawiona na wzrost zatrudnienia oraz poprawę dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym do wysokiej jakości edukacji, skutkująca zwiększeniem aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

– **Cel III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych**

W Polsce najbardziej na ryzyko ubóstwa narażone są rodziny wielodzietne, a zatem problem ten dotyka przede wszystkim dzieci i młodzieży. Konieczne jest z jednej strony wsparcie rodzin w postaci selektywnych świadczeń społecznych, ratunkowej pomocy społecznej oraz instrumentów systemu podatkowego skierowanych bezpośrednio do rodzin, a z drugiej - wyrównywanie szans rozwojowych i przeciwdziałanie zaniedbaniom wynikającym z deficytów gospodarstw domowych. Szczególne znaczenie ma kwestia pełnej dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych sprzyjających wyrównywaniu szans rozwoju dzieci oraz godzeniu pracy zawodowej i obowiązków rodzinnych, a także polityka wyposażania szkół w uniwersalne świadczenia socjalne (zdrowe żywienie, opieka lekarska i aktywność fizyczna).

Polska 2030 - Wyzwania rozwojowe¹⁴

Wyzwanie 2 Sytuacja demograficzna

Kluczem do sprostowania wyzwaniom demograficznym w perspektywie najbliższych dekad jest przede wszystkim aktywizacja zawodowa prowadząca do maksymalnego wykorzystania dostępnych zasobów pracy. Wymaga to by wraz z wydłużaniem się oczekiwanej długości trwania życia, podwyższeniu ulegał efektywny wiek wychodzenia z rynku pracy.

Konieczność zwiększenia aktywności zawodowej oraz zatrudnienia dotyczy w szczególności seniorów, których liczba będzie istotnie wzrastać w związku z zachodzącymi przemianami demograficznymi.

Osiągnięcie tego celu wymaga:

¹⁴ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Warszawa 2009.

- 1) eliminacji tych elementów systemu emerytalno-rentowego, które umożliwiają wczesną dezaktywizację,
- 2) zapewnienie zachęt do kontynuacji kariery zawodowej, w tym poprzez reformę tych części systemu emerytalno-rentowego które mają charakter aktuarialnie niezbilansowany w kierunku wytyczonym przez system powszechny,
- 3) stworzenie systemu wspierającego procesy podnoszenia kwalifikacji i uczenia się przez całe życie¹⁵.

Wyzwanie 3 Wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy

Osoba chcąca pozostać na nowoczesnym rynku musi się cały czas dokształcać. Trzeba zwiększać gotowość Polaków do udziału w edukacji ustawicznej, a także zapewnić im ofertę edukacyjną w odpowiedniej ilości i na odpowiednim poziomie. By to osiągnąć:

1. System edukacyjny już od najmłodszych lat musi nie tylko przekazywać uczniom konieczne wiadomości, ale przede wszystkim przyzwyczajać ich do ciągłego zdobywania i wykorzystywania wiedzy oraz uczyć tych umiejętności.
2. Jednocześnie należy stworzyć sprawny system edukacji ustawicznej, umożliwiający uzupełnianie kwalifikacji i ich zmianę, co zapewni zdolność do mobilności zawodowej. Należy spopularyzować i wspierać korzystanie z nieformalnych sposobów nauki – zdobyte w ten sposób kwalifikacje powinny być weryfikowane i uznawane.
3. Elastyczne formy zatrudnienia ułatwiają efektywne wkomponowanie cyklu kariery zawodowej w cykl życia. Są potrzebne osobom, które chcą godzić pracę z innymi sferami – przede wszystkim z rodziną, nauką lub rehabilitacją. Osoby te muszą mieć możliwość dowolnego kształtowania czasu i miejsca pracy w zależności od sytuacji życiowej. Tylko w ten sposób będą w stanie kontynuować karierę zawodową. Bardzo ważne jest w tym wypadku aby nie ograniczać pracownikom i pracodawcom pola wyboru poprzez tworzenie nadmiernie szczegółowych przepisów. Przepisy regulujące elastyczne formy zatrudnienia powinny pomagać w rozwiązywaniu potencjalnych konfliktów zamiast wiązać obu stronom ręce.
4. Świadczenia socjalne należy adresować przede wszystkim do osób najbardziej potrzebujących: najuboższych i niezdolnych do pracy, ograniczyć natomiast

¹⁵ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Warszawa 2009.

dostępność świadczeń dla zdolnych do pracy osób w wieku produkcyjnym – chodzi tu przede wszystkim o renty.

5. Podnoszenie kwalifikacji powinny aktywnie wspierać służby publiczne. Osoby pracujące, które chcą się douczać, powinny zostać objęte systemem szkoleń organizowanych lub dofinansowywanych przez służby zatrudnienia.
6. Urzędy Pracy powinny być motywowane do obejmowania programami aktywizacyjnymi osób w najtrudniejszej sytuacji: bez kwalifikacji, starszych, długotrwale bezrobotnych lub niepełnosprawnych.
7. Należy rozwijać usługi pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego, także dla pracujących. Trzeba stymulować rozwój prywatnego rynku usług pośrednictwa pracy i aktywizacji zawodowej, także poprzez dopuszczenie firm prywatnych do realizacji programów finansowanych ze środków publicznych.

Wyzwanie 4 Odpowiedni potencjał infrastruktury

W oczywisty zatem sposób rekomendacje nie podejmują problemu czy inwestować w poprawę i rozwój infrastruktury bo odpowiedź jest jednoznaczna. W niniejszym wyzwaniu dylemat wiąże się raczej z pytaniem o wytyczne, jakie powinny przyświecać planowaniu polityki transportowej i infrastrukturalnej. Wytyczne te powinny naszym zdaniem uwzględniać następujące przesłanki i założenia:

1. Prymat rozwiązań wynikających z przyjętej koncepcji rozwoju przestrzennego kraju oraz modelu rozwojowego, zakładającego wybór formuły polaryzacyjno-dyfuzyjnej nad konkretnymi decyzjami lokalizacyjno-inwestycyjnymi, zwiększającymi dostępność transportową Polski.
2. Zapewnienie zgodności planów inwestycyjny infrastrukturalnych z polityką regionalną i polityką spójności regionalnej.
3. Tempo inwestycji infrastrukturalnych powinno być dostosowane do potrzeb wynikających z tempa wzrostu gospodarczego.
4. Edukacja ma kluczowe znaczenie dla podniesienia kompetencji użytkowników technologii teleinformatycznych – a wraz z nimi stopnia i jakości korzystania z tych technologii. Edukacja musi obejmować zarówno nauczanie szkolne, jak i ustawiczne.

Wyzwanie 5 Bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne

1. Kluczowe dla harmonizacji celów klimatycznych z celami bezpieczeństwa energetycznego jest przygotowanie i wdrożenie Planu Rozwoju Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii.
2. Najważniejsze z punktu widzenia rozwoju gospodarczego oraz bezpieczeństwa geopolitycznego jest stworzenie przesłanek dla Planu Bezpieczeństwa Energetycznego, który powinien być skupiony na:
 - Kalkulacja wszystkich kosztów zapewniających wszechstronne bezpieczeństwo energetyczne Polski (ekonomiczne i polityczne) oraz wskazania źródeł finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych z wykorzystaniem: środków publicznych, środków UE, środków prywatnych w szacunkowej skali 260 – 300 mld zł do 2030 r.

Wyzwanie 7 Solidarność i spójność regionalna

Najważniejszymi instrumentami rozwoju polskich miast, prowadzącymi do zwiększenia ich wewnętrznej i zewnętrznej atrakcyjności, powinny stać się:

- Doprowadzenie do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania całej przestrzeni polskich miast, ze szczególnym uwzględnieniem metropolii. Plany powinny wynikać z przemyślanych koncepcji rozwoju i ze struktury przestrzenno-funkcjonalnej miast, nie zaś z fragmentarycznych działań i z konieczności podjęcia pojedynczych inwestycji;

Jednym z warunków podnoszenia poziomu kapitału ludzkiego w Polsce, a zatem zwiększania produktywności pracowników i konkurencyjności polskiej gospodarki, jest sprawny system edukacji. Niezależnie od zwiększania przeciętnych efektów kształcenia, jego ważną misją jest skuteczne wyrównywanie szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów. Edukacja ma kluczowe znaczenie dla rozwoju także w skali regionalnej. Dzisiejsze peryferie nie przestaną nimi być bez konsekwentnego inwestowania w kapitał ludzki.

Wyzwanie 8 Poprawa spójności społecznej

Model zwiększania spójności społecznej w Polsce został stworzony po to, aby odpowiadał na wyzwania związane z procesami transformacyjnymi. Obecnie przychodzi czas, w którym

konieczne jest zastanowienie się nad całościowym przemodelowaniem sposobów realizacji polityki społecznej, szczególnie w kontekście wyzwań, jakie czekają nas w kolejnych latach. Jeżeli mamy im sprostać, a spójność społeczna ma wspierać, a nie ograniczać poszukiwanie odpowiedzi na wyzwania, to niezbędne są następujące działania:

1. Zmiana tradycyjnego postrzegania spójności społecznej wyłącznie przez pryzmat dochodów i stopnia zagrożenia ubóstwem i pauperyzacją. Nowe podejście powinno być skierowane przede wszystkim na efektywne wykorzystanie potencjałów poszczególnych osób czy grup społecznych i to poprzez wykorzystanie ich deficytów czy dysfunkcji, także w perspektywie zróżnicowania regionalnego. Instrumenty polityki społecznej powinny być nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczeń, a jeżeli okaże się to niemożliwe, to na zapewnienie, że nie będą one przeszkadzać w integracji ekonomicznej i społecznej. Rozwiązałyby lub zmniejszyłyby to dany problem społeczny, a jednocześnie podniosłyby aspiracje osób wykluczonych.
2. Kontynuacja zmian w systemie zabezpieczenia społecznego opartego na primacie transferów międzypokoleniowych petryfikujących stan bierności. Reformy wymaga m.in. kierowanie świadczeń (renty, wcześniejsze emerytury) do tych osób, które choćby z racji swojego wieku powinny w ramach solidarności społecznej osiągać całość swoich dochodów z pracy. Pozwoliłoby to ograniczyć straty, z jakimi mamy obecnie do czynienia w zakresie korzystania z zasobów ludzkich. Utrzymanie obecnego stanu spowoduje w przyszłości diametralne pogłębienie wykluczenia społecznego osób w podeszłym wieku – głównie ze względu na niskie świadczenia, jakie będą otrzymywać na starość.
3. Wzrost nakładów na aktywne instrumenty polityki społecznej kierowane do osób które mogłyby wyjść z wykluczenia. Obecnie powinno to dotyczyć przede wszystkim rodzin z dziećmi, osób żyjących na granicy egzystencji oraz długotrwale bezrobotnych. Wzrost tych środków jest możliwy jeśli uda się zmniejszyć transfer z budżetu państwa do systemu emerytalno-rentowego – głównie na drodze ograniczeń w przyznawaniu wcześniejszych emerytur oraz upowszechnienia rehabilitacji, co pozwoliłoby z kolei wielu osobom wchodzić lub powracać na otwarty rynek pracy.
4. Nieuchronne wydłużanie życia zawodowego będzie wymagało zaproponowania nowych instrumentów skierowanych do osób starszych, które mimo ograniczeń będą mogły pozostawać w aktywności zawodowej. Dotyczy to w szczególności

dostosowywania stanowisk pracy i efektywnego systemu podnoszenia kwalifikacji oraz powrotu na rynek pracy, a z drugiej strony budowy modelu bezpieczeństwa w okresach bezrobocia czy niemożliwości pozostawania w aktywności (choćby z powodu choroby lub konieczności rehabilitacji).

5. Wylimitowanie barier, które uniemożliwiają osobom z dysfunkcjami i deficytami korzystanie z szeroko rozumianych usług społecznych. Chodzi tu m.in. o dostęp do kształcenia na każdym etapie życia, usług rynku pracy, takich jak profesjonalne doradztwo zawodowe czy pośrednictwo pracy oraz do rehabilitacji, która pozwoli w pełni uczestniczyć w życiu zawodowym czy społecznym. Jednocześnie dotyczy to dostępu do instytucji publicznych, w tym obiektów kultury czy rozrywki. Wymaga również edukacji społecznej i to już od najmłodszych lat.
6. Przygotowanie strategii działania w zakresie zarządzania zjawiskiem wykluczenia społecznego, które już obecnie występują w innych krajach i nieuchronnie pojawią się również w Polsce. Można tu wymienić np. wykluczenie cyfrowe, biedę energetyczną (zmniejszenie możliwości korzystania z energii ze względu na jej cenę) oraz stan zdrowia (otyłość). Te nowe oblicza wykluczenia mogą skutecznie zmniejszać potencjał rozwojowy zarówno jednostek, jak i całych grup społecznych czy regionów. Wykluczenie cyfrowe może np. stanowić deficyt u nawet bardzo dobrze rozwiniętych grup, które nie będą w stanie nadążyć za postępem technologicznym w zakresie wymiany informacji. Otyłość natomiast jako czynnik chorobowy może powodować szybsze wychodzenie z rynku pracy.
7. Zmiana podejścia do roli samorządów w zakresie 7. Zmiana podejścia do roli samorządów w zakresie walki z wykluczeniem społecznym. Samorządy muszą być traktowane jako partner przy rozwiązywaniu problemów społecznych występujących na ich obszarze. Zgodnie z praktyczną realizacją zasady subsydiarności samorządy powinny brać na siebie większą odpowiedzialność w zakresie rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych. Rolą rządu powinno być aktywne wspieranie, ale nie zastępowanie samorządów w ich działaniach. Wymaga to jednak zwiększenia poziomu zaufania zarówno rządu jak i obywateli do skuteczności działań samorządów oraz inicjatyw oddolnych.

Wyzwanie 10 Wzrost kapitału społecznego Polski

1. Opracowania kompleksowej, wieloletniej strategii wsparcia społeczeństwa obywatelskiego – obejmującej zarówno długofalowe działania instytucjonalne

i systemowe, jak i mechanizmy punktowo i w krótkim terminie stymulujące rozwój aktywności obywatelskiej zaufania i troski o dobro wspólne.

2. Wprowadzenia nowej metody koordynowania wsparcia dla organizacji pozarządowych zarówno na poziomie administracji centralnej, jak i samorządowej.

W celu wzmocnienia potencjału kreatywnego i kulturowego, stanowiącego ważny czynnik rozwoju społecznego i gospodarczego, należy:

1. Opracować kompleksową strategię rozwoju kultury traktującą kulturę jako ważny zasób rozwojowy – inaczej niż tradycyjne podejście, które uważa ją za autonomiczną sferę o minimalnym znaczeniu gospodarczym. Strategia z jednej strony powinna obejmować sektor kreatywny – traktowany jako ważny element gospodarki, a z drugiej wspierać indywidualną kreatywność i innowacyjność. Rolę kreatywności należy uznać w kluczowych dokumentach strategicznych spoza obszaru kultury.
2. Wspierać rozwój indywidualnej, oddolnej kreatywności – stanowiącej cenny zasób indywidualny oraz zapewniającej siłę roboczą dla sektora kreatywnego. W tym celu należy zapewnić edukację kulturalną i medialną na wszystkich etapach nauczania (łącznie z nauczaniem ustawicznym i nieformalnym).
3. Zagwarantować dostępność dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu wspólnej tożsamości oraz cennego zasobu kreatywnego. Instytucje pamięci i kultury powinny być zobowiązane do udostępniania swoich zbiorów za pomocą technologii cyfrowych – przy zapewnieniu odpowiedniego finansowania na ten cel. Celem w perspektywie 20 lat, powinna być cyfryzacja całości narodowego dziedzictwa kulturowego.
4. Wykorzystać potencjał kulturowy jako czynnik rozwoju regionów i metropolii. Zarówno firmy z sektora kreatywnego (a w szczególności klastry kreatywne), jak i kultura lokalna mogą stanowić czynnik wzrostu, przyciągać inwestycje i przedstawiciele klasy kreatywnej oraz podnosić jakość życia i atrakcyjność turystyczną miasta lub regionu.
5. Rozpocząć profesjonalne działania ukierunkowane na budowę wizerunku Polski za granicą spójnego z wizerunkiem (tożsamość, wartości) promowanym wewnątrz kraju, co sprzyjałoby pozytywnej identyfikacji obywateli polskich za granicą, ich identyfikacji z państwem i między sobą nawzajem. Działania takie są szczególnie istotne w dobie globalnej (wzmaganej dodatkowo w okresach kryzysu) konkurencji o kapitał i inwestycje.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)¹⁶ jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku.

Podstawowym celem planu działań jest stworzenie odpowiednich warunków wdrażania KPZK 2030, a więc usprawnienie systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych (w tym inwestycyjnych) ukierunkowanych terytorialnie.

Polska w roku 2030 to kraj o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowany, sprawnie zarządzany i bezpieczny. Stan ten jest rezultatem procesów gospodarczych, społecznych, przestrzennych i cywilizacyjnych. Odzwierciedla także reakcje polityki rozwoju na długookresowe wyzwania oraz na bieżące uwarunkowania rozwoju o charakterze koniunkturalnym. Polska w 2030 roku daje szansę rozwoju poszczególnym obywatelom, strzeże ich interesów, jest wiarygodnym i aktywnym partnerem w stosunkach międzynarodowych.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Dla zapewnienia efektywnego wykorzystania potencjału terytorium całej Polski polityka zagospodarowania przestrzennego musi dążyć do zapewnienia spójności terytorialnej kraju w różnych wymiarach przestrzennych, wykorzystując kształtującą się policentryczną sieć metropolii. Spójność terytorialna ma zapewnić wszystkim mieszkańcom możliwość udziału w procesach rozwojowych poprzez dostęp do dobrej jakości miejsc pracy oraz usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe. Kierunki działań polityki przestrzennej umożliwiające realizację celu wspomaganie spójności terytorialnej obejmują: wspomaganie spójności w układzie krajowym, regionalną integrację funkcjonalną, wspomaganie dyfuzji rozwoju na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału do specjalizacji terytorialnej, a także wspomaganie spójności w obszarach problemowych.

¹⁶ Rada Ministrów, *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Warszawa 2012.

KPZK 2030 wyznacza obszary wymagające szczególnego wsparcia i proponuje szereg działań dla odbudowy ich zdolności rozwojowych, głównie za pomocą instrumentów polityki regionalnej państwa, w tym:

- wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe. Ze względu na utrzymujące się różnice terytorialne w tej sferze polityka przestrzenna zmierza do zapewnienia jednolitego standardu dostępu do usług o podstawowym znaczeniu dla procesów rozwojowych na terenie całego kraju. W tym celu na poziomie krajowym zostaną wyznaczone standardy we wszystkich obszarach tematycznych (w pierwszym rzędzie w zakresie edukacji, zdrowia, sportu i turystyki, transportu publicznego, kultury, usług komunalnych, w tym związanych z ochroną środowiska),
- restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast mająca na celu przywrócenie ich funkcji administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających ich powtórnemu zagospodarowaniu dzięki skorelowanym interwencjom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Kapitał przyrodniczy Polski stanowi różnorodność przyrody i krajobrazów, zachowanych dzięki wieloletniej tradycji działań ochronnych. Jego trwałość, konieczną do zaspokajania potrzeb rozwojowych społeczeństwa teraz i w przyszłości, wymaga racjonalnego powiązania rozwoju społeczno-gospodarczego z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Oznacza to planowanie i zagospodarowanie przestrzeni, mające na celu zmniejszenie ilości i skali potencjalnych konfliktów ekologicznych związanych z rozwojem dróg i infrastruktury przesyłu, zmniejszeniem ryzyka katastrof naturalnych – takich jak powódzie - oraz poddanie kontroli postępującej urbanizacji przestrzeni. Niezbędna jest także akceptacja społeczna dla ograniczeń użytkowania gospodarczego zasobów środowiska, szczególnie związanych z restrykcjami konserwatorskimi lub wymogami racjonalnego planowania długookresowego. Zespół tych działań, osadzonych w systemie zintegrowanego planowania rozwoju, pozwoli zapobiec nieodwracalnej utracie zasobów przestrzeni, różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej oraz spowodować rozwój niektórych z zasobów – przede wszystkim

wodnych. Wpłynie także pozytywnie na jakość życia mieszkańców miast i obszarów wiejskich.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Ład przestrzenny to główny cel zagospodarowania przestrzennego na wszystkich poziomach planowania: krajowym, regionalnym, lokalnym i funkcjonalnym. W zagospodarowaniu przestrzennym ład oznacza uporządkowanie i harmonię między różnymi elementami składowymi i funkcjonalnymi struktury przestrzennej, stanowiąc kryterium oceny jakości zmian zagospodarowania w odniesieniu do sprawności procesów społeczno – gospodarczych i jakości życia. W Polsce symptomami braku ładu przestrzennego są między innymi: częste niedostosowanie sposobów użytkowania i zagospodarowania do wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, niszcząca wobec wartości przestrzeni, rozrzutna ekonomicznie i społecznie suburbanizacja, niska jakość przestrzeni publicznej, chaos w formach zabudowy i architekturze zespołów urbanistycznych. Działania na rzecz przywrócenia ładu przestrzennego w Polsce można pogrupować następująco: wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego na różnych poziomach zarządzania, uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego, wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego. Zintegrowany i hierarchiczny system planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zostanie wprowadzony na każdym z poziomów zarządzania rozwojem – krajowym, regionalnym i lokalnym oraz funkcjonalnym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie – jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Celem strategicznym jest:

Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych

potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku, w które wpisują się cele przedmiotowej Strategii:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),

Powyższy cel polityki regionalnej do 2020 roku dotyczy całego obszaru Polski. W jego ramach podstawowymi kierunkami działań są:

- jak najlepsze wykorzystanie potencjału terytoriów cechujących się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego (Warszawy i pozostałych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi) oraz
- budowanie mechanizmów służących rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych z biegunów wzrostu przy jednoczesnej budowie potencjału absorpcyjnego i wykorzystanie potencjału endogenicznego innych obszarów takich jak ośrodki subregionalne, obszary wiejskie i inne obszary funkcjonalne o wyraźnej specjalizacji przestrzennej.

W wyniku tak ukierunkowanych działań nastąpi efektywne wspomaganie procesu wzrostu konkurencyjności Polski i wszystkich polskich regionów w odpowiedzi na presję procesów globalizacyjnych i innych zewnętrznych wyzwań społeczno-gospodarczo-środowiskowych.

Nowe podejście, związane z nowym paradygmatem polityki regionalnej, zakłada inwestowanie głównie w wykorzystanie mocnych stron i najważniejszych potencjałów poszczególnych obszarów, natomiast działania polityki regionalnej dotyczące przełamywania barier rozwojowych ograniczone będą do wyselekcjonowanych terytoriów o największym nawarstwieniu niekorzystnych zjawisk i trendów.

2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),

W ramach celu drugiego, ukierunkowanego na promowanie spójności w różnych wymiarach przestrzennych, zaplanowano pomoc polityki regionalnej w przezwyciężeniu trudności rozwojowych silnie skoncentrowanych terytorialnie, które zlokalizowane są na obszarach charakteryzujących się najsłabszymi w skali kraju wskaźnikami gospodarczymi, społecznymi, instytucjonalnymi i wyposażenia infrastrukturalnego. Obszary te zagrożone są marginalizacją,

czyli stałym pogarszaniem się perspektyw rozwojowych. Powoduje to, że potencjały endogeniczne tych obszarów nie mogą zostać wykorzystane w procesach rozwojowych kraju bez dodatkowego, zewnętrznego wsparcia. Kierunki działań w ramach celu drugiego obejmują przede wszystkim wsparcie dla przyspieszenia procesów restrukturyzacyjnych i poprawy sytuacji mieszkańców tych obszarów w zakresie dostępu do podstawowych dóbr i usług publicznych mających pierwszorzędne znaczenie rozwojowe w obecnych warunkach społeczno-gospodarczych.

3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Cel trzeci KSRR nakierowany jest na kreowanie warunków instytucjonalno-prawnych dla realizacji działań prorozwojowych, w tym w szczególności ukierunkowanych terytorialnie, poprzez wzmacnianie wymiaru strategicznego polityki regionalnej, poprawę jakości zarządzania politykami publicznymi, zapewnianie odpowiednich mechanizmów kooperacji i koordynacji w systemie wielopoziomowego zarządzania oraz poprzez tworzenie sieci współpracy między różnymi podmiotami zaangażowanymi w realizację tej polityki, co służyć ma zarazem wzmacnianiu odpowiednich kompetencji i zdolności do zarządzania rozwojem oraz budowaniu kapitału społecznego. Tylko dzięki wprowadzeniu widocznych zmian jakościowych w wyżej wymienionych obszarach, w tym zmian prawnych i organizacyjnych, możliwe jest utworzenie sprawnego i efektywnego systemu zarządzania i wdrażania polityk publicznych o wyraźnym wpływie terytorialnym, a tym samym pełna realizacja celu 1 i 2.

Zgodnie z zasadą koncentracji, inwestycje dotyczące budownictwa mieszkaniowego, inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej podnoszącej jakość życia, ale nie przyczyniającej się do rozwoju społeczno-gospodarczego nie będą bezpośrednio wspierane przez politykę regionalną. Polityka regionalna wraz z polityką przestrzenną będą jednak wspierać tworzenie dogodnych warunków do takich inwestycji i rozwijanie instrumentów ułatwiających ich finansowanie.

Powyższe cele, zgodnie z zasadą subsydiarności i wieloszczeblowego zarządzania procesami rozwoju regionalnego, są realizowane przez wszystkie podmioty publiczne w zgodzie z własnymi kompetencjami i miejscem w systemie zarządzania rozwojem w Polsce. Dobór celów cząstkowych oraz instrumentów osiągnięcia wyznaczonych celów KSRR w odniesieniu do poszczególnych terytoriów jest domeną odpowiednich władz publicznych.

DOKUMENTY NA POZIOMIE REGIONALNYM

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020 opiera się na dążeniu do poprawy konkurencyjności regionu i podniesienia poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Cel Nadrzędny dotychczasowej Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego pozostanie celem prorozwojowym działań w najbliższej dekadzie i brzmi:

**Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców
przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju**

Realizowane cele:

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki

Działanie 1.3. Promocja rozwoju turystyki

Kujawsko-Pomorskie to region, którego atrakcyjność turystyczna jest generalnie zauważana, niemniej jego walory i zasoby będące źródłem przyjazdów turystycznych, a tym samym podstawą gospodarki turystycznej, nie są wykorzystywane we właściwym możliwym stopniu. Niezbędna jest aktywna promocja najbardziej charakterystycznych produktów turystycznych regionu, pochodnych zarówno walorów rekreacyjno-uzdrowiskowych i turystyczno-krajoznawczych środowiska przyrodniczego województwa, jego dziedzictwa kulturowego jak i bogatej oferty imprez kulturalnych.

Zdecydowana poprawa winna wystąpić w sektorze usług turystycznych, który rozwijając się winien różnicować oferty, znacząco zwiększyć swój potencjał wykonawczy, uwzględniając przy tym struktury potrzeb potencjalnych gości województwa.

Działanie 1.3.1. Promocja walorów i produktów turystycznych

Zdecydowanie efektywniejsze wykorzystanie atrakcyjności wypoczynkowo-uzdrowiskowej i krajoznawczo-kulturalnej regionu, jako czynnika rozwoju gospodarczego, podaży miejsc pracy, również jego promocji, wymaga z jednej strony przedstawienia bogatej oferty atrakcyjnych produktów turystycznych, z drugiej - aktywnej ich promocji wśród potencjalnych gości województwa.

W strukturze oferty produktów turystycznych zdecydowanie większym stopniu aniżeli dotąd, winny znaleźć się produkty turystyki specjalistycznej, jak np.: eksponujące unikatowe walory przyrody żywej i krajobrazy regionu, zasoby i możliwości lecznictwa uzdrowskiego, aktywnej rekreacji w atrakcyjnym środowisku przyrodniczym, poznawanie zabytków i innych przejawów dziedzictwa kulturowego, propozycje atrakcyjnej rozrywki kulturalnej, adresowane do konkretnych grup turystów.

Zamierzony efekt w postaci przyjazdów turystów do regionu, spowoduje aktywna promocja oferowanych produktów, wymagająca uruchomienia różnego rodzaju instrumentów informacyjno-promocyjnych, obecności w krajowych, europejskich systemach informacji i recepcji turystycznej.

Działanie 1.3.2. Rozwój sektora usług turystycznych

Zamierzone zwiększenie przyjazdowego ruchu turystycznego do województwa wymusza działania na rzecz rozwoju i podnoszenia jakości jak najszerszej rozumianego sektora usług turystycznych i para turystycznych. Niezbędne są w województwie: dalsze różnicowanie oferty usług hotelowych i gastronomicznych, wzbogacenie zagospodarowania rozrywkowo-rekreacyjnego, zwłaszcza licznych miejscowości zasobnych w ekspozycje dziedzictwa kulturowego i walory środowiska przyrodniczego, rozwój usług dla turystów zmotoryzowanych. Szczególnie ważnymi segmentami tego sektora winny być usługi uzdrowskie oraz kongresowo-konferencyjne.

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

Konkurencyjność regionu oraz jakość życia jego mieszkańców są w znaczącym stopniu warunkowane nowoczesnością jego struktury funkcjonalno-przestrzennej. Unowocześnianie tej struktury musi zakładać: odpowiednie kształtowanie sieci osadniczej z wyeksponowaniem roli ośrodków wzrostu społeczno-gospodarczego, wysoką sprawność infrastruktury społecznej i technicznej, zapewniających powszechną dostępność i wysoki poziom świadczonych usług, dobre powiązania regionu z otoczeniem, zachowanie w jak najlepszym stanie systemu ekologicznego regionu, stanowienie atrakcyjnych warunków inwestowania.

Działanie 2.1.2. Rewitalizacja miast i wsi regionu

Wieloletnie zaległości w remontach substancji architektonicznej, zwłaszcza miast, nie wykonywanie potrzebnych modyfikacji układów urbanistycznych (komunikacyjnych), zmiany sposobu użytkowania i pierwotnych funkcji terenów, prowadzące do zaniżenia jakości

warunków codziennej egzystencji ludności, będące źródłem niepożądanych zjawisk społecznych, wywołują potrzebę działań zmieniających ten stan, adaptujących tereny, ich zabudowę i zamieszkujące je społeczności lokalne do współczesnych potrzeb. Nadrzędnym celem tego rodzaju działań winno być wywołanie pożądaných zmian społecznych i pobudzenie gospodarcze. Przedsięwzięcia w tym kierunku zmierzające winny obejmować:

- rewitalizację zdegradowanych obszarów zasiedlonych dla polepszenia ich zasobów mieszkaniowych, ochrony i rewaloryzacji zasobów zabytkowych z nadaniem im nowych funkcji (np. kulturalnej, turystycznej), wywołania ożywienia społeczno-gospodarczego,
- wspieranie przekształceń obszarów problemowych (np. przemysłowych, powojkowych) w kierunku aktywizacji ich potencjałów gospodarczych, społecznych i środowiskowych,
- odnowę wsi, dla poprawy warunków życia i pracy, podniesienia atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz aktywizacji społeczności wiejskich.

Działanie 2.2.3. Rozwój i unowocześnienie pozostałej infrastruktury technicznej i mieszkalnictwa

Stan zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego w elementy infrastruktury nie jest zadowalający. Potrzeby wynikające z rozwoju gospodarczego oraz wzrostu liczby ludności na niektórych obszarach z jednej strony, oraz eksploatacyjne zużycie czynnej dziś infrastruktury i postęp techniczny z nią związany z drugiej powodują, że przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury technicznej będą musiały być podejmowane. W ich zakresie należy postrzegać:

- budowę i unowocześnianie sieci i urządzeń dla zaopatrzenia mieszkańców regionu w wodę pitną wysokiej jakości,
- budowę, rozbudowę i modernizację systemów i urządzeń odprowadzania i oczyszczania ścieków (przy uwzględnieniu zaleceń wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej) oraz rozbudowę kanalizacji deszczowej,
- unowocześnianie systemu gospodarowania odpadami stałymi, w tym organizację odbioru i wywozu odpadów na składowiska, segregację odpadów i recykling, likwidację i rekultywację składowisk wypełnionych i nieużytkowanych, nie odpowiadających normom, w tym mogiłników,
- rozwój i modernizację infrastruktury elektroenergetycznej, w tym wytwarzającej energię (elektryczną, ciepłą), systemów przesyłowych: prądu (w tym re elektryfikację wsi), gazu, ciepła, wytwarzania energii w układzie skojarzonym (ciepło, prąd elektryczny),

- unowocześnianie źródeł energii cieplnej dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń środowiska i poprawy efektywności energetycznej,
- pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych (energii spadku wody i wód termalnych, energii wiatrowej, energii z biomasy, energii z ogniw słonecznych),
- wdrażanie nowoczesnych technik i technologii w infrastrukturze przemysłowej.

Warto tu podkreślić, że nowoczesność techniczna, sprawność funkcjonalna tej infrastruktury, decydują o jakości warunków zamieszkania i gospodarowania, podnoszą atrakcyjność lokalizacyjną terenów dla inwestycji, korzystnie oddziałują na stan środowiska przyrodniczego.

Jakkolwiek zdynamizowanie budownictwa mieszkaniowego nie wydaje się dziś możliwe z pozycji kompetencji samorządu regionalnego i samorządów lokalnych, to możliwe są działania skierowane na:

- rozwój budownictwa mieszkaniowego, w aspekcie przygotowania terenów inwestycyjnych, wspierania finansowego inwestorów,
- wspieranie rozwoju rynku mieszkaniowego, w tym zwiększanie zasobu ogólnie dostępnych mieszkań na wynajem dla ożywienia procesów migracyjnych związanych z rynkiem pracy,
- zwiększenie stanu i zasobów mieszkaniowych będących w zarządzie gmin.

Działanie 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej

Infrastruktura społeczna w województwie kujawsko-pomorskim wykazuje ciągle cechy niedoinwestowania i niedostosowania do aktualnych potrzeb. Jej niedostateczny poziom rozwoju, niezadowalający poziom świadczonych usług, ich ograniczona przestrzennie dostępność, obniża standard życia mieszkańców oraz wpływa na ogólną atrakcyjność województwa jako miejsca zamieszkania. Strategia postuluje przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę jakości i dostępności świadczonych usług publicznych, w szczególności takich jak: ochrony zdrowia, edukacji, kultury, sportu, pomocy społecznej, innych.

Działanie 2.4.1. Unowocześnianie infrastruktury usług społecznych

Zmiany cywilizacyjne, upowszechnianie się zjawisk kultury multimedialnej, zwiększanie się ilości czasu wolnego poza pracą, wszechstronny postęp techniczny, różnicowanie społeczne na tle ekonomicznym itp. są źródłem nowych potrzeb społecznych, rodzą określone wymagania względem infrastruktury usług społecznych. Winna ona wzbogacać,

unowocześniać swą bazę materialną, obiekty i wyposażenie, wzbogacać ofertę świadczonych usług o usługi nowego typu, wywoływane przez potrzeby współczesności.

Z pewnością tego rodzaju działania będą zmuszone podejmować:

- placówki oświatowe (oświatowo-wychowawcze) wszystkich szczebli oraz szkolnictwa wyższego, w szczególności w zakresie ich wyposażania laboratoryjnego, w pracownie tematyczne, w tym językowe, świetlice i biblioteki w zakresie stosowania technik multimedialnych,
- placówki świadczące usługi związane z profilaktyką zdrowia i leczeniem, dla zapewnienia jak najszerszej oferty i wysokich standardów usług medycznych, zwiększenia dostępności technologii medycznych o wysokiej skuteczności i efektywności.
- instytucje kultury z założeniem modernizacji ich bazy i wzbogacenia oferty programowej,
- instytucje sportowe dla rozbudowy i modernizacji obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych, wzbogacenia oferty form rekreacji fizycznej i pro zdrowotnego wykorzystania wolnego czasu,
- placówki pomocy społecznej dla zapewnienia odpowiedniego standardu usług stosownie do potrzeb określonych grup osób potrzebujących,
- jednostki dla elementów infrastruktury, które pojawią się wraz z ujawnianymi innymi potrzebami społecznymi.

Działanie 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego

Dziedzictwo kulturowe, najczęściej postrzegane jako świadectwo przeszłości, bywa znaczącym czynnikiem rozwoju w przyszłości. Zróżnicowane dziedzictwo kulturowe występujące w kujawsko-pomorskim, ze względu na unikalność niektórych jego zasobów, staje się znakiem rozpoznawczym regionu, jest czynnikiem przyciągającym do niego potoki ruchu turystycznego a więc także czynnikiem rozwoju gospodarczego. Aby dziedzictwo kulturowe mogło być efektywnym instrumentem promocji regionu, winno mieć odpowiednią, w pełni ukazującą jego walory prezencję. W odniesieniu do zabytków architektury i urbanistyki oznacza to dobry ich stan techniczny, w odniesieniu do zabytków ruchomych odpowiednio atrakcyjnie zaaranżowane ich kolekcje, zaś – na przykład - w odniesieniu do przejawów kultury duchowej, tradycji, odpowiednie ich atrakcyjne prezentacje.

Działanie 2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego

Stan techniczny znacznej części zasobów dóbr kultury materialnej, zwłaszcza zabytków architektury i urbanistyki regionu kujawsko-pomorskiego jest niezadowalający, a wielu obiektów i zespołów urbanistycznych wręcz zły. Brak systematycznych działań

konserwatorskich może skutkować ich bezpowrotną utratą. Zachowanie bogatego dziedzictwa kulturowego regionu w jak najlepszym stanie i z zamiarem jego wielokierunkowego użytkowania, wymaga zróżnicowanych ze względu na bogactwo form działań konserwatorskich (remontowych, rekonstrukcyjnych, innych).

Jednym z takich działań, umożliwiającym właściwą ochronę i jednocześnie udostępnienie licznych obiektów dziedzictwa kulturowego jest ich multimedialna prezentacja przy wykorzystaniu technik informatycznych (digitalizacji). Za ich pośrednictwem liczne, unikalne eksponaty zbiorów muzealnych i bibliotecznych, mogą być bezpośrednio dostępne w celach informacyjno-edukacyjnych, promocyjnych i innych.

Działanie 2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych

Dziedzictwo kulturowe, w szczególności zaś obiekty zabytkowej architektury przeznaczone w przeszłości do określonego użytkowania, mogą i winny być adaptowane do spełniania nowych funkcji. Mogą one służyć dla ekspozycji obiektów, być wykorzystywane jako pomieszczenia prezentacji twórczości artystycznej, dla aktywności rekreacyjnej, w tym nawiązującej to tradycji historycznej itp. Tego rodzaju adaptacje przybliżą te obiekty ludziom współczesnym, ożywią je i fragmenty osiedli w których się znajdują, mogą stać się źródłem dochodów, które będzie można przeznaczać na przykład na ich należyte utrzymanie.

Priorytetowy obszar działań 3. Rozwój zasobów ludzkich

Poprawa konkurencyjności regionu w warunkach cywilizacji informacyjnej, gospodarki opartej na wiedzy i respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, może być dokonywana przez odpowiednio kompetentne i aktywne społeczeństwo, zatem wymaga odpowiedniego rozwoju zasobów ludzkich województwa.

Działanie 3.1.3. Dostępność edukacji dla dorosłych

Współczesna, dynamiczna gospodarka wymaga pracowników kreatywnych, zdolnych do podejmowania zatrudnienia w warunkach szybkich zmian specjalizacji i zawodów. Łatwość adaptacji do zmiennego środowiska pracy winny zapewniać rozliczne formy kształcenia ustawicznego, zarówno zawodowego jak i ogólnego. Obok rozwijania tradycyjnych form (instytucji) kształcenia dorosłych, istotnym elementem tej edukacji winny stać się zdalne systemy edukacyjne wykorzystujące technologie informatyczne: webinaria, video-prezentacje, edukacyjne bazy danych dostępne za pośrednictwem Internetu. Właściwe jest zatem tworzenie szans podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania nowych

umiejętności dorosłym mieszkańcom regionu kujawsko-pomorskiego, a w szczególności ludności wiejskiej.

Działanie 3.2. Budowa kapitału społecznego

Poprawie konkurencyjności województwa kujawsko-pomorskiego służyć będą również działania aktywizujące jego społeczeństwo, wzmacniające jego cechy jako społeczeństwa obywatelskiego. Zachęcać one winny mieszkańców regionu do tworzenia i funkcjonowania w instytucjach życia obywatelskiego, samoorganizowania się w stowarzyszeniach, organizacjach, podejmowania inicjatyw obywatelskich i aktywności społecznej, do partnerskiego współdziałania organizacji społecznych z administracją publiczną w realizacji zadań publicznych, przy przestrzeganiu zasady pomocniczości (subsydiarności).

Działanie 3.2.2. Budowa partnerstwa publiczno-społecznego

Wzrost aktywności obywatelskiej, oczekiwane rozszerzenie się zakresu działalności organizacji pozarządowych, wywoła potrzebę wypracowania form, zasad partnerskiego współdziałania. Szczególnie istotne będzie to w odniesieniu do współdziałania z administracją publiczną. Celowe będą przedsięwzięcia ukierunkowane na budowanie partnerskich relacji między organizacjami pozarządowymi i administracją publiczną, na stworzenie w regionie efektywnego systemu partnerskiego współdziałania tych organizacji z administracją w opracowaniu i realizacji zadań publicznych, zwłaszcza w zakresie działalności pożytku publicznego.

Działanie 3.3. Promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą

Zjawisko niedostosowania popytu i podaży siły roboczej, które występuje w naszym regionie w stopniu wyższym niż przeciętnie w kraju oraz problemy utraty zatrudnienia na skutek trudności adaptacyjnych przedsiębiorstw do wymagań rynku stanowią jedną z głównych barier rozwojowych naszego regionu. Problemy te będą wzmacniane utrzymującym się wysokim poziomem podaży siły roboczej wynikającym z procesów demograficznych, a także postępowaniem technologicznym, wymuszającym racjonalizację zatrudnienia w skali sektorów i przedsiębiorstw. Stąd też aktywne działania służące zmniejszeniu rozmiarów i natężenia tych zjawisk poprzez promocję zatrudnienia osób bezrobotnych oraz aktywne przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy, stanowią ważny kierunek działań w maksymalnym wykorzystaniu zasobów ludzkich dla rozwoju i poprawy poziomu zatrudnienia w regionie.

Działanie 3.3.1. Rozwój zatrudnienia osób bezrobotnych

Skala obecnego i przewidywanego bezrobocia wymaga aktywnej polityki rynku pracy realizowanej poprzez rozwój usług pośrednictwa pracy, tak w skali regionalnej jak również poprzez rozwój usług międzyregionalnego pośrednictwa pracy, zwiększenie dostępności usług w zakresie poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej dla wszystkich osób bezrobotnych oraz poszukujących pracy, promocję wsparcia w nabywaniu nowych kwalifikacji zawodowych poprzez finansowanie szkoleń i pomoc w podejmowaniu działalności gospodarczej. Szczególnie pożądane są przedsięwzięcia lokalne zakładające zindywidualizowane podejście do problemów osób bezrobotnych oraz działania zmierzające do rozwoju zatrudnienia w oparciu o wykorzystanie zasobów lokalnych. Wyjątkowej uwagi wymaga grupa osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby młode, niepełnosprawne oraz osoby długotrwale bezrobotne. Promowane będą także działania służące zmniejszeniu różnic w stopie bezrobocia między poszczególnymi obszarami regionu.

Wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące usprawnienia działalności publicznych instytucji rynku pracy jak i niepublicznych podmiotów obsługi rynku pracy, m.in. agencje pośrednictwa i informacji zawodowej, usług poradnictwa zawodowego dla różnych grup odbiorców itp.

Działanie 3.3.2. Przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy.

Aktualny i przewidywalny wzrost dynamiki procesów gospodarczych powoduje i powodować będzie powstawanie problemów dostosowania się do wymogów konkurencyjności rynku. Zjawisko to skutkować będzie powstawaniem zagrożenia utraty pracy w wielu podmiotach gospodarczych. Szczególne zagrożenie utratą dotychczasowych miejsc pracy dotyczyć będzie sektora rolniczego. W celu przeciwdziałania ww. zagrożeniom konieczne są kompleksowe działania wspierające rozwój kwalifikacji, zmiany kwalifikacji osób zagrożonych ww. procesami, w celu stworzenia im szans na podjęcie pracy lub działalności gospodarczej w nowopowstających miejscach pracy. Szczęólnego rodzaju działania skierowane będą do rolników i domowników mające na celu rozwój zatrudnienia w sferze pozarolniczej.

Działanie 3.5. Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludności

Strategia optymistycznie zakłada, że podnoszenie poziomu życia w województwie, które będzie efektem wzrostu coraz bardziej konkurencyjnej regionalnej gospodarki, dotyczyć

będzie ogółu jego mieszkańców. Zaznaczająca się dziś polaryzacja społeczeństwa według zamożności, szans zawodowych, a co za tym idzie szans życiowych, nakazuje podejmowanie działań ten proces ograniczających, przeciwdziałanie poszerzaniu sfer ubóstwa, marginalizacji niektórych grup ludności, działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej.

Działanie 3.5.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

Podstawowym źródłem ubóstwa są niedostateczne i niesystematyczne dochody. Niestety często jest ono potęgowane jeszcze innymi przyczynami, które łącznie marginalizują społecznie, wykluczają ze społeczności. I jakkolwiek najważniejszym sposobem przeciwdziałania ubóstwu jest zapewnienie stałych, dostatecznych dochodów, to konieczne jest prowadzenie równoczesnych działań umożliwiających powrót do społeczeństwa osób i rodzin wykluczonych społecznie. Wśród przedsięwzięć temu służących można wymienić:

- wsparcie instytucjonalne i środowiskowe na rzecz ludzi starych, samotnych, bezdomnych, długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
- poradnictwo, kompleksową terapię rodzin bezradnych w sprawach życiowych (opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego),
- zajęcia profilaktyczno-terapeutyczne wobec dzieci i młodzieży realizowane w szkołach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, rodzinach zastępczych,
- pomoc rodzinom i osobom dotkniętym przemocą,
- działania na rzecz reintegracji zawodowej i społecznej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- aktywizowanie społeczności lokalnych i wspieranie procesów wychodzenia z kręgu pomocy społecznej,
- działania na rzecz kobiet umożliwiające im wypełnianie i łączenie różnych ról społecznych (zawodowych, rodzinnych),
- umacnianie i wspieranie organizacji pozarządowych aktywnych w dziedzinie pomocy społecznej oraz różnych form wolontariatu,
- pomoc w integracji społecznej osobom i rodzinom z osobami uzależnionymi od alkoholu, środków psychoaktywnych, chorującymi na HIV/AIDS, dotkniętymi przemocą.

Działanie 3.5.2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych

Z istoty niepełnosprawności wynika, że możliwości pełnego i aktywnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym są mniejsze niżeli osób

pełnosprawnych. Integracja obu tych grup wymaga z jednej strony określonego wsparcia osób niepełnosprawnych, z drugiej . kreowania określonych zachowań i działań sprawnej części społeczeństwa. Wyrównywaniu szans życiowych osób niepełnosprawnych służyć mogą przedsięwzięcia:

- zmieniające postrzeganie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie,
- zwiększające dostępność osób niepełnosprawnych do opieki i rehabilitacji leczniczej,
- zwiększające dostępność osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, a tym samym zapobiegające wykluczeniu społecznemu,
- zwiększające dostępność do dóbr i usług powszechnie dostępnych sprawnej części społeczeństwa, a tym samym umożliwiające osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym, kulturalnym, sportowym, rekreacji i turystyce,
- aktywizujące osoby niepełnosprawne do organizowania się, do pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim,
- zwiększające aktywność organizacji działających na rzecz i w imieniu osób niepełnosprawnych

Głównymi inicjatorami tych przedsięwzięć winny być organizacje osób niepełnosprawnych, organizacje pozarządowe i fundacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pracodawców, organy administracji samorządowej.

Działanie 3.5.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa ludności

Różnicowanie społeczeństwa na tle ekonomicznym, słabnące więzi międzyludzkie, napływ obcych kulturowo zjawisk społecznych, niezadowalająca skuteczność działania służb stojących na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego, sprzyjają upowszechnianiu się szeregu nie pożądanym zjawisk społecznych, rodzących poczucie szeroko rozumianego zagrożenia bezpieczeństwa, tak ekonomicznego jak i fizycznego. Dla redukcji, eliminacji zwłaszcza przyczyn odczuwanych zagrożeń, wskazane są:

- uruchamianie programów informacyjno-prewencyjnych, w tym inicjujących współdziałanie obywateli na rzecz poprawy bezpieczeństwa,
- uruchamianie systemów monitoringu zagrożeń porządku publicznego i odnośnych interwencji,
- poprawa wyposażenia służb porządkowych i zintegrowanego ratownictwa (medycznego, pożarowego, technicznego, powodziowego).

Jakkolwiek zadania z tego zakresu są kompetencją służb państwowych, celowym jest ich

inicjowanie, wspieranie przez samorzady i stowarzyszenia obywatelskie.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel nadrzędny rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego:

Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia jego mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Realizacja tego celu wymaga wykreowania w województwie mechanizmów generujących efektywny ekonomicznie rozwój, kształtowanie racjonalnych, społecznie akceptowalnych i ekonomicznie efektywnych struktur zagospodarowania przestrzennego, ochronę i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego województwa Orach ochronę jego dziedzictwa kulturowego. Osiągnięcie celu nadrzędnego będzie możliwe dzięki realizacji poniższych celów:

- wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych na potrzeby turystyki,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast, możliwy do osiągnięcia dzięki realizacji poniższych celów:
 - I. Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców,
 - II. Restrukturyzacja rynku pracy i ograniczenie bezrobocia,
 - III. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w regionie,

Z powyższych celów wynika cel główny zagospodarowania przestrzennego regionu:

Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców.

O konkurencyjności struktur przestrzennych decyduje przede wszystkim: stopień koncentracji potencjału ludzkiego i gospodarczego, atrakcyjność warunków życia i inwestowania oraz dobra dostępność komunikacyjna.

Pochodne od niego cele szczegółowe zdefiniowano następująco:

Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym.

Całokształt działań planistycznych w regionie winien skutkować wyraźną poprawą jego atrakcyjności dla działalności gospodarczej, wypoczynku i zamieszkania. Województwo kujawsko-pomorskie posiada obszary odznaczające się pięknem krajobrazu i naturalnością środowiska przyrodniczego, a jego stan na terenach użytkowanych przyrodniczo i zurbanizowanych w następstwie realizacji inwestycji proekologicznych wyraźnie się poprawia. Niezbędna jest poprawa warunków życia mieszkańców regionu, ponieważ jego obecne standardy mimo iż nie są najniższe w kraju, nie są satysfakcjonujące. Nie dorównują one ani przeciętnym europejskim, ani aspiracjom społeczeństw województwa. Również mająca fundamentalne znaczenie dla warunków życia mieszkańców i funkcjonowania gospodarki regionu, sprawność systemów infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej jest obecnie ogólnie niezadawalająca.

ROZDZIAŁ XI- SYSTEM MONITOROWANIA WDRAŻANIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Górzno jest dokumentem ramowym i dynamicznym z perspektywą na lata 2016-2022,

Celem dokumentu jest zdefiniowanie misji i wizji rozwoju Miasta i Gminy Górzno, a także wytyczenie celu strategicznego, priorytetów oraz działań operacyjnych.

Należy podkreślić, że zidentyfikowane działania i zadania wykraczają w wielu przypadkach poza ustawowe kompetencje samorządu. Jest to zgodne z przyjętą metodologią formułowania strategii, która zakłada definiowanie zadań nie z punktu widzenia ustawowych kompetencji samorządów terytorialnych, lecz z perspektywy określonych potrzeb społeczno-gospodarczych w przyjętym horyzoncie czasowym. Mimo tego, głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację ustaleń Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Górzno jest Rada Miejska i Burmistrz Miasta i Gminy Górzno. W przypadku zadań wykraczających poza ustawowe kompetencje, oba organy winny prowadzić określone działania inspirujące, stymulujące i wspierające w stosunku do odpowiednich podmiotów, a także nawiązywać z nimi współpracę i współdziałanie przy realizacji określonych zadań.

Do takich podmiotów zaliczyć można w szczególności:

- mieszkańców miasta i gminy lub ich reprezentantów,
- władze gmin ościennych i powiatu,
- administrację rządową szczebla centralnego (poszczególne ministerstwa i urzędy centralne),
- administrację ogólną i specjalną,
- wojewodę i podległe mu służby,
- organizacje i instytucje międzynarodowe (np. pomocowe),
- instytucje i organizacje naukowe, badawczo-rozwojowe oraz szkoły wyższe,
- instytucje upowszechniania kultury i sztuki oraz służby zdrowia,
- instytucje wchodzące w skład tzw. otoczenia biznesu (np. banki, fundacje, agencje),
- podmioty gospodarcze,

- organizacje zawodowe i społeczne (np. izby gospodarcze, stowarzyszenia zawodowe, kulturalne, sportowe, organizacje ekologiczne itp.),
- parafie i organizacje kościelne,
- NGO.

Elementem dokumentu są plany operacyjne uwzględniające planowane programy i projekty. Zamieszczona charakterystyka zadań jest pozostawiona na dużym stopniu ogólności. Zgodnie z zastosowaną **metodologią planowania kroczącego** (ang. rolling wave planning), ten element będzie podlegał uszczegółowieniu w miarę pozyskania i opracowania danych przez odpowiednie komórki i jednostki organizacyjne oraz instytucje odpowiedzialne za realizację przedmiotowych zadań.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie realizacji Strategii jest Burmistrz Miasta i Gminy Górzno, który sporządza roczne sprawozdania z realizacji Strategii. Zalecane jest też zastosowanie uspołecznionej metody monitoringu z udziałem interesariuszy w związku z tym rekomenduje się powołanie przez Burmistrza Miasta i Gminy Górzno Komitetu Sterującego Realizacją Strategii. Komitet ten powinien z jednej strony zatwierdzać przyjmowane programy i plany, z drugiej zaś w systemie corocznym dokonywać oceny realizacji, przeglądu i weryfikacji zapisów Strategii, uwzględniając nową sytuację, możliwości finansowe, zmiany polityk zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 50: **Proponowane wskaźniki monitoringu**

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika w roku bazowym-2015	Wartość wskaźnika w roku składania sprawozdania	Źródło weryfikacji
Liczba podmiotów gospodarczych działających w Mieście i Gminie Górzno	Szt.			
Nowe miejsca pracy	Szt.			
Długość przebudowanych i zmodernizowanych dróg	Km			
Liczba projektów z zastosowaniem OZE i tzw. czystych technologii	Szt.			
Liczba turystów odwiedzających miasto i gminę	Osoba			
Liczba dzieci i młodzieży odwiedzających miasto i gminę w grupach zorganizowanych	Osoby			
Liczba uczniów szkół podstawowych	Osoba			
Wartość pozyskanych środków pozabudżetowych na rozwój zaplecza	PLN			

turystycznego i około turystycznego w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
Zadania inwestycyjne realizowane przez Miasto i Gminę Górzno	PLN Szt.			
Liczba miejsc hotelowych / noclegowych	Szt.			
Przedsięwzięcia innowacyjne	Szt.			
Inicjatywy obywatelskie	Szt.			
Środki budżetowe przeznaczone na kulturę i turystykę	PLN			
Wydarzenia kulturalne	Szt.			
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Osoba			

Tabela wraz ze wskaźnikami może być modyfikowana przez organ wykonawczy gminy w zależności od potrzeb i zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych.

1. Spis tabel

- 1) Tabela 1 : Wybrane dane statystyczne dotyczące roku 2013, str.9
- 2) Tabela 2 : Dane demograficzne Miasta i Gminy Górzno, str.18
- 3) Tabela 3 : Ludność Miasta i Gminy Górzno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2010-2013 , str.21
- 4) Tabela 4: Liczba ludności Miasta i Gminy Górzno w podziale na wiek w latach 2010-2013, str. 21
- 5) Tabela 5: Ruch naturalny ludności Miasta i Gminy Górzno w latach 2012 – 2014, str.23
- 6) Tabela 6 : Porównawcze dane demograficzne dla Górzna i Powiatu Brodnickiego, str.24
- 7) Tabela 7 : Dane porównawcze dla powiatu brodnickiego oraz Miasta i Gminy Górzno, str.24
- 8) Tabela 8 : Prognoza liczby ludności dla powiatu brodnickiego i województwa kujawsko pomorskiego w podziale na płeć, str.25
- 9) Tabela 9 : Miasto i Gmina Górzno dane porównawcze za rok 2013 dot. rynku pracy, str.27
- 10) Tabela 10: Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności oraz osób w wieku produkcyjnym, str.29
- 11) Tabela 11 : Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem, str.30
- 12) Tabela 12: Ludność według funkcjonalnych grup wieku, płci oraz lokalizacji terytorialnej, str.30
- 13) Tabela 13: Podmioty gospodarcze w roku 2013 - analiza porównawcza, str.31
- 14) Tabela 14 : Liczba podmiotów gospodarki narodowej – analiza porównawcza, str.33
- 15) Tabela 15 : Struktura podmiotów gospodarczych – analiza porównawcza za rok 2013, str.33
- 16) Tabela 16: Miasto i Gmina Górzno - dochody budżetowe usystematyzowane według działów, str.37
- 17) Tabela 17: Miasto i Gmina Górzno - wydatki usystematyzowane według działów, str.39
- 18) Tabela 18 : Wskaźnik obsługi zadłużenia Miasta i Gminy Górzno w latach 2012-2015, str.40
- 19) Tabela 19 : Wskaźnik pokrycia obsługi długu pierwszego stopnia Miasta i Gminy Górzno w latach 2012-2015, str.41
- 20) Tabela 20: Wskaźnik pokrycia obsługi długu drugiego stopnia Miasta i Gminy Górzno w latach 2011-2014, str.41
- 21) Tabela 21: Relacja wskaźnika długu w stosunku do wykonanych dochodów za lata 2012-2014 i planowanych w okresie 2015-2017, str.42
- 22) Tabela 22: Profilaktyczne badania lekarskie dzieci i młodzieży dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu brodnickiego w 2012 roku, str.44
- 23) Tabela 23 : Dzieci i młodzież w wieku 0-18 lat, u których stwierdzono schorzenia, będących pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w powiecie brodnickim w latach 2010-2012, str.45

- 24) Tabela 24 Osoby w wieku 19 lat i więcej, u których stwierdzono schorzenia, będące pod opieką lekarzy poz w powiecie brodnickim w latach 2010-2012, str.46
- 25) Tabela 25 : Zgony według przyczyn w powiecie brodnickim, województwie Kujawko-Pomorskim i Polsce w latach 2008-2011, str.47
- 26) Tabela 26 : Placówki ochrony zdrowia , str.47
- 27) Tabela 27: Rodziny korzystające z pomocy społecznej, str.52
- 28) Tabela 28 : Osoby korzystające z pomocy społecznej - ujęcie ilościowo-tematyczne, str.53
- 29) Tabela 29: Instytucjonalne formy pomocy społecznej w Mieście i Gminie Górzno, str.53
- 30) Tabela 30: Niepełnosprawni na terenie miasta i Gminy Górzno, str.54
- 31) Tabela 31 : Osoby w trudnej sytuacji życiowej, str.55
- 32) Tabela 32: Rodzinna piecza zastępcza, str.55
- 33) Tabela 33: Podmioty opieki nad dziećmi do lat 3, str.55
- 34) Tabela 34: wykaz liczby bezdomnych oraz działań z zakresie ich wsparcia, str.56
- 35) Tabela 35: mieszkania chronione na terenie Miasta i Gminy Górzno, str.56
- 36) Tabela 36: Liczba placówek edukacyjnych na terenie Miasta i Gminy Górzno wraz z liczbą uczniów, w latach 2011-2014 , str.61
- 37) Tabela 37: Ludność w grupie wiekowej 0-15 lat, w roku 2013, str.62
- 38) Tabela 38 : Czytelnicy w bibliotece Miasta i Gminy Górzno, w roku 2013, str.63
- 39) Tabela 39: Teren miasta i gminy Górzno- lesistość, str.70
- 40) Tabela 40: Baza noclegowa na terenie Miasta i Gminy Górzno dane na dzień 30.09.2015 r., str.73
- 41) Tabela 41: liczba mieszkań oddanych do użytkowania w roku 2012 i 2013, str.81
- 42) Tabela 42: sieć dróg na terenie Miasta i Gminy Górzno, str.82
- 43) Tabela 43: Infrastruktura techniczna Miasta i Gminy Górzno w latach 2010-2014, str.87
- 44) Tabela 44 : Dane dot. korzystania z oczyszczalni ścieków i innych instalacji, str.87
- 45) Tabela 45 : zabytki nieruchome, str.104
- 46) Tabela 46 : zabytki ruchome, str.104
- 47) Tabela 47 : wstępnie zidentyfikowane obszary do rewitalizacji, str.108
- 48) Tabela 48 : Analiza swot, str. 111
- 49) Tabela 49: Obszar/pole rozwoju str. 121
- 50) Tabela 50 : Proponowane wskaźniki monitoringu, str.175

2. Spis rysunków

- 1) Rysunek 3 Lokalizacja Miasta i Gminy Górzno w powiecie brodnickim, str.10
- 2) Rysunek 4. Lokalizacja Górzna w województwie kujawsko-pomorskim str.11
- 3) Rysunek nr 3. Obszary inwestycyjne z oznaczonymi Terenami, dla których został opracowany plan zagospodarowania przestrzennego str.12
- 4) Rysunek nr 4 ; Teren B, str.13
- 5) Rysunek nr 5 : Teren C, str.14
- 6) Rysunek nr 6 : Wrys z planu dla Terenu C, str.14
- 7) Rysunek nr 7: Teren D, str.15
- 8) Rysunek nr 8, Teren D – zbliżenie, str.15
- 9) Rysunek nr 9, Teren E, str.16

3. Spis wykresów

- 1) Wykres 2: Ludność według płci i wieku w 2013 roku wg danych GUS dla Miasta i Gminy Górzno, str.19
- 2) Wykres 2 : migracja ludności w latach 2009-2013, str.19
- 3) Wykres 3: Przyrost naturalny ludności w latach 2013 i 2050 z podziałem na województwa (w tys.), str.26
- 4) Wykres 4 : Dochody i wydatki według ich rodzaju, str.40
- 5) Wykres 5 : analiza porównawcza i udział procentowy osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej teren gminy, powiatu, województwa, str.51